

Oona Kuosa

KANSAINVÄLISEN OIKEUDEN VALTIOKRITEERIT JA SEALAND

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Oona Kuosa: Kansainvälisen oikeuden valtiokriteerit ja Sealand
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Hallintotieteiden tutkinto-ohjelma
Julkisoikeus
Huhtikuu 2020

Valtiot ovat kansainvälisellä tasolla merkittäviä toimijoita. Tässä tutkielmassa tarkoitukseni onkin tutkia kansainvälisen oikeuden kriteerejä valtiona olemiselle ja sitä, miten itsenäiseksi julistautunut ”mikrovaltio” Sealand täyttäisi kyseiset kriteerit. Sealand on entiselle toisen maailmansodan aikaiselle ilmatorjuntatykin alustalle perustettu ”itsenäinen valtio”, jonka historia on moninainen. Sealand ei vastaa rakenteeltaan ja olemukseltaan perinteistä valtiota, vaan se on keinotekoinen rakennelma. Tarkoitukseni on käsitellä niitä ristiriitoja, monitulkintaisuuksia ja jännitteitä, joita tähän aihepiiriin liittyy kansainvälisessä oikeudessa. Lisäksi tutkielmani tarkoitus on haastaa perinteiset valtiokriteerit. Valtiollisuuden ydin on valtiosuvereniteetti, jonka lisäksi kansainvälinen oikeus asettaa valtioille tiettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia. Perinteiset valtiokriteerit on asetettu vuoden 1933 Montevideon sopimuksessa: alue, väestö, hallitus ja kyky kansainvälisiin suhteisiin. Nämä kriteerit ovat monitulkintaisia eikä niiden sisältöä ole määritelty missään sen tarkemmin. Asiantuntijat ovat yrittäneet luoda sisältöä kyseisille kriteereille. Monesti myös valtion tunnustamista pidetään tärkeänä osana valtioaseman saavuttamista ja tunnustaminen onkin melko poliittinen prosessi. Yleisesti on säädetty, esimerkiksi tunnustamisen ajankohdasta ja siitä, miten tunnustaminen myönnetään. Valtion tunnustamista koskien on olemassa kaksi koulukuntaa, jotka suhtautuvat tunnustamisen merkitykseen eri tavalla: deklarattiivinen ja konstitutiivinen teoria. Deklaratiivista teoriaa pidetään yleisesti vallitsevana käytäntönä. Perinteisten kriteerien lisäksi on myös ehdotettu erilaisia lisäkriteerejä kuten kansojen itsemääräämisoikeus ja itsenäisyys. Näiden eri valtiokriteerien avulla tutkin Sealandin valtiollisuutta. Tutkielmani metodeina ovat lainoppi ja oikeushistoria.

Johtopäätökseni on se, että kansainvälisen oikeuden valtiokriteerit ovat hyvin tulkinnanvaraisia. Kansainvälinen oikeus ei myöskään pysty antamaan tiettyä lopullista vastausta siihen, voisiko Sealand olla valtio vai ei? Suurella todennäköisyydellä Sealand ei täytä ainakaan kaikkia neljää Montevideon sopimuksen valtiokriteeriä eikä siten ole valtio. Kyseiset valtiokriteerit eivät kuitenkaan vielä yksistään riitä määrittämään Sealandin valtioasemaa. Syy tähän on se, että kyseisiä kriteerejä voidaan tulkita hyvin eri tavoin. Kansainvälisen oikeuden valtiokriteerejä olisikin syytä muokata ja määritellä uudelleen, jotta ne vastaisivat 2000-lukua. Kriteerit ovat ajalta, jolloin valtion on nähty olevan tietynlainen ja selkeämpi kokonaisuus kuin tänä päivänä. Tulevaisuudessa voi tulla eteen tilanteita, joissa näitä kriteerejä joudutaan muuttamaan, ja soveltamaan uudelleen. Tällöin myös Sealandin kaltaisten ”valtiokehitemien” merkitys saattaa korostua ja niistä saattaa tulla ajankohtaisempia tulevaisuudessa kuin mitä ne ovat tämän tutkielman kirjoittamishetkellä.

Avainsanat: kansainvälinen oikeus, mikrovaltio, Sealand, valtio, valtiokriteerit, valtion tunnustaminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
1.1 Aiheen taustaa.....	1
1.2 Tutkimuskysymys ja aiheen rajaus	4
1.3 Aiempi tutkimus	7
1.4 Metodit.....	9
2 VALTIOASEMAAN LIITTYVÄT ASIAT	12
2.1 Suvereenisuudesta ja valtiosuvereniteetista yleisesti.....	12
2.2 Valtion suvereeniteettiin kuuluvat alueet	16
2.3 Valtion oikeudet ja velvollisuudet	22
3 MONTEVIDEON SOPIMUS	26
3.1 Yleistä	26
3.2 Määritelty alue	27
3.3 Pysyvä väestö.....	29
3.4 Hallitus.....	30
3.5 Kyky kansainvälisiin suhteisiin.....	33
4 VALTION TUNNUSTAMINEN	35
4.1 Tunnustamisteoriat	35
4.2 Tunnustamisen merkityksestä ja poliittisuudesta	42
4.3 Tunnustamisen muoto	46
4.4 Tunnustamisen ajankohta, lisäehdot ja peruuttaminen	49
4.5 Tunnustamiskiellosta ja ei-tunnustamisesta	52
5 EHDOTETUT LISÄKRITEERIT	56
5.1 Pysyvyys, kyky noudattaa kansainvälistä oikeutta, oikeusjärjestys	56
5.2 Kansojen itsemääräämisoikeus	57
5.3 Itsenäisyys.....	62
6 SEALAND	64
6.1 Sealandin historiaa	64
6.2 Sealandin valtioedellytykset.....	67
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	79
LÄHTEET.....	84

1 JOHDANTO

1.1 Aiheen taustaa

Valtiot ovat kansainvälisesti keskeisiä toimijoita. Valtiit voivat esimerkiksi solmia erilaisia sopimuksia, liittyä kansainvälisen järjestön jäseneksi, kuten Yhdistyneet kansakunnat (jäljempänä YK) ja luoda diplomaattisuhteita muiden valtioiden kanssa. Kari Hakapään mukaan valtio on keskeisin ja perinteisin kansainvälisen oikeuden oikeussubjekti.¹ Valtioilla on valta kansainvälisen oikeuden sääntöjen luomiseen, muuttamiseen ja kumoamiseen². Valtiollisuus luo samalla myös valtioille sekä oikeuksia että velvollisuuksia. Tällä hetkellä maailmassa on 193 valtiota, jotka ovat YK:n jäseniä³. Lisäksi Vatikaani ja Palestiina ovat YK:n tarkkailijajäseniä⁴. Valtioiden joukkoon sisältyy alueiltaan ja väestöltään erikokoisia valtioita. Nykyaikana yleisesti Montevideon sopimuksena tunnettua sopimusta, jonka englanninkielinen nimi on: *Montevideo Convention on the Rights and Duties of States (1933)*, pidetään perinteisenä valtiollisuuden määrittäjänä. Sopimuksessa on asetettu neljä kriteeriä (väestö, alue, hallitus ja kyky kansainvälisiin suhteisiin), jotka jonkin ”entiteetin” on täytettävä, jotta se voisi olla valtio.

Valtion käsite ei ole aivan yksiselitteinen tai yksinkertainen, vaan käsitys valtiosta on muuttunut ajansaatossa ja eri aikoina. Quentin Skinnerin mukaan koskaan ei ole ollut yksimielisyyttä siitä, mitä sanalla valtio tarkoitetaan. Valtio termi nousi yhteiskunnalliseen keskusteluun 1500-luvun lopun ja 1600-luvun alun välillä. Termiä alettiin käyttää kuvaamaan tietynlaista unionia tai kansalaisyhteiskuntaa, jossa on yhtenäinen joukko ihmisiä, jotka elävät suvereenin vallankäyttäjän alaisuudessa. Tämä vallankäyttäjä oli joko monarkin tai johtavan ryhmän / eliitin tunnustama.⁵ Skinnerin mukaan valtio ei ole vain hallinnon toiminnan laillisuuden takaaja, vaan sillä on valtaa sitoa kokonaisia kansakuntia toimiinsa ja lupauksiinsa pidemmällä aikavälillä. Nykyisellään valtio termi viittaa hallintokoneistoon.⁶ James Crawfordin mukaan on selvää, että valtiollisuuden käsite on keskeisessä asemassa kansainvälisen oikeuden ja politiikan rakenteessa. Erilaiset kiistat muun

¹ Hakapää 2010, s. 75.

² Hannikainen 2014, s. 35.

³ United Nations, Member States: <https://www.un.org/en/member-states/index.html> (Viitattu 14.1.2020).

⁴ United Nations, Non-member States: <https://www.un.org/en/sections/member-states/non-member-states/index.html> (Viitattu 14.1.2020).

⁵ Skinner 2010, s. 26 - 27.

⁶ Skinner 2010, s. 40 ja 44.

muassa jonkin ”entiteetin” kansainvälisestä asemasta tai voimankäytön laillisuudesta ovat samalla myös kiistoja kyseessä olevan ”entiteetin” valtiollisuudesta monella tapaa.⁷

Valtiosta ja siihen liittyen on vallinnut erilaisia teorioita eri aikoina. Skinnerin mukaan, esimerkiksi Jean Bodin on kirjoittanut, että kaupungin tai valtion muodostaa ryhmä tai yhteisö, joka on saman suvereenin hallinnon alainen. Tätä Bodinin näkemystä kutsutaan niin sanotusti absoluuttiseksi teoriaksi.⁸ Skinnerin mukaan Emer de Vattel oli sitä mieltä, että valtio on yksilöiden muodostama yhteisö, joka on luonteeltaan moraalinen ja sillä on ymmärrystä sekä oma tahto. Erilliset valtiot ovat moraalisia oikeushenkilöitä, jotka elävät yhdessä luonnollisessa yhteiskunnassa. Lisäksi jokainen valtio, joka johtaa ja hallinnoi itseään ilman ulkopuolista valtaa, on suvereeni valtio. Skinnerin mukaan Vattel oletti, että valtiolle on ominaista se, että valtio ei itse pysty toimimaan, joten jonkin julkisen auktoriteetin tai viranomaisen on edustettava sitä. Heti, kun tällainen hallinto tai edustus on luotu, suvereniteetti on korkeimman vallan käsissä.⁹

Suvereniteetin määrittely on haaste uuden valtion syntyessä. Hent Kalmon mukaan Georg Jellinek oli sitä mieltä, että kansainvälinen oikeus ei anna meidän oikeudellisesti arvioida valtion muodostamisprosessia. Kansainvälinen oikeus koskee jo olemassa olevia valtioita eikä sellaisia, jotka ovat vasta syntymässä. Kansainvälinen oikeus koskettaa ja velvoittaa vasta, kun valtio on olemassa. Jellinekin näkemys siitä, että uuden valtion syntyminen on vain tosiasia, joka tapahtuu, eikä kyse ole oikeudesta, on hyväksytty laajasti ja kyseinen näkemys näkyy myös nykyisissä keskusteluissa valtiollisuuden luonteesta.¹⁰ Olemassa on erilaisia näkemyksiä siitä, että valtion syntyminen on ensinnäkin fakta eli tosiasia, joka tapahtuu tai, että uuden valtion syntyminen on kokonaan oikeuden tuotos¹¹. Modernin valtiojärjestelmän idea on historiallisesti ja käsitteellisesti liitetty kansainväliseen laillisuusperiaatteeseen (rule of law). Tässä järjestelmässä yhteisöjen suurin tarkoitus on ajaa omia intressejään, joilla on järjestelmässä tasa-arvo. Siksi laillisuusperiaate on ainoa mahdollinen tämän järjestelmän periaate.¹²

Perinteisen käsityksemme valtiosta voidaan nähdä olevan jollain tapaa haastettuna, sillä olemassa on erilaisia itsehallintoalueita, kuten Katalonia, Skotlanti, Ahvenanmaa, jotka haluaisivat itsenäistyä tai ovat ainakin esittäneet mielenkiintoa itsenäistymistä kohtaan. Olemassa on myös sellaisia alueita, jotka täyttävät valtiolle asetetut kriteerit, mutta eivät tavoittele valtioasemaa. Lisäksi

⁷ Crawford 1977, s. 93.

⁸ Skinner 2010, s. 28.

⁹ Skinner 2010, s. 39.

¹⁰ Kalmo 2010, s. 116 - 117.

¹¹ Kalmo 2010, s. 119.

¹² Koskenniemi 2011, s. 35.

olemassa on erilaisia ”mikrovaltioita” (micronations), jotka väittävät olevansa itsenäisiä valtioita. Perinteisesti ”mikrovaltiolla” tarkoitetaan suomenkielessä kooltaan ja väestöltään hyvin pieniä valtioita, jotka on tunnustettu valtioksi tai kansainvälisten järjestöjen jäseniksi, kuten Andorra, Monaco ja Liechtenstein. Ne on siis virallisesti hyväksytty kansainvälisen yhteisön jäseniksi ja ovat siten saavuttaneet valtioaseman.

Tässä tutkielmassa ”mikrovaltioksi” kutsutaan sellaisia ”entiteettejä”, jotka väittävät olevansa itsenäisiä valtioita, mutta niitä ei ole kuitenkaan tunnustettu muiden valtioiden tai merkittävien kansainvälisten järjestöjen kautta. Monesti nämä väitetyt valtiot ovat Nelly Deatonin mukaan usein olemassa vain paperilla, internetissä tai niiden luojien mielessä.¹³ Tällaiset ”entiteetit” ovat yleensä hyvin keinotekoisia sijaintinsa ja rakenteensa perusteella. ”Mikrovaltioita” on kuitenkin olemassa aika paljon. Vanhimpia tapauksia on jo 1940-luvulta Elleore (Tanskassa) ja Saugeais (Ranskassa). Edellä mainitut ovat vielä edelleenkin olemassa. Jotkut ovat seurausta siitä, että valtiot eivät ole päässeet sopuun rajoistaan. Näin on käynyt Kroatian ja Serbian välissä kulkevan Tonava joen rannoilla, joilla on (etenkin Kroatian puolella) sellaisia alueita, joita kumpikaan valtio ei väitä omikseen. Tämän seurauksena alueelle syntyi, esimerkiksi vuonna 2015 ”mikrovaltio” Liberland, jonka johtaja käytti hyväkseen harvinaisen tilaisuuden, vallata ei-kenenkään-maata (*terra nullius*). Sealand on tällä hetkellä ehkä tunnetuin ”mikrovaltio”, mutta toiseksi tunnetuimpana tapauksena pidetään Hutt Riveriä.¹⁴ Tällaiset ”mikrovaltiot” voidaan siis nähdä haasteena perinteiselle käsitykselle valtiosta sekä perinteisille valtiokriteereille.

Toisaalta myös ilmastonmuutos ja maailman väestön kasvu saattavat vaikuttaa perinteisiin valtioihin. Valtioiden alueita tai kokonaisia saaria saattaa jäädä veden alle merenpinnan nousun takia tai kaikkea väestöä ei voida enää asuttaa jo olemassa olevilla alueilla. Silloin joudutaan keksimään uusia keinoja ihmisten asuinpaikkojen lisäämiseksi. Erilaiset keinotekoiset rakennelmat saattavat olla yksi vaihtoehto ja silloin on mietittävä, miten niiden asemaa tulkitaan suhteessa valtiollisuuteen. Voivatko ne olla osa valtion aluetta? Näiden kaikkien edellä mainittujen syiden takia mielestäni on sekä mielenkiintoista että tärkeää tutkia sitä, miten voimassaoleva kansainvälinen oikeus määrittelee valtion ja toisaalta sitä, miten Sealandin kaltainen ”mikrovaltio” täyttäisi voimassaolevat valtiolle asetetut kriteerit.

¹³ Deaton 2012, s. 4.

¹⁴ Streich 2018, s. 22.

1.2 Tutkimuskysymys ja aiheen rajaus

Tässä tutkielmassa tarkoitukseni on tutkia sitä, mitä kriteerejä kansainvälisessä oikeudessa on asetettu valtiolle ja valtioaseman saavuttamiselle. Tarkoituksena on itse valtio edellytysten tai kriteerien lisäksi tutkia sitä, miten ”mikrovaltio” Sealand vastaa näitä kansainvälisen oikeuden asettamia kriteerejä ja, voisiko se mahdollisesti olla kansainvälisen oikeuden mukainen valtio. Tutkimuskysymykseni ovat siis seuraavanlaiset: *Mitä kriteerejä valtiolle / valtiona olemiselle on asetettu kansainvälisessä oikeudessa? Täyttäisikö Sealand valtiolle kansainvälisessä oikeudessa asetetut kriteerit?*

On olemassa erilaisia lähestymistapoja valtiollisuuden tutkimiseen oikeuden lisäksi. Valtioita voidaan tutkia, esimerkiksi kansainvälisen politiikan näkökulmasta. Kansainvälinen politiikka keskittyy kansainvälistä oikeutta enemmän valtioiden suhteisiin ja niihin liittyviin syihin sekä seurauksiin. Kansainvälinen oikeus on terminä hieman epämääräinen, mutta pelkistetysti siihen kuuluvat kaikki sellaiset oikeudelliset normit ja säännöt, jotka sääntelevät valtioiden ja muiden kansainvälisten oikeussubjektien välisiä oikeussuhteita. Tällaisia muita oikeussubjekteja ovat kansainväliset järjestöt. Oikeudellisesti on eroteltu toisistaan julkinen kansainvälinen oikeus ja kansainvälinen yksityisoikeus.¹⁵ Oma tutkielmani kuuluu siis julkisen kansainvälisen oikeuden alaan.

Kansainvälinen oikeus ei ole täysin irrallaan politiikasta. Martti Koskenniemen mukaan syynä siihen, että kansainvälisen oikeuden lopullisten vastauksien on tultava oikeuden rakenteiden ulkopuolelta, on se, että kansainvälisen oikeuden argumentit voivat jatkua määrittelemättömästi. Tällaista luonnetta voidaan pitää kansainvälisen oikeuden politiikkana. Vaikka kansainvälinen järjestelmä perustuu laillisuusperiaatteeseen, sosiaaliset konfliktit on silti ratkottava poliittisin keinoin. Siksi kansainvälinen oikeus tukeutuu melko ristiriitaisiin poliittisiin periaatteisiin, jotta kansainvälisten kiistojen lopputulokset voitaisiin oikeuttaa.¹⁶ Poliittikka on siten välttämätön osa oikeuden määrittelyä ja kansainvälisen oikeuden tulkitsija tekee erilaisia poliittisia valintoja, kun hän, esimerkiksi päättää tulkita asiaa jostakin tietystä näkökulmasta. Yhtä samaa asiaa voidaan tulkita, esimerkiksi joko merioikeuden tai ihmisoikeuksien kautta. Tällöin tulkitsija on tehnyt poliittisen valinnan siitä, mitä asioita hän jättää niin sanotusti pimentoon.¹⁷ Koskenniemen mukaan moderni kansainvälinen oikeus on yksityiskohtainen kehys sille, että niin sanottu aineellinen

¹⁵ Hakapää 2010, s. 15 - 17.

¹⁶ Koskenniemi 2011, s. 35 ja 38.

¹⁷ Koskenniemi 2011, s. 61 ja 67.

ratkaisu voidaan lykätä muualle kuten jatkokäsittelyyn, tulkintaan, kohtuuteen ja kontekstiin. Kansainvälinen oikeus ei siis aseta tarkoin määriteltyjä sääntöjä tai valmiita ratkaisumalleja tulevaisuuden konflikteille, siksi sen muodollisuus on olennainen osa sen menestymistä. Kyse on selkeästi oikeudellisesta prosessista sekä melko itsenäisestä ja koherentista järjestelmästä, mutta olemassa ei ole todellisia oikeudellisia normeja. Termeillä ei ole selkeää oikeudellista merkitystä, jolloin, esimerkiksi valtiot voivat tulkita niitä omalla tavallaan.¹⁸ Tämä taas johtaa siihen, että argumentit ja niihin sekä erilaisiin termeihin vetoaminen voi jatkua määrittelemättömästi.

Maailma voidaan nähdä realistien kehittämän biljardipalloteorian mukaisena, jossa kaikki valtiot ovat samanlaisia ”biljardipalloja”, jotka törmäävät toisiinsa. Valtioiden sisäisillä asioilla ei ole vaikutusta niiden kansainväliseen toimintaan. Valtioilla on suvereniteetti, jonka avulla ne selviävät ”törmäyksistä” toisiinsa. Teorian mukaan valtiot ovat ainoita toimijoita kansainvälisessä järjestelmässä. Tämä teoria perustuu Westfalenin rauhansopimusten ja Wienin valtiosopimusoikeuden mukaiseen valtiojärjestelmään, jossa valtiot ovat suvereneja ja muodostavat tietyn yhteisön. Tätä maailmaa edustaa 1900-luvun konteksti ja James Crawford sekä hänen analyysinsä valtiokriteereistä. Liikun tässä maailmassa, kun tutkin kansainvälisen oikeuden perinteisiä valtiokriteerejä. Toisen teorian mukaan maailmassa on erilaisia valtioita, jotka toimivat moninaisissa ja monimutkaisissa suhteissa toisiinsa. Valtioiden erilaisuus, rakenteensa ja valtansa perusteella. Tämän teorian mukaan kansainvälisellä tasolla on valtioiden lisäksi myös muita toimijoita. Tähän maailmaan siirryn ainakin osittain Sealandia käsittelevässä osiossani. Kiinnitän itseni tässä tutkielmassa Crawfordilaiseen ja 1900-luvun kontekstiin sekä pyrin tuomaan keskustelun tutkielmani edetessä 2000-luvulle. Tutkimuskysymyksieni tarkoituksena onkin koetella tätä perinteistä 1900-lukulaista keskustelua sekä näkemystä valtiokriteereistä että valtiosta.

Tutkielmani asemoituu kansainväliseen oikeuteen ja sen perinteisten suhteiden murtumapintaan. Tällä tarkoitan sitä, että tarkoitukseni on avata kansainvälisoikeudelliseen valtiollisuuteen liittyviä ristiriitoja, jännitteitä ja monitulkintaisuuksia. Tarkoitukseni ei ole luoda uusia sääntöjä, vaan tutkia voimassaolevia säädöksiä, tapaoikeutta ja käytäntöä sekä niiden ongelmakohtia. Voimassaolevalla oikeudella tarkoitan tutkielmassani Montevideon sopimusta ja muita yleisesti valtiokäytännössä hyväksytyiksi katsottuja valtiosopimuksia ja tapaoikeutta. En myöskään pohdi sitä, mitä Sealand voisi olla, vaan sitä, miten se vastaa perinteisiä valtiokriteerejä. Kansainvälisessä oikeudessa on erilaisia koulukuntia muun muassa positivismi, realismi, kriittinen oikeusteoria, jotka

¹⁸ Koskenniemi 2011, s. 58 - 61.

suhtautuvat hieman eri tavalla kansainvälisen oikeuden luonteeseen. Itse en ole realisti enkä englantilaisen koulukunnan edustaja, vaikka tutkielmani tematiikkaa ja sitä koskevaa keskustelua onkin käyty paljon englantilaisen koulukunnan puitteissa.

Mielestäni valitsemani tutkimusnäkökulma on relevantti, koska valtioita pidetään merkittävinä toimijoina ja yleinen näkemys näyttää olevan, että valtiollisuus saavutetaan tiettyjen kriteerien avulla. Näiden kriteerien lähtökohta on Montevideon sopimuksessa. Tämän tutkielman avulla haluan haastaa ja kyseenalaistaa perinteiset valtiokriteerit. Toivon voivani osoittaa, että kriteerit eivät välttämättä yksin pysty määrittämään valtiollisuutta. Toisaalta kriteerien sisältö ja tulkinta ei aina vaikuta olevan aivan yhdenmukaista. Sealand on osoitus siitä, että maailmassa on erilaisia toimijoita eikä pelkästään perinteisiä valtioita. Olisiko siis tarve muuttaa valtiokriteerejä? Miten vanhat kriteerit pystyvät vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin? Tarkoitukseni on myös saada selville, miksi joidenkin ”entiteettien” valtioasema on tavattoman epäselvä. Olen nostanut myös valtion tunnustamisen Montevideon sopimuksen kriteerien lisäksi keskiöön. Mielestäni sitä on oleellista tutkia, koska tunnustamisella on myös oikeudellinen puolensa. Kansainvälisessä oikeudessa on syntynyt oikeudelliset säännöt muun muassa koskien tunnustamisen muotoa ja ajankohtaa. Tunnustamisella vaikuttaisi joissakin tapauksissa olevan suuri merkitys valtiokäytännössä. Tästä on hyvinä esimerkkeinä Palestiina, Kosovo ja Somalimaa sekä niiden epämääräinen valtioasema. Toisaalta tunnustamisen asema valtiollisuuden selvittämisessä ei ole aivan selkeä ja se on osittain myös melko ongelmallinen. Sen takia pidän sen käsittelemistä tärkeänä osana tätä tutkielmaa.

Käsittelen tutkielmani ensimmäisessä pääluvussa valtiosuvereniteettia, joka on valtiollisuuden keskeisin elementti sekä sitä, mitkä alueet kuuluvat suvereniteetin piiriin. Lisäksi käsittelen niitä oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka valtioasema luo ”entiteetille”. Toisessa pääluvussa selvitän Montevideon sopimuksen valtiokriteerejä ja niiden sisältöä. Kolmannessa pääluvussa aiheena on valtion tunnustaminen, joka nähdään monesti irrottamattomana osana valtioaseman saavuttamista. Käsittelen muun muassa tunnustamisen poliittisuutta, muotoa, ajankohtaa ja tunnustamiskieltoa. Neljäs pääluku koskee sellaisia lisäkriteerejä, joita on ehdotettu perinteisten Montevideon sopimuksen kriteerien lisäksi. Viimeisessä pääluvussa tutkin Sealandia ja sen historiaa sekä sitä, mitkä edellytykset sillä olisi täyttää tutkielmassa aiemmin käsitellyt valtiollisuudelle asetetut kriteerit. Tutkin myös sitä, onko Sealandin mahdollista perustaa valtiollisuusväitteensä muihin kansainvälisen oikeuden säädöksiin. Viimeisessä luvussa teen yhteenvedon tutkielmassa käsitellyistä asioista sekä muodostan johtopäätökset.

1.3 Aiempi tutkimus

Monet tunnetut tutkijat ovat yrittäneet teoksissaan selvittää sitä, mikä valtio oikeastaan on. Muun muassa Lassa Oppenheim (1905) ja Hans Kelsen (1945) ovat jo aikoinaan tutkineet teoksissaan valtiota ja siihen keskeisesti liittyviä asioita. Valtion kriteerejä on itsessään tutkittu aika paljon ja näillä tarkoitetaan siis pääasiassa Montevideon sopimuksen asettamia kriteerejä, joita ovat siis väestö, alue, hallitus ja kyky kansainvälisiin suhteisiin. Näitä niin sanottuja valtiokriteerejä on käsitelty myös monissa valtion tunnustamista koskevissa teksteissä. Tutkimuksissa on tutkittu muun muassa sitä, mitä Montevideon sopimuksen yksittäisillä kriteereillä oikeastaan tarkoitetaan ja miten kriteerit sopivat nykyaikaan. Pitäisikö kriteerejä uudistaa tai luoda joitain lisäkriteerejä?

Kansainvälisesti yksi merkittävimmistä näiden kriteerien ja kansainvälisoikeudellisen valtion tutkijoista on James Crawford. Hän on käsitellyt näitä kriteerejä jo vuonna 1977 artikkelissaan *The criteria for statehood in international law*. Hän käsittelee Montevideon sopimuksen kriteerejä ja valtion muodostusta kansainvälisessä oikeudessa laajemmin teoksessaan *The creation of states in international law* (2006). Crawford myös esittää teoksessaan mahdollisia lisäkriteerejä, jotka voitaisiin ottaa huomioon, kun tutkitaan valtiollisuutta ja valtiokriteerien täyttöä. Näitä ovat, esimerkiksi itsenäisyys, pysyvyys (permanence), halukkuus ja kyky noudattaa kansainvälistä oikeutta, tietynlainen sivilisaatio ja oikeusjärjestys.¹⁹

Kansallisesti merkittävimpiä kansainvälisen oikeuden asiantuntijoita ovat muun muassa Martti Koskenniemi ja Kari Hakapää. Martti Koskenniemi on kirjoittanut useampia artikkeleita, joissa hän käsittelee kansainvälisen oikeuden aiheita kansainvälisen oikeuden tai kansainvälisen politiikan näkökulmista. Hakapään *Uusi kansainvälinen oikeus* (2010) käsittelee ylipäänsä kansainvälisen oikeuden sisältöä, mutta myös näitä yksittäisiä Montevideon sopimuksessa mainittuja kriteerejä sekä valtion tunnustamista. Myös Jan Klabbers käsittelee kyseisiä kriteerejä osana teostaan *International law* (2013).

Paul R. Williams (2012) lähestyy valtiokriteerejä etenkin alueen näkökulmasta ja siitä, onko mahdollista, että uusi valtio muodostuu toisen valtion alueelle. Jure Vidmar tutkii artikkelissaan *Territorial integrity and the law of statehood* (2012) sitä, miten alueellinen itsenäisyys ja kansojen itsemääräämisoikeus vaikuttavat niin sanottuihin valtiokriteereihin. Hän myös nostaa esiin sen, riittävätkö Montevideon sopimuksen kriteerit määrittelemään sen, mikä on valtio vai tarvittaisiinko myös jotakin muuta?

¹⁹ Crawford 2006, s. 63 ja 89 - 93.

Valtiota ja valtiokriteerejä on tutkittu myös kansojen itsemääräämisoikeuden näkökulmasta, kuten Duncan Frenchin teoksessa *Statehood and self-determination reconciling tradition and modernity in international law* (2013). Rowan Nicholsonin melko tuore teos *Statehood and the State-Like in international law* (2019) käsittelee muun muassa sitä, miten poliittisesta ”entiteetistä” tulee kansainvälisessä oikeudessa valtio, esittelee historiallisia esimerkkejä valtion muodostumisista sekä tutkii valtion tapaisia alueita (Palestiina ja Hongkong), joita on vaikea kategorisoida. Nicholson sisällyttää teoksessaan valtiollisuuden / valtion käsitteen osaksi laajempaan valtion tapaisten alueiden / entiteettien joukkoa – perinteisen valtiokäsityksen sijasta.

Valtion tunnustamista on tutkittu paljon erilaisista näkökohdista. On tutkittu tunnustamisen poliittisuutta ja sitä, miten eri valtioiden intressit voivat vaikuttaa hyvinkin paljon siihen, miten yksittäinen valtio toimii tunnustaessaan jonkin ”entiteetin” valtiollisuuden tai kieltäytyessään tunnustamasta sitä. Allison Eggers tutkii artikkelissaan *When is a State a State? The case for recognition of Somaliland* (2007) valtion tunnustamista Somalimaan avulla. Eggersin mukaan Somalimaa täyttää Montevideon sopimuksen kriteerit, mutta siltä puuttuu muiden maiden tunnustus valtioksi. Samantapaista tutkimusta on tehty Kosovoon liittyen esimerkkinä Jessica Almqvistin *The politics of recognition: the question about the final status of Kosovo* (2013). Valtion tunnustamisen muutosta ja tunnustamisteorioita on myös tutkittu. Christian Hillgruber tutkii artikkelissaan *The admission of new states to international community* (1998), miten tunnustaminen tapahtui, esimerkiksi entisten Neuvostoliiton maiden suhteen. Lisäksi hän käsittelee myös tunnustamisen merkitystä ja niin sanottua ei-tunnustamista. William Worsterin artikkeli *The law, politics, and the conception of the state in state recognition theory* (2009) käsittelee eri tunnustamisteorioita ja niihin liittyviä ongelmia sekä kyseisiä teorioita uuden valtion syntymisen näkökulmasta.

Sealandia ja muita ”mikrovaltioita” on tutkittu kohtalaisesti. Lisäksi ”mikrovaltioiden” valtiollisuutta on tutkittu myös jonkin verran. Tosin eri kirjoittajat vaikuttavat olevan hyvin erimielisiä siitä, täyttävätkö tietyt ”mikrovaltiot” valtiokriteerit vai eivät. Nelly Deaton on tutkinut teoksessaan (2012) maailmalla sijaitsevia erilaisia mikrovaltioita. David Bell Mislán ja Philip Streich käsittelevät teoksessaan *Weird IR: Deviant cases in international relations* (2018) erilaisia outoja tapauksia kansainvälisessä politiikassa ja oikeudessa. Teoksessa käsitellään muun muassa Sealandia ja Liberlandia. Trevor A. Dennis taas käsittelee artikkelissaan (2002) sitä, voiko yksilö kansainvälisen oikeuden mukaan perustaa valtion. Dennis tulee siihen lopputulokseen, että kansainvälinen oikeus ei anna kyseiseen kysymykseen selkeää vastausta.

Hyvinä esimerkkeinä siitä keskustelusta, voisiko Sealand olla valtio, on seuraavat kaksi artikkelia, joilla on eri näkökulma asiaan. Andrew Lyon katsoo artikkelissaan *The principality of Sealand and its case for sovereign recognition* (2015), että Sealand täyttää valtiolle asetetut kriteerit. Hänen mukaansa on mahdollista, että tulevaisuudessa Sealandin kaltaisista ”mikrovaltioista” voisi tulla valtioita, koska tulevaisuudessa valtiolle asetettuja kriteerejä on tutkittava ja määriteltävä uudelleen. Kun taas artikkelissa *The last great adventure of the twentieth century: the Sealand affair in British diplomacy* (2011), Grant Hibberd näkee, että Sealandin voisi olla vaikea täyttää Montevideon sopimuksessa nimetyt neljä kriteeriä. Sen lisäksi muut valtiot tuskin tunnustaisivat sitä. Molemmat artikkelit valaisevat myös Sealandin historiaa ja historiallisia tapahtumia. Yksi artikkeli, joka liittyy samaan keskusteluun, käsittelee toista ”mikrovaltiota” Liberlandia. Gabriel Rossman (2016) tutkii Liberlandin valtiollisuutta. Hän toteaa, että silloin, jos valtiokriteerejä tulkitaan tiukasti, Liberland ei täyttäisi niitä. Lisäksi tunnustamisen saavuttaminen olisi sille hyvin epätodennäköistä.

Valtion kriteerejä ja tunnustamista on siis tutkittu paljon enemmän kuin Sealandin kaltaisia itsenäisiksi julistautuneita ”mikrovaltioita”, ja niiden valtiollista asemaa. Siksi uskon, että tutkimuksellani olisi annettavaa keskusteluun, joka koskee mikrovaltioiden valtiollisuutta ja ylipäänsä sitä, miten käyttökelpoisia voimassaolevat valtiokriteerit oikeastaan ovat. Tällaisten ”mikrovaltioiden” merkitys voi olla tulevaisuudessa suuri. Toisaalta vaikuttaa siltä, että suomalaista tutkimusta koskien Sealandia ei ole paljoakaan tai yhtään tarjolla, joten myös siksi koen aiheen tutkimisen tärkeäksi.

1.4 Metodit

Tutkimukseni metodeina ovat lainoppi ja oikeushistoria. Lainopilla eli oikeusdogmatiikalla tutkitaan voimassaolevaa oikeutta. Lainopilla pyritään systematisoimaan ja tulkitsemaan oikeutta.²⁰ Antti Kolehmaisena mukaan lainopin intressinä on tuottaa perusteltuja tulkinta-, punninta- ja systematisointikannanottoja, jotka koskevat voimassaolevaa oikeutta²¹. Kansainvälisen oikeuden lähteet on ilmaistu YK:n kansainvälisen tuomioistuimen perussäännön 38 artiklassa. Artiklassa säädetään siitä, mitä lähteitä kansainvälinen tuomioistuin soveltaa, kun se ratkoo riitoja kansainvälisen oikeuden mukaan. Näitä lähteitä ovat kansainväliset yleis- ja erityissopimukset, joissa on valtioiden nimenomaan tunnustamia sääntöjä. Lisäksi lähteinä ovat kansainvälinen tapa,

²⁰ Hirvonen 2011, s. 21 - 22.

²¹ Kolehmainen 2015, s. 2.

yleiset oikeusperiaatteet, oikeudelliset ratkaisut ja eri maiden etevimpien tutkijoiden opit apuna oikeussääntöjen määrittämisessä.²² Näistä lähteistä toissijaisia lähteitä ovat tuomioistuinratkaisut ja tutkijoiden kirjoitukset²³.

Hakapään mukaan kuitenkin viime vuosikymmeninä lähdepohja on laajentunut. Esimerkiksi kansainvälisten järjestöjen päätöksentekoprosesseissa on syntynyt materiaalia, jonka voi rinnastaa perinteisiin lähteisiin. Tällaisia ovat erilaiset päätökset, päätöslauselmat, julistukset ja muut kannanotot. Osalla näistä on ollut sitova vaikutus välittömästi. Tosin pääosin on ollut kyse erinäisistä suosituksista, jotka ovat kuitenkin voineet vaikuttaa kansainvälisen oikeuden kehitykseen ja sitovien säännösten muotoutumiseen. YK on vahvasti vaikuttanut sopimusten lähdeaseman ja merkityksen korostumiseen.²⁴ Tutkielmassani lainoppi näkyy voimassa olevan kansainvälisen oikeuden eli eri sopimuksien ja julistuksien tulkinnassa. Keskiössä on myös kansainvälinen tapaoikeus. Lainopin avulla tarkoituksena olisi saada selville se, mitä kriteerejä voimassaoleva kansainvälinen oikeus asettaa valtiona olemiselle ja, mikä näiden asetettujen kriteerien sisältö ja merkitys käytännössä on.

Jukka Kekkosen mukaan oikeushistoria ja oikeushistorian tutkimus on oikeudellisen muutoksen analyysiä. Oikeushistoriaan liittyy vahvasti kontekstuaalisuus eli se, millaisiin tekijöihin muutos liitetään. Oikeushistorian tutkimuksen kohteina ovat muun muassa oikeus ja erilaiset oikeudelliset ilmiöt pitkällä aikavälillä.²⁵ Oikeushistoriassa ilmiöitä pyritään ymmärtämään oman aikansa taustaa ja kontekstia vasten sen sijaan, että niitä tutkittaisiin nykyajan oikeusperiaatteista ja arvomaailmasta käsin²⁶.

Oikeushistorialla on merkitystä, kun tutkin valtiosuvereniteettia. Valtiosuvereniteetti on yksi tutkielmani keskeisistä käsitteistä. Valtiosuvereniteetilla on pitkä historia terminä ja käsitteenä. Tutkielmani kannalta se on oleellinen siksi, että lähtökohtaisesti valtiolla on suvereniteetti alueellaan. Oikeushistorian avulla pystyn siis tutkimaan, esimerkiksi sitä, mitä suvereniteetilla tarkoitetaan ja miten käsitys suvereniteetista on syntynyt sekä muuttunut aikojen saatossa. Miten suvereeni valtio on historiallisesti ja perinteisesti ymmärretty etenkin kansainvälisen oikeuden kontekstissa? Oikeushistorian avulla selvitan myös Sealandin yli 50-vuotista historiaa. Miten Sealand on syntynyt? Mitä kaikkea Sealandin historiaan liittyy? Miten Sealandin ja Ison-Britannian välinen historia sekä Ison-Britannian suhtautuminen ajan saatossa Sealandin väitteisiin

²² YK:n peruskirja 1945.

²³ Hakapää 2010, s. 25.

²⁴ Hakapää 2010, s. 25 - 27.

²⁵ Kekkonen 2013, s. 6.

²⁶ Kekkonen 2013, s. 14.

itsenäisyydestä ovat muuttuneet. Oikeushistoria siis auttaa luomaan ja asettamaan Sealandin tietynlaiseen historialliseen kontekstiin ja ymmärtämään Sealand keskusteluun liittyviä tapahtumia aikansa kontekstissa. Oikeushistoria auttaa myös varmasti ymmärtämään sitä, miten Sealand on ollut olemassa jo yli 50 vuotta ja silti sen asema on edelleen hyvin epäselvä ja on ollut sitä jo pitkään.

2 VALTIOASEMAAN LIITTYVÄT ASIAT

2.1 Suvereenisuudesta ja valtiosuvereniteetista yleisesti

Käsitteet valtiosuvereniteetti tai suvereenisuus ylipäänsä ovat keskeisessä asemassa, kun puhutaan, tai tutkitaan valtioita sekä valtiollisuutta. Käsitteillä on pitkä historia ja itse käsitteet, niihin liittyvät teorit sekä näkökulmat ovat muovautuneet ajansaatossa. Suvereenisuusteoreetikot Jean Bodin ja Thomas Hobbes olivat samalla ensimmäisiä modernin valtion kehittäjiä²⁷. Ranskan suuren vallankumouksen jälkeen nousi esiin teoria / idea, jonka kehittäjänä yleensä pidetään Georg Hegeliä. Tämä idea koski valtiosuvereenisuutta. Suomessa suvereenisuus käsitteen toi keskusteluun Leo Mechelin, jolle valtiosuvereenisuus oli ruhtinassuvereenisuuden ja kansansuvereenisuuden sovittelua toisiinsa.²⁸

Westfalienin rauhaa, joka päätti kolmikymmenvuotisen sodan, pidetään valtiosuvereniteetin lähtökohtana. Valtiosuvereniteetilla tarkoitetaan valtion täysivaltaisuutta. Käsite on sekä valtiosääntöoikeuden että kansainvälisen oikeuden perustavimpia käsitteitä, mutta myös kiistellyimpiä. Valtio voi käyttää suvereenisuuttaan täysivaltaisesti vain alueellaan.²⁹ Alun perin valtiosuvereniteettia käytti keisari, kuningas tai muu hallitsija. Tämä tarkoitti sitä, että maalliset hallitsijat syrjäyttivät kirkolla olleen ylivallan.³⁰ Valtiosuvereniteettiin liittyy myös se, että toinen valtio ei voi kohdistaa fyysistä väkivaltaa toisen valtion alueelle. Sotavoimien tai vieraiden vallankäyttäjien tunkeutuminen toisen valtion alueelle on esimerkki suvereenisuuden loukkaamisesta.³¹ Wienin kongressin ja ensimmäisen maailmansodan välisenä aikana (1815 - 1914) kansakunnan suvereenisuuden korostaminen meni äärimmäisyyksiin, sillä silloin edes toisen valtion edut eivät voineet merkityksellisesti rajoittaa niitä toimintavapauksia, jotka suvereenilla valtiolla oli³².

Antero Jyrängin mukaan oikeudellisessa teoriassa suvereenisuus eli täysivaltaisuus on yksi valtion keskeisin ja välttämättömin ainesosa. Hänen mukaansa suvereenisuus on vaikuttanut olennaisesti siihen, miten olemme jo pidemmällä aikavälillä mieltäneet valtioiden sisäisiä sekä valtioiden välisiä

²⁷ Lipping 2010, s. 186.

²⁸ Jyränki 2003, s. 85.

²⁹ Jyränki 2003, s. 83 ja 87.

³⁰ Hannikainen 2014, s. 26.

³¹ Jyränki 2003, s. 88.

³² Hannikainen 2014, s. 27.

suhteita. Suvereenisuuden käsitettä käytetään monella eri alalla ja käsite on Jyrängin mukaan sekä historiallinen että poleeminen käsite. Historiallisena käsitteenä suvereenisuus on muuttunut sisällöltään maailman muuttuessa. Toisistaan voidaan erottaa *de jure* ja *de facto* suvereenisuus. Jyrängin mukaan oikeudellisen suvereenisuuden käyttöä rajoittavat vallan realiteetit sekä valtion sisällä että valtioiden kesken. Kun puhutaan suvereenisuudesta oikeudellisesta näkökulmasta, puhutaan ideaalimalleista. Nämä ideaalimallit ovat jo muuttuneet monella tapaa oikeudellisessa maailmassa, mutta myös käytännön elämässä.³³

Termit suvereenisuus ja valtio on totuttu yhdistämään toisiinsa. Suvereniteetti on ollut modernin valtion keskeinen konsepti modernin valtion synnystä lähtien, ja termi on kehittynyt historiallisesti valtion käsitteen kanssa rintarinnan.³⁴ Suvereenisuus voidaan tiivistää seuraavasti: suvereeni käyttää ylintä valtaa valtiossa ja koko poliittinen sekä oikeudellinen valta on lähtöisin yhdestä ainoasta lähteestä eli suvereenin tahdosta. Lisäksi suvereenilla on vallan monopoli. Vallan monopoli tarkoittaa sitä, että suvereeni voi sulkea pois kilpailevat vaateet valtion alueella.³⁵ Koskenniemen mukaan suvereenisuus on sana, jonka merkitys on ilmennyt erilaisena eri konteksteissa ja eri aikoina. Kyseistä sanaa voidaan hänen mukaansa käyttää sekä hyvään että pahaan.³⁶ Eli tällä hän kaiketi tarkoittaa sitä, että vetoamalla suvereenisuuteen, esimerkiksi eri valtiot, voivat yrittää tavoitella tiettyjä intressejä, jotka voivat olla joko hyviä tai haitallisia muiden valtioiden kannalta.

Molemmat käsitteet (valtio ja suvereenisuus) täydentävät toisiaan ja luovat legitimizeettiä toisilleen. Alueellinen valtio väittää olevansa suvereeni, kun taas suvereniteetti on keskeinen osa valtiollisuutta ja valtiota. Suvereniteetti on muuttanut muotoaan, kun valtion lisäksi on tullut uusia merkittäviä toimijoita.³⁷ Jyrängin mukaan Bodinin oppeihin liittyy ajatus suvereenisuuden jakamattomuudesta. Lisäksi Bodinin teoriassa lainsäädäntövalta on suvereenisuuden tärkein oikeudellinen ulottuvuus. Tämä lainsäädäntövalta kuuluu lopulta ruhtinaalle. Bodin katsoi suvereenisuuden olevan sidottu. Nykyaikana sen voidaan sanoa olevan sidottu ylimpiin oikeudenmukaisuusperiaatteisiin ja kansainväliseen oikeuteen.³⁸

Stephen D. Krasnerin mukaan suvereniteetillä on kolme keskeistä elementtiä. Näistä ensimmäinen on kansainvälisoikeudellinen suvereenisuus. Tällä tarkoitetaan sitä, että kansainvälinen tunnustaminen oikeuttaa sopimuksiin liittymisen ja niiden solmimisen muiden valtioiden kanssa.

³³ Jyränki 2003, s. 83.

³⁴ Lipping 2010, s. 186.

³⁵ Jyränki 2003, s. 84.

³⁶ Koskenniemi 2010, s. 241.

³⁷ Lipping 2010, s. 187.

³⁸ Jyränki 2003, s. 84.

Siihen liittyy myös oikeudellinen tasa-arvo ja jäsenyys kansainvälisissä organisaatioissa. Toisena on Westfalenilainen / Vattelilainen suvereenisuus, jolla tarkoitetaan sitä, että ei ole alistumista ulkoisille rakenteille. Näihin rakenteisiin luetaan mukaan myös jopa sellaiset rakenteet, jotka valtiot ovat rakentaneet kansainvälisoikeudellista suvereniteettia käyttäessään. Kolmas suvereniteetin elementti on kansallinen suvereenisuus. Kansallisella suvereenisuudella tarkoitetaan tehokasta valtion alueen kontrollia ja mahdollisuutta säännellä alueen rajoilla liikkumista. Kuitenkaan Krasnerin mukaan nämä kaikki suvereenisuuden muodot eivät ilmene aina todellisuudessa yhtä aikaa, vaan jokin muoto voi puuttua. Valtiolla voi, esimerkiksi olla tehokas ja itsenäinen kansallinen hallinto, mutta valtiota tai sen hallintoa ei ole tunnustettu. Valtio on voitu tunnustaa ja sillä on tehokas kansallinen hallinto, mutta siltä puuttuu Westfalenilainen suvereniteetti.³⁹

Suvereenisuus käsitteen historiaan liittyy pyrkimys ratkaista teorian tasolla keskenään kilpailevien valtapyrkimysten - ja vaateiden välinen ristiriita. Tarkoituksena oli tuottaa kompromissi ruhtinas- ja kansansuvereenisuuden ideoiden kesken. Tämä kompromissi liittyi oikeusvaltioajatteluun ja siten siitä tuli oikeudellinen käsite, jonka sisältö määrittyi tulkinnalla. Lähtökohtana oli ruhtinaan suvereenisuus ja käsite kehitettiin alun perin Ranskassa 1500 - 1600-luvulla. Käsitteellä oli tarkoitus selittää ja oikeuttaa ruhtinasabsolutismin ja sen mukaan keskitetysti hallittujen niin sanottujen uudenlaisten valtioiden syntyä. Ruhtinas kiisti koko valtajärjestelmän, joka oli peräisin keskiajalta. 1500-luvulla Ranskan kuningas esittikin, että hänen kuningaskunnassaan kaikki olivat hänen käskyvaltansa alaisia eikä kuningas itse ollut minkään ulkopuolisen käskyvallan alainen. Täten kuninkaaseen nähden kukaan ei ollut suvereeni.⁴⁰

Suvereniteetin säännöt ovat kehittyneet ajansaatossa. Westfalenin rauhaa 1648 pidetään yleisesti modernin valtiojärjestelmän lähtökohtana, vaikka se oli vain yksi monista asioista ja tapahtumista matkan varrella, jotka ovat vaikuttaneet suvereniteetin ja valtion syntyyn sekä muotoutumiseen.⁴¹ Nykyinen kansainvälinen järjestelmä perustuu Westfalenin rauhansopimukseen vuodelta 1648. Westfalenin ideaalimallin tarkoitus oli ohjata valtioita ja alueita sekä tehdä jokaisesta valtiosta ainoa suvereeni auktoriteetti sillä alueella, joka valtiolle kuului. Tämä riippumatta siitä, oliko kyse monarkiasta, ruhtinaskunnasta vai tasavallasta. Tällä vallan alueellistamisella yritettiin normalisoida tunnustettujen alueellisesti itsenäisten valtioiden järjestelmä. Vallan alueellistamisesta tuli yleistä, kun eurooppalaiset valtiot laajenivat. Westfalenin ideaalimalli oletti, että kansainvälinen järjestelmä

³⁹ Krasner 2010, s. 96 - 97.

⁴⁰ Jyränki 2003, s. 83 - 84.

⁴¹ Krasner 2010, s. 97.

ohjaisi itseään koordinoitua kansainvälistä oikeuden, sopimusten ja diplomaattisuhteiden kautta. Tällaista normatiivista järjestelmää ei kuitenkaan syntynyt Westfalenin rauhansopimuksista.⁴²

Westfalenin rauha kuitenkin legitimoitua monarkkien oikeuden hallita kansojaan ilman ulkopuolista puuttumista etenkin, jos kyse oli poliittisesta, oikeudellisesta tai uskonnollisesta puuttumisesta tai niihin perustuvista vaateista. Ideaalimalli yhdisti suvereniteetin ja alueen toisiinsa erittelemällä sen, mikä alue kuului kunkin suvereenin vallanpitäjän hallintaan. Mallin päätavoite oli kuitenkin suvereenien valtioiden itsenäisyys paavista ja muista kilpailevista auktoriteeteista. Westfalenin rauhan organisoima kansainvälinen järjestelmä auttoi koordinoimaan globaalin talouden nousua ja etenkin järjestelmän oikeudellisia ja koloniaalisia instituutioita.⁴³ Valtiosuvereenisuus opin yleistymisen johtui ennen kaikkea tarpeesta sovittaa kehittyvän valtion ja kansalaisyhteiskunnan välistä ristiriitaa eli sitä, miten valta oli jaettava näiden kahden kesken⁴⁴.

Valtiosuvereenisuus voidaan jakaa valtion sisäiseen ja ulkoiseen suvereenisuuteen. Sisäisellä suvereenisuudella tarkoitetaan sitä, että valtion sisällä korkein oikeudellinen valta on valtiovalta ja se on kaiken muun vallan yläpuolella. Tämä tarkoittaa siis yksinomaista kompetenssi-kompetenssi oikeutta organisoida järjestys valtion alueella. Käytännössä siis valtion alueella valtaa käyttävien organien ja viranomaisten toimivallasta päättäminen sekä kelpoisuus tästä toimivallasta päättämiseen. Perustuslainsäädäntövalta on valtion sisäisen suvereenisuuden ydin. Muita sisäiseen suvereenisuuteen kuuluvia asioita ovat valtion valta päättää oikeusjärjestyksestään, valta määrätä julkisten instituutioiden toiminnasta ja julkisen vallan käyttö eri tavoin. Ulkoinen suvereniteetti tarkoittaa yleensä valtion tasa-arvoa muihin valtioihin nähden sekä valtion vapautta päättää oikeudellisista suhteistaan muihin valtioihin ja kansainvälisen oikeuden subjekteihin, kuten kansainvälisiin järjestöihin. Valtiolla on oikeus myös sulkea pois alueeseensa tai alueella oleviin ihmisiin ja esineisiin kohdistuva ulkopuolelta lähtöisin oleva uhka kuten toisen valtion käyttämä vallankäyttö.⁴⁵

On olemassa perinteinen käsitys siitä, että valtio ei voi vastoin omaa tahtoaan tulla sidotuksi kansainväliseen oikeuteen. Valtio pääsee myös yksipuolisesti irti kansainvälisoikeudellisista velvoitteistaan. Käsitys näkyy vielä edelleenkin, esimerkiksi velvoitteiden syntyä koskevissa opeissa. Toisen maailmansodan jälkeen on vähitellen siirrytty toimivaltaluovutuksiin eli valtion omalla suostumuksella sen suvereenisuuteen kuuluvia valtuuksia on luovutettu ulkoiselle taholle,

⁴² Howland ja White 2009, s. 3.

⁴³ Howland ja White 2009, s. 3.

⁴⁴ Jyränki 2003, s. 85.

⁴⁵ Jyränki 2003, s. 86.

esimerkkeinä YK:n peruskirja ja Euroopan unioni.⁴⁶ Euroopan unionissa (jäljempänä EU) valtiot ovat suostumuksellaan luovuttaneet, esimerkiksi lainsäädäntövaltaa unionille tiettyihin asioihin liittyen.

2. 2 Valtion suvereniteettiin kuuluvat alueet

Valtiolle kuuluva alue kuuluu sen suvereniteetin piiriin, mutta tämän alueen määrittämiseen on olemassa tiettyjä määritelmiä ja oikeudellisia sääntöjä. Valtion alue koostuu vesi- ja merialueista, ilmatilasta, maa-alueesta ja mannerjalusta. Melkein kaikki maa-alueet ovat jonkin valtion alueella paitsi Etelämanner. Aava meri on myös lainkäytön ulkopuolella. Ilmatila käsittää ilmatilan vain siltä osin kuin se ulottuu ulkoavaruuteen. Itse ulkoavaruus ei kuulu valtion suvereniteetin piiriin.⁴⁷ Syvänmerenpohja on julistettu ihmiskunnan yhteiseksi perinnöksi (common heritage of mankind) ja on siten myös valtioiden lainkäytön ulkopuolella⁴⁸.

Merioikeussopimus säätelee eri merialueiden käytöstä ja kansainvälinen merioikeus takaa rantavaltioille tiettyjä suvereneja oikeuksia niiden lähimerialueilla. Sisäiset aluevedet ja aluemerit kuuluvat rantavaltion alueellisen suvereniteetin piiriin.⁴⁹ Merioikeussopimuksen toisessa artiklassa on säädetty siitä, että rantavaltion täysivaltaisuus ulottuu valtion maa-alueen ja sen sisäisten aluevesien edustalla olevaan merialueeseen. Jos on kyse saaristovaltiosta, silloin aluemerit ulottuu sen saaristovesien edustalla olevaan merialueeseen. Täysivaltaisuus ulottuu myös aluemerin yläpuolella olevaan ilmatilaan sekä aluemerin pohjaan. Artiklan 87 mukaan aava meri on avoin kaikille valtioille. Siihen liittyy, esimerkiksi merenkulun vapaus ja kalastusvapaus. Lisäksi 89 artiklassa säädetään siitä, että yksikään valtio ei voi esittää pätevin perustein minkään aavan meren osan kuuluvan valtion täysivaltaisuuden piiriin.⁵⁰

Merioikeuden keskeisenä historiallisena periaatteena on ollut merten vapaus. Hugo Grotiuksen 1609 julkaisemaa *Mare Liberum* teosta pidetään monesti nykyaikaisen kansainvälisen merioikeuden perusjulkaisuna, jonka keskiössä on nimenomaisesti kaikkien valtioiden oikeus käyttää vapaasti aavaa merta merenkulkuun. 1800-luvulla rantavaltiot vaativat kapeaa 3 - 4 meripeninkulman aluemerta ja vähitellen siitä muodostui kansainvälistä tapaoikeutta. Kuitenkin käytännössä kaikki

⁴⁶ Jyränki 2003, s. 87.

⁴⁷ Jyränki 2003, s. 89.

⁴⁸ YK merioikeusyleissopimus 1982, art. 136.

⁴⁹ Koivurova, Ringbom ja Kleemola-Juntunen 2017, s. 35.

⁵⁰ YK merioikeusyleissopimus 1982.

meret olivat vapaita sellaiselle toiminnalle, kuten merenkululle ja kalastukselle. Ennen toista maailmansotaa koettiin, että olisi tärkeää pystyä kirjoittamaan keskeiset merioikeuden säännöt kansainväliseksi sopimukseksi, sillä silloin säännösten tulkinta olisi helpompaa kuin tapaoikeuden.⁵¹ Toisen maailmansodan jälkeen merten vapauden periaate alkoi pikku hiljaa antaa periksi sille, että rantavaltiot alkoivat tehdä maa-alueitaan lähellä olevien merten sääntelyä ja hallinnointia koskevia tärkeitä päätöksiä.⁵² Lopulta syntyi YK:n merioikeusyleissopimus 1982 (jäljempänä merioikeussopimus). Yhdysvallat ei ole vielä kukaan sopimuksen jäsen ja sopimusta kutsutaan yleisesti merten perustuslaiksi. Lähtökohtana nykyään, että merioikeussopimus kirjaa kaikkia maailman valtioita sitovaa kansainvälistä tapaoikeutta. Lukuun ottamatta syvänmerenpohjaa koskevia asioita, sillä niitä ei katsota tapaoikeudeksi.⁵³

Alueneri

Merioikeussopimuksen artiklassa kolme säädetään aluemerren leveydestä ja artiklan mukaan aluemerren enimmäisleveys on perusviivasta mitattuna 12 meripeninkulmaa. Aluemerren ulkorajasta on säädetty sopimuksen neljännessä artiklassa. Aluemerren ulkorajana on se viiva, jonka jokainen piste on etäisyydeltään aluemerren leveyden verran lähimmästä perusviivan pisteestä. Tavallista perusviivaa käytetään sopimuksen viidennen artiklan mukaisesti aluemerren leveyden mittaamiseen. Tavallisella perusviivalla tarkoitetaan sitä rannikkoa noudattavaa matalan veden viivaa, joka on merkitty rantavaltion virallisesti tunnustamiin suurimittakaavaisiin karttoihin.⁵⁴

Tavallisen perusviivan lisäksi ovat suorat perusviivat, joista säädetään artiklassa seitsemän. Suorilla perusviivoilla tarkoitetaan sopivia pisteitä yhdistävien suorien perusviivojen menetelmää aluemerren leveyttä mitattaessa. Alueita, joilla tätä menetelmää voidaan käyttää, ovat sellaisia, joilla rantaviiva on mutkikas tai rikkiäinen syvien poukamien vuoksi tai, joissa alueen rannikkoa reunustaa sen välittömässä läheisyydessä sijaitseva saarijono. Kohdissa, joissa rantaviiva vaihtelee merkittävästi suiston tai muiden luonnonolojen takia, mittauksessa käytettävät sopivat pisteet voidaan valita matalan veden viivan uloimmasta kohdasta. Suorat perusviivat pysyvät voimassa, vaikka matalan veden viiva siirtyisi myöhemmin lähemmäksi rantaa, siihen asti, kunnes rantavaltio itse muuttaa niitä.⁵⁵

⁵¹ Koivurova et al. 2017, s. 16.

⁵² Koivurova et al. 2017, s. 34.

⁵³ Koivurova et al. 2017, s. 25.

⁵⁴ YK merioikeusyleissopimus 1982.

⁵⁵ YK merioikeusyleissopimus 1982.

Suoria perusviivoja vedettäessä ei saa poiketa merkittävästi rannikon yleisestä suunnasta. Myös viivojen sisäpuolella olevien merialueiden on liityttävä riittävän läheisesti maa-alueeseen sisäisten aluevesien järjestelyä sovellettaessa. Artiklassa säädetään myös suorien perusviivojen käytön rajoituksista. Niitä ei saa, esimerkiksi vetää sellaisiin kohtiin, joissa on kohoumia, jotka ovat näkyvissä vain laskuveden aikaan, ellei kohoumiin ole rakennettu, esimerkiksi majakoita tai muita pysyvästi merenpinnan yläpuolella olevia rakenteita. Käyttämällä suoria perusviivoja valtio ei voi myöskään eristää toisen valtion aluemerta aavasta merestä tai talousvyöhykkeestä.⁵⁶ Suoria perusviivoja koskevien kriteerien tulkinnanvaraisuudesta johtuen monet valtiot ovat vetäneet kyseiset viivat hyvin tulkinnanvaraisesti ja käyttäen viivoja selkeästi väärin. Suorien perusviivojen piti alun perin olla poikkeus säännöstä, mutta moni valtio on sittemmin ottanut ne käyttöönsä.⁵⁷

Ennen toista maailmansotaa rantavaltion ainoa merivyöhyke oli aluemi ja siihen liittyvät ongelmat koskivat pääasiassa sitä, miten pitkälle perusviivasta aluemi saattoi ulottua. 1900-luvulla vakiintui käytäntö siitä, että aluemi sai olla enintään leveydeltään 3 - 4 meripeninkulmaa. Toisen maailmansodan jälkeen valtiot vaativat vielä laajempia aluemiä. Merioikeussopimuksen neuvotteluissa valtiot saivat sovittua alumeren enimmäisleveydestä, joka oli 12 meripeninkulmaa. Lisäksi lisäoikeuksia voidaan taata 200 meripeninkulmaan asti. Alumeren ulkoraja on samalla valtion suvereniteetin ulkoraja. Kyseinen raja määrittää myös valtion suvereniteettiin kuuluvan ilmatilan enimmäisleveyden. Alumerellä on taattu viaton kauttakulku (innocent passage) ulkomaisille aluksille ja tämä oikeus on yritetty määrittellä niin tarkasti kuin mahdollista merioikeussopimuksen artiklassa 19.⁵⁸ Merioikeussopimuksen 17 artiklassa säädetään kaikkien valtioiden aluksien oikeudesta viattomaan kauttakulkuun alumerellä. Sopimuksen 19(1) artiklan mukaisesti kauttakulku on viatonta siihen asti, kun se ei uhkaa rantavaltion, yleistä järjestystä tai turvallisuutta. Kauttakulun on tapahduttava yleissopimuksen ja muiden kansainvälisen oikeuden sääntöjen mukaisesti.⁵⁹

Sisäiset aluevedet

Merioikeussopimuksessa sisäiset aluevedet on määritelty artiklassa kahdeksan. Sisäisiksi aluevesiksi kutsutaan alumeren perusviivan maanpuoleisten vesien muodostamaa kokonaisuutta⁶⁰. Historiallisesti sisäisten aluevesien määrittämistä koskien keskeisessä asemassa oli tavallinen perusviiva, joka vedettiin rannikolla niihin kohtiin, joissa oli matala vuorovesi. Kyseisestä viivasta

⁵⁶ YK merioikeusyleissopimus 1982.

⁵⁷ Koivurova et al. 2017, s. 38.

⁵⁸ Koivurova et al. 2017, s. 40.

⁵⁹ YK merioikeusyleissopimus 1982.

⁶⁰ YK merioikeusyleissopimus 1982.

maalle päin olevat vesialueet olivat sisäisiä aluevesiä. Sisäisiä aluevesiä olivat joet, järvet ja merivedet. Tosin merioikeuden kannalta tärkeitä olivat ne joet, joilla oli yhteys mereen. Matalan veden viiva vakiintui standardiksi 1800-luvun aikana ja sitä pidetään edelleen merioikeuden lähtökohtana.⁶¹

Koivurovan mukaan suorien perusviivojen käyttöön liittyvät kriteerit kuitenkin jättävät rantavaltioille tulkinnanvaraa ja tulkinnanvaraisten kriteerien käyttö on hyvin houkutteleva vaihtoehto rantavaltioille. Tähän on kaksi syytä. Ensinnäkin kaikki vedet, jotka jäävät rannikon puolelle suoraa perusviivaa käyttämällä, ovat sisäisiä aluevesiä, joilla muiden maiden aluksilla ei ole oikeutta edes viattomaan kautta kulkuun. Tämä lisää rantavaltioiden kontrollia lähivesillä. Toisekseen lähes kaikkien muiden merivyöhykkeiden ulkoraja määräytyy perusviivoista, joten mitä kauemmas merelle rantavaltio saa viivat siirrettyä, sitä pidemmälle sen alueneri, lisävyöhyke, talousvyöhyke ja joskus myös mannerjalusta ulottuvat.⁶²

Lisävyöhyke ja talousvyöhyke

Suvereniteettiin kuuluvien vesialueiden lisäksi valtiolla on merivyöhykkeitä, joissa valtiolla on yksinomainen resurssitoimivalta. Resurssitoimivalta tarkoittaa oikeutta hyödyntää kyseisten vyöhykkeiden luonnonvaroja. Tällaisia alueita ovat lisävyöhyke, kalastus- tai talousvyöhyke ja mannerjalusta. Lisävyöhyke on aluemerin jatkeena oleva alue, jota valtiolla ei ole automaattisesti, vaan valtioiden on perustettava se. Oikeusasemaltaan lisävyöhyke voi kuulua joko talousvyöhykkeeseen, jos rantavaltio on sellaisen perustanut, tai aavaan mereen. Lisävyöhykkeellä on merenkulun vapaus ja valtio voi puuttua tähän vapauteen vain erityisissä tapauksissa valvontatoimin.⁶³ Lisävyöhykkeellä valtio saa harjoittaa, esimerkiksi tulli-, huume-, ja maahanmuuttovalvontaa⁶⁴.

Tarpeellisista valvontatoimista on säädetty merioikeussopimuksen artiklassa 33, jossa on myös säädetty lisävyöhykkeen leveydestä. Lisävyöhyke ei saa ulottua 24 meripeninkulmaa kauemmaksi aluemerin mittaukseen käytetyistä perusviivoista. 55 artiklan mukaisesti talousvyöhykkeeksi kutsutaan aluemerin edustalla sijaitsevaa aluetta. 56 artiklassa säädetään oikeuksista talousvyöhykkeellä. Talousvyöhykkeellä rantavaltiolla on täysivaltaiset oikeudet muun muassa talousvyöhykkeen luonnonvarojen tutkimiseen, hyödyntämiseen, hoitamiseen ja, esimerkiksi

⁶¹ Koivurova et al. 2017, s. 35.

⁶² Koivurova et al. 2017, s. 37 - 38.

⁶³ Koivurova et al. 2017, s. 45 - 46.

⁶⁴ Hannikainen 2014, s. 39.

tekosaarien rakentamiseen. Talusvyöhyke saa ulottua enintään 200 meripeninkulmaan asti aluemerен perusviivoista.⁶⁵ Koivurovan mukaan talusvyöhyke on perustettava erikseen⁶⁶.

Mannerjalusta

Tapauksessa *North Sea Continental Shelf Cases 1969* todettiin, että mannerjalustaa pidetään mantereen luonnollisena jatkumona mereen ja sen pohjaan. Syynä valtion suvereeniin oikeuksiin mannerjalustansa on se, että valtiolla on suvereniteetti tiettyyn maa-alueeseen.⁶⁷ Mannerjalustasta on säädetty merioikeussopimuksen artiklassa 76. Artiklan mukaan mannerjalusta tarkoittaa sellaista vedenalaisten alueiden merenpohjaa ja sen sisustaa, jotka ulottuvat rantavaltion aluemerен ulkopuolelle sen maa-alueen luonnollisena jatkeena. Tämä alue ulottuu mannerreunuksen ulkoreunaan tai 200 meripeninkulmaan asti aluemerен perusviivoista, jos mannerreunus ei ulotu niin kauas. Mannerjalusta ei sisällä syvänmerenpohjaa merenalaisine vuorijonoineen tai sen sisustaa. Valtiolla on oikeus mannerjalustan tutkimiseen ja sen luonnonvarojen hyödyntämiseen artiklan 77 mukaisesti.⁶⁸

Mannerjalustan ulkorajan määrittäminen saattaa olla haastavaa. Kuitenkin silloin, jos valtion mannerreunus ei ulotu 200 meripeninkulmaan asti, valtion mannerjalustaoikeudet ulottuvat talusvyöhykkeen ulkoreunaan asti. Mannerjalustaoikeudet takaavat valtioille oikeudet mannerjalustan öljy- ja kaasuvarojen sekä mineraalien hyödyntämiseen. Valtio voi täysivaltaisesti tutkia ja hyväksikäyttää luonnonvaroja.⁶⁹

Ilmatila

Valtion suverenisuus ylettyy sen maa- ja vesialueen yläpuolella olevaan ilmatilaan. 1900-luvun alussa ilmatilan oikeusasemasta esiintyi erilaisia näkemyksiä.⁷⁰ Katsottiin, että ilmatila tulisi jakaa samaan tapaan kuin merialueet. Tällainen jako olisi tapahtunut valtion alueeseen kuuluvaan vyöhykkeeseen ja sen yläpuolella olevaan kaikille avoimeen ilmatilaan.⁷¹ 1914 vuodesta eteenpäin oli selvää, että valtiot eivät tyytyisi muuhun kuin ilmatilansa täydelliseen suvereniteettiin, jota minkäänlainen viaton kauttakulku ei rajoittaisi. Valtiot eivät olisi turvallisuutensa perusteella hyväksyneet toisenlaista sääntöä, sillä ensimmäisen maailmansodan aikana tapahtuneet

⁶⁵ YK merioikeusyleissopimus 1982.

⁶⁶ Koivurova et al. 2017, s. 47.

⁶⁷ *North Sea Continental Shelf Cases*, ICJ Reports 1969, s. 3.

⁶⁸ YK merioikeusyleissopimus 1982.

⁶⁹ Koivurova et al. 2017, s. 49.

⁷⁰ Hakapää 2010, s. 431.

⁷¹ O'Connell 1970, s. 518 - 519 Hakapään 2010, s. 431 mukaan.

lentokonepommitukset ja niiden uhka, nähtiin uhkana alueen suvereenisuudelle. Siitä lähtien kansainvälisen tapaoikeuden mukaan vieraan valtion ilma-alueen on lennettävä aavan meren yli eikä toisen valtion tai sen aluevesien yli. Toisen valtion ilmatilan loukkaus on vakava kansainvälisen oikeuden loukkaus.⁷²

Ilmatilan oikeudelliseen asemaan otettiin ensimmäistä kertaa sopimuksen tasolla vuonna 1919 hyväksytyssä Pariisin ilmailusopimuksessa. Sopimuksen mukaan kaikilla valtioilla oli ehdoton suvereenisuus alueensa yläpuolella olevaan ilmatilaan. Osapuolet sitoutuivat myöntämään toistensa siviili-ilma-alueille oikeuden viattomaan kauttakulkuun sopimus määräysten mukaisesti. Sopimus ei kuitenkaan pystynyt tarjoamaan lopullista ratkaisua ilmatilan oikeusaseman määrittämiseen, sillä sopimuksen laatimiseen osallistuivat vain eurooppalaiset valtiot. Aidosti universaali ilmailusopimus syntyi 1944, kun Chicagossa hyväksyttiin siviili-ilmailua koskeva yleissopimus, joka on yhä edelleen voimassa. Vieraiden ilma-alueiden pääsy valtion alueelle on mahdollista, mutta tätä pääsyä rajoitetaan ja säännellään tarkemmin kuin Pariisin sopimuksessa. Chicagon sopimus ei myöskään tunne viattoman kauttakulun käsitettä ja aavan meren yläpuolella vallitsee ”ilmailun vapaus”.⁷³

Kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen (Chicagon sopimus) ensimmäisessä artiklassa määritellään, että jokaisella valtiolla on täysivaltainen suvereenisuus alueensa yläpuolella olevaan ilmatilaan. Sopimuksen kolmannen artiklan mukaan sopimus koskee vain siviili-ilma-alueita, mutta artiklassa säädetään, että valtion ilma-alue ei saa lentää tai laskeutua toisen valtion alueelle ilman erillistä lupaa tai sopimusta. Sopimuksessa lentoliikenne on jaettu säännölliseen ja ei-säännölliseen lentoliikenteeseen. Säännöllinen lentoliikenne edellyttää vieraan aluevaltion lupaa, kun taas ei-säännöllisen lentoliikenteen vapauksiin kuuluvat sopimusvaltion ylilento ja laskeutuminen sen alueelle edellytyksenä, että lentoliikenteeseen ei liity kaupallisia tarkoituksia (artiklat 6 ja 5). Yhdeksännen artiklan mukaisesti aluevaltio voi asettaa erilaisia rajoitus-, kielto- ja vaara-alueita.⁷⁴ Tällöin mahdollisuus rajoittaa lentoliikennettä tietyillä ehdoilla tukee valtion oikeutta alueellisen suvereniteettinsa harjoittamiseen ja ylläpitoon.

Valtion suvereenisuus ulottuu ilmatilassa sen aluevesien ulkorajaan asti. Suvereenisuus ei kuitenkaan ulotu aluevesien edustalla sijaitseville vyöhykkeille, sillä aluevesirajojen ulkopuolella on kyse kansainvälisestä ilmatilasta, jossa pääasiassa vain ilma-alueen rekisterivaltio voi puuttua

⁷² Malanczuk 1997, s. 198.

⁷³ Hakapää 2010, s. 431 - 432.

⁷⁴ Kansainvälinen siviili-ilmailun yleissopimus 1944.

sen lentoon.⁷⁵ Valtion suvereenisuus ei ulotu sen yläpuolella olevaan avaruuteen siitä huolimatta, että ilmatilan ja avaruuden rajojen määrittämisessä ei ole onnistuttu. Ilmatilan ylärajaksi on ehdotettu noin 80 kilometrin korkeudessa olevaa niin sanottua *Karmanin* rajaa, tai sellaista korkeutta, jossa satelliitit voivat alimmillaan pysyä maata kiertävällä radalla. Tämä korkeuden on arvioitu olevan noin 90 - 160 kilometrin välillä. Silti vielä ei ole päästy ratkaisuun näiden rajojen tarkasta määrittelystä.⁷⁶

2.3 Valtion oikeudet ja velvollisuudet

Kuten edellä on käynyt selväksi valtiosuvereniteetti luo valtiolle tiettyjä oikeuksia suhteessa hallinnoimaansa alueeseensa ja valtion käytännön toimintaan nähden. Usein myös, esimerkiksi kansainvälisten järjestöjen täysivaltainen jäsenyys, on riippuvainen siitä, että hakija on luokiteltu valtioksi⁷⁷. Täten siis vain valtiolla on mahdollisuus toimia mahdollisimman tehokkaasti osana kansainvälistä järjestöä, ja pyrkiä vaikuttamaan järjestön työhön sekä valtion omien intressien toteutumiseen.

Valtiosuvereniteetti vaikuttaa siis siihen, että valtiolla on alueellaan yksinvalta ja se nauttii alueellista koskemattomuutta. Alueellinen koskemattomuus tarkoittaa sitä, että valtion rajat ovat loukkaamattomat ja näitä rajoja voidaan muuttaa vain rauhanomaisesti asiasta sopimalla. Valtiosuvereniteetin ydin on se, että kukaan ulkopuolinen ei voi tulla valtion alueella ilman sen viranomaisten lupaa. Kyseinen lupa on usein annettu valtiosopimuksissa yleisessä muodossa, esimerkiksi kansainvälisissä lentoliikennesopimuksissa.⁷⁸

Lisäksi valtioilla on täysi valta ja oikeus toimia sekä solmia sopimuksia kansainvälisellä tasolla toisten valtioiden ja muiden kansainvälisen oikeuden oikeussubjektien kanssa⁷⁹. Toimivalta oikeuttaa valtion ja kansan valitsemaan oman yhteiskuntajärjestyksensä kansallisen politiikan harjoittamiseen sekä vaalien järjestämiseen ilman ulkopuolisten toimijoiden puuttumista. Nämä oikeudet ovat tosin kaventumassa valtioiden hyväksymien kansainvälisten velvoitteiden takia ja siksi, että epädemokraattisten hallitusten laillisuutta on alettu yleisesti kyseenalaistaa.⁸⁰

⁷⁵ Hakapää 2010, s. 442.

⁷⁶ Hakapää 2010, s. 446 - 447.

⁷⁷ Crawford 1977, s. 93.

⁷⁸ Hannikainen 2014, s. 37.

⁷⁹ Crawford 1977, s. 108.

⁸⁰ Hannikainen 2014, s. 37.

YK:n peruskirjan 2(7) artiklan mukaan valtiot vastaavat yksinomaan sisäisistä asioistaan. Tietyt kansainvälisen oikeuden säädökset voivat kuitenkin rajoittaa tätä oikeutta, kuten pakkotoimenpiteiden soveltaminen. Artiklan mukaisesti valtiot eivät ole pakollisen kansainvälisen prosessin, lainkäyttö- ja ratkaisuvallan alaisia ilman suostumustaan. Peruskirjan 2(1) artiklassa säädetään valtioiden tasa-arvoisuuden periaatteesta eli kaikkien valtioiden katsotaan olevan lähtökohtaisesti tasa-arvoisia suhteessa toisiinsa.⁸¹ Tällöin valtio on täysivaltainen kansainvälisen oikeuden subjekti, joka on juridisesti tasa-arvoinen toisten valtioiden kanssa. Käytännössä kuitenkin, vaikka valtiosuvereniteetti onkin kaventunut, tietyissä kansainvälisissä järjestöissä suuret ja vahvemmat valtiot ovat saaneet pienempiä valtioita laajempia oikeuksia.⁸²

Crawfordin mukaan edellä mainittujen oikeuksien rajoittaminen on määriteltävä selkeästi. Epäselvissä tapauksissa tuomioistuinten on ratkaisuisaan päätettävä asioista valtioiden toimintavapauden eduksi. Kyseiset oikeudet myös luovat oikeudellisin termein valtiollisuuden ytimen. Täten termi ”valtio” viittaa *prima facie* kaikissa dokumenteissa siihen, että valtioilla on nämä edellytykset. Kuitenkin dokumenttien kontekstilla on merkitystä termin tulkintaan.⁸³

Valtioiden oikeuksiin kuuluu myös se, että valtio nauttii immunitteettia toisten valtioiden tuomiovaltaa vastaan, siksi erilaisilla valtion edustustoilla, kuten suurlähetystöillä ja niiden diplomaateilla on laaja immunitteetti sijaintivaltiossaan. Valtiota tai sen virallista edustajaa ei saa asettaa syyteeseen tai tuomita toisen valtion kansallisessa tuomioistuimessa ilman valtion ennalta antamaa suostumusta. Lisäksi valtioilla on oikeus käyttää kansainvälisiä meri-, ilma-, ja avaruusalueita sekä oikeus kansainväliseen kanssakäymiseen, vaikka edellä mainittu oikeus ei olekaan tiukka juridinen oikeus, vaan pääosin pehmeää oikeutta (soft law).⁸⁴

Oikeuksien lisäksi valtioilla on myös tiettyjä kansainvälisestä oikeudesta lähtöisin olevia velvollisuuksia, sillä itsenäisyys ei ole rajaton vapaus valtiolle tehdä mitä tahansa, vaan valtionyhteisön jäsenyys jo itsessään rajoittaa toimintavapauksia toisiin valtioihin nähden. Tähän liittyy kielto puuttua toisten valtioiden asioihin. Lisäksi erilaiset sopimukset rajoittavat tätä kyseistä vapautta valtion luomissa kansainvälisissä suhteissa.⁸⁵ Valtioiden on noudatettava kansainvälisiä velvoitteitaan *bona fide* eli hyvässä uskossa tai vilpittömässä mielessä. Tästä johtuen valtiolla on myös oikeus vaatia muita valtioita kunnioittamaan sen omia oikeuksia.⁸⁶ Wienin yleissopimuksen

⁸¹ YK:n peruskirja 1945.

⁸² Hannikainen 2014, s. 37.

⁸³ Crawford 1977, s. 108 - 109.

⁸⁴ Hannikainen 2014, s. 37 - 38.

⁸⁵ Oppenheim 1905, s. 173 - 174.

⁸⁶ Hannikainen 2014, s. 22.

1969 artiklassa 31 on säädetty tästä yleisestä tulkintasäännöstä. Sopimuksen artikloissa 31 - 33 säädetään tarkemmin siitä, miten sopimuksia tulisi tulkita. Artiklojen mukaan muun muassa sopimuksen sanamuodoille on annettava niiden tavallinen merkitys, mutta tämän lisäksi sopimusta on katsottava kokonaisuudessaan. Jos sopimus on tehty useammalla kielellä, se on kaikilla kielillä yhtä todistusvoimainen, elleivät osapuolet ole sopineet toisin.⁸⁷

YK:n peruskirjan artiklan 2(3) kohdan mukaisesti valtioiden on pyrittävä selvittämään kansainväliset riitansa rauhanomaisin keinoin niin, että kansainvälistä rauhaa, turvallisuutta tai oikeudenmukaisuutta ei vaaranneta⁸⁸. Tämän ohella valtion on kohdeltava alueellensa päästämiään ulkopuolisia sivistyneellä tavalla silloin, kun valtio on omasta tahdostaan päästänyt heidät alueelleen. Tämä velvollisuus liittyy perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamisen ja turvaamisen vaatimukseen kansainvälisessä oikeudessa.⁸⁹ Eli yksi valtion velvollisuus on turvata perus- ja ihmisoikeudet ja noudattaa niitä.

Valtio on kansainvälisoikeudellisessa vastuussa toimistaan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että valtiolla on velvollisuus toimia tekemiensä sitoumusten, kansainvälisen tapaoikeuden ja valtiota velvoittavien kansainvälisten tuomioistuinpäätösten mukaisesti. Vastuun määrittelyssä keskeisenä periaatteena on muille valtioille tai niiden kansalaisille aiheutuvan vahingon välttäminen.⁹⁰ Tämä periaate on ilmaistu *Corfu Channel* -tapauksessa vuodelta 1949. Tapauksessa todettiin, että jokaisella valtiolla on velvollisuus olla tietoisesti sallimatta alueensa käyttämistä siten, että toiminta loukkaisi muiden valtioiden oikeuksia⁹¹. On kuitenkin pidetty tarkoituksenmukaisempana sitä, että vaikutuksiltaan vähäiseen toimintaan ei liitettäisi oikeudenloukkauksen leimaa, vaan vain vakavia seurauksia luova toiminta olisi oikeudenloukkauksen määritelmän täyttävää toimintaa.⁹²

Valtion velvollisuuksiin kuuluu siis se, että sen on huolehdittava, että sen alueella tai alueelta ei loukata kansainvälistä oikeutta. Valta luo vastuuta ja valvontavelvollisuuden sekä velvollisuuden estää loukkaukset.⁹³ Valtion vastuu on muodoltaan joko välitöntä tai välillistä. Välittömään vastuuseen valtio voi joutua elintensä ja edustajiensa aiheuttamista loukkauksista ja vahingoista. Välillinen vastuu taas on seurausta valtion valvontavallan piirissä tapahtuvasta yksityisestä toiminnasta. Valtiolla on huolenpito-velvollisuus ja tämä velvollisuus liittyy kaikkeen valtion

⁸⁷ Wienin yleissopimus 1969.

⁸⁸ YK:n peruskirja 1945.

⁸⁹ Malanczuk 1997, s. 256.

⁹⁰ Hakapää 2010, s. 295.

⁹¹ *Corfu Channel Case*, ICJ Reports 1949, s. 4.

⁹² Hakapää 2010, s. 296.

⁹³ Hannikainen 2014, s. 38.

toimivallan piirissä tapahtuvaan toimintaan, jolla voi olla kansainvälisoikeudellisia vaikutuksia. Huolenpitovelvollisuuteen kuuluu vahingollisen toiminnan ehkäisemisen lisäksi syyllisten velvoittaminen heidän aiheuttamiensa vahinkojen hyvittämiseen ja tarvittaessa syyllisten tuomitseminen rangaistukseen.⁹⁴

Hyvitysvelvollisuus syntyy, kun valtio syyllistyy kansainvälisten velvoitteidensa loukkaamiseen. Hyvityksen laadun ja sisällön määräytyminen on tapauskohtaista. Tuomioistuin voi edellyttää, esimerkiksi loukatuksi tulleelle valtiolle virallisen anteeksipyynnön esittämistä, loukkaukseen syyllistyneiden rankaisemista tai sellaisia toimia, joilla voidaan ehkäistä loukkauksen uusiutuminen. Lisäksi vaihtoehtona voi olla se, että tuomioistuin yksinkertaisesti vahvistaa toisena osapuolena olevan valtion vaatimukset, jolloin toisen osapuolen on toimittava näiden vaatimusten mukaisesti.⁹⁵

Valtio on myös velvollinen korvaamaan toiminnastaan aiheutuneen vahingon. Ensisijaisena keinona on loukkausta edeltäneen asiointilan palauttaminen, esimerkkeinä laittomasti hankitun omaisuuden tai aluesaannon palauttaminen. Jos tämä ei ole mahdollista, silloin hyvityksenä on vahingonkorvaus. Myös rangaistusluontoinen vahingonkorvaus voi olla mahdollinen joissain tilanteissa. Tietyissä olosuhteissa valtio voi vapautua kansainvälisoikeudellisesta vastuustaan. Tällaisia tilanteita ovat yleensä *force majeure* -tilanteet. Tällaisissa tilanteissa esimerkiksi sotatila tai luonnonkatastrofit estävät valtiota täyttämästä velvoitteitaan.⁹⁶ Valtioilla on siis erilaisia oikeuksia, mutta myös monia valtioasemasta ja kansainvälisestä oikeudesta lähtöisin olevia velvollisuuksia.

⁹⁴ Hakapää 2010, s. 298.

⁹⁵ Hakapää 2010, s. 304.

⁹⁶ Hakapää 2010, s. 303 - 304.

3 MONTEVIDEON SOPIMUS

3.1 Yleistä

Kansainvälisessä oikeudessa Montevideon sopimusta vuodelta 1933 pidetään klassisen ”valtiokriteeristön” lähteenä. Montevideon sopimus on viralliselta nimeltään: *Montevideo Convention on the Rights and Duties of States*. Sopimus on alun perin solmittu Etelä- ja Keski-Amerikassa sijaitsevien valtioiden sekä Yhdysvaltojen kesken. Sopimuksen on ratifioinut yhteensä 16 valtiota.⁹⁷ Sopimuksesta on ajan saatossa tullut olennainen osa kansainvälisen oikeuden tapaoikeutta.

Valtioille asetetuista kriteereistä / edellytyksistä säädetään Montevideon sopimuksen ensimmäisessä artiklassa. Artiklan mukaan näitä edellytyksiä ovat: pysyvä väestö, määritelty alue, hallitus ja kykyä ylläpitää suhteita muihin valtioihin.⁹⁸ Itse sopimuksessa itsessään ei ole selitetty näitä kriteerejä tai niiden sisältöä sen tarkemmin. Eri oikeudelliset asiantuntijat ovat teoksissaan pyrkineet tulkitsemaan sopimuksessa mainittujen kriteerien sisältöä ja merkitystä. Crawfordin mukaan Montevideon sopimuksen kriteerit perustuvat alueellisten yksikköjen välillä tehokkuuden periaatteeseen⁹⁹. Klabbersin näkemyksen mukaan väestön ja alueen kriteerit ovat enemmän tai vähemmän muodollisia. Se tarkoittaa siis sitä, että valtiolla joko on ne tai ei.¹⁰⁰ Peter Malanczukin mukaan sopimuksen kolme ensimmäistä kriteeriä vastaavat kansainvälistä käytäntöä, joka on luotu sekä niin kutsuttua kolmen elementin doktriinia, jonka Georg Jellinek loi 1800-luvun lopulla¹⁰¹.

Neljän kriteerin lisäksi Montevideon sopimuksen kolmannessa artiklassa säädetään siitä, että valtion poliittinen olemassaolo on riippumaton muiden valtioiden tunnustamisesta. Jo ennen tunnustusta valtiolla on oikeus muun muassa puolustaa koskemattomuuttaan ja itsenäisyyttään, muodostaa hallinto ja säätää lainsäädäntö valtion omien intressien perusteella. Edellä mainittujen oikeuksien harjoittamiseen ei ole muuta rajoitusta kuin muiden valtioiden oikeus harjoittaa omia oikeuksiaan kansainvälisen oikeuden mukaisesti. Artiklassa kuusi todetaan, että valtion tunnustaminen tarkoittaa vain yksinkertaisesti sitä, että tunnustava valtio hyväksyy tunnustettavan

⁹⁷ University of Oslo, Montevideo Convention on the Rights and Duties of States: <https://www.jus.uio.no/english/services/library/treaties/01/1-02/rights-duties-states.xml> (Viitattu 16.2.2020).

⁹⁸ Montevideon sopimus 1933.

⁹⁹ Crawford 1977, s. 112.

¹⁰⁰ Klabbers 2013, s. 71.

¹⁰¹ Malanczuk 1997, s. 75.

valtion luonteen kaikkine oikeuksineen ja velvolluuksineen, jotka kansainvälinen oikeus määrittelee sille kuuluviksi. Tunnustaminen on ehdoton ja peruuttamaton.¹⁰²

Montevideon sopimuksessa on mainittu myös valtiosuvereniteetin periaate eli valtioiden oikeus suvereenisuuteen artiklassa kahdeksan, ja neljännen artiklan mukaan valtiot ovat oikeudellisesti tasa-arvoisia. Artiklan kymmenen mukaan valtioiden päätavoite on rauhan ylläpito. Siten riidat on selvitettävä rauhanomaisin keinoin.¹⁰³ Vaikuttaa siis siltä, että ensimmäisen artiklan kriteerit ovat melko tulkinnanvaraisia ja jättävät tulkitsijalle valtaa tulkita niitä joko niin kapeasti tai laajasti kuin hän haluaa. Tämä on varmasti yksi syy siihen, miksi eri valtiot saattavat suhtautua hyvin eri tavoin siihen, täyttääkö jokin valtio nämä valtiollisuuden ominaisuudet vai ei.

3.2 Määritelty alue

Lähtökohtana on, että valtiolla on jokin alue. Alueellinen suvereniteetti sisältää täysivaltaisen oikeuden valtiolle toimia. Valtiollisuus on riippuvainen siitä, että valtion hallinto voi käyttää täyttä hallintovaltaa tietyn alueen suhteen. Vaikka valtiolla on oltava jokin alue, ei kuitenkaan vaikuta olevan mitään sääntöjä koskien alueen minimikokoa. Valtiit voivat olla alueiltaan hyvinkin pieniä, kunhan ne vain ovat itsenäisiä.¹⁰⁴ Esimerkkejä tällaisista alueiltaan pienistä valtioista ovat: Vatikaani, Monaco ja Nauru. Vatikaanin pinta-ala on 44 hehtaaria¹⁰⁵, Monacon 2 km²¹⁰⁶ ja Naurun noin 20 km²¹⁰⁷.

Alueen tulee olla maantieteellisesti rajattu, vaikka rajojen ei tarvitse ollakaan täsmällisesti määritelty¹⁰⁸. Alueen käsite on määritelty sellaisten maantieteellisten alueiden perusteella, jotka on erotettu rajaviivoin muista. Alueet on yhdistetty saman oikeusjärjestelmän alaisiksi. Siksi valtion rajojen rajaaminen on tärkeää. Siltikään absoluuttista varmuutta valtion rajoista ei vaadita. Monilla valtioilla onkin pitkäikäisiä rajakiistoja naapurivaltioidensa kanssa. Enemmän merkitystä on sillä, että valtiolla on jatkuva kontrolli sellaiseen ydinalueeseen, joka on riittävästi tunnistettavissa oleva. Esimerkkinä Israel, joka nopeasti tunnustettiin valtioksi, Israelin rajojen epäselvästä asemasta

¹⁰² Montevideon sopimus 1933.

¹⁰³ Montevideon sopimus 1933.

¹⁰⁴ Crawford 2006, s. 46 - 47.

¹⁰⁵ UNESCO, Vatican city: <https://whc.unesco.org/en/list/286/> (Viitattu 19.2.2020).

¹⁰⁶ Globalis, Monaco: <https://www.globalis.fi/Maat/Monaco> (Viitattu 19.2.2020).

¹⁰⁷ The World Bank, Nauru: <https://data.worldbank.org/indicator/AG.SRF.TOTL.K2?locations=NR> (Viitattu 19.2.2020).

¹⁰⁸ Hakapää 2010, s. 75.

huolimatta Arabien ja Israelin konfliktissa.¹⁰⁹ Siitä johtuen, että kaikilla valtioilla ei välttämättä ole selviä rajoja tai nämä rajat aiheuttavat eriäviä mielipiteitä kuten Israelin tapauksessa, vaatimus selkeistä rajoista kaikille valtioille olisi epärealistinen¹¹⁰.

Valtion on siis koostuttava tietystä koherentista alueesta, jota hallinnoidaan tehokkaasti. Alueen vaatimus vaikuttaa olevan enemmän hallinnon ja itsenäisyyden ainesosa kuin oma itsenäinen kriteerinsä.¹¹¹ Valtiolla tulee olla ydinalue, vaikka sen rajat eivät olisikaan tarkkaan määritetty, sillä ilman aluetta ei voi myöskään olla valtiota¹¹². Crawfordin sanojen mukaan konkreettiset rajat eivät vielä itsessään luo valtiollista asemaa siitä huolimatta, että kriteerinä onkin se, että valtion on koostuttava yhtenäisestä alueesta, jota on johdettu tehokkaasti. Täten alue on vain niin sanotusti ainesosa hallinnolle ja itsenäisyydellä enemmän kuin selvä itsenäinen kriteeri.¹¹³

Pieniä osia valtioista voi olla muissa valtioissa, sillä suvereniteettia on eri muodoissa ja eri koossa. Pienikoko ja ”pirstaleisuus” tekevät itsenäisyyden saavuttamisesta ja sen ylläpitämisestä haastavaa. Yksi syy siihen, miksi Iso-Britannia ei tunnustanut Bophuthatswanaa, oli sen ”pirstaloitunut” ja irrallinen alue. Alueen ”pirstaleisuus” ei itsessään ole este valtiollisuudelle, vaan saattaa olla vain todiste tai havainto jostakin muusta ongelmasta ja kyvyttömyydestä. Ei ole myöskään sääntöjä koskien alueen niin sanottua jatkuvuutta (contiguity). Esimerkiksi Itä-Preussin eroaminen Saksasta 1919 - 1945 välillä tai Itä-Pakistanin ero Länsi-Pakistanista 1971, eivät vaikuttaneet Saksan tai Pakistanin valtiolliseen asemaan. Lisäksi on alueita, kuten Mikronesia ja Marshallinsaaret, jotka koostuvat hyvin pienistä maa-alueista, ja nämä maa-alueet ovat laajojen merialueiden erottamia.¹¹⁴

Valtion ydin on alueen kontrolli, joka muodostaa perustan myös alueelliselle suvereniteetille luoden yksinomaisen toimivallan oikeudellisiin ja tosiasiallisiin toimiin alueen sisällä. Samalla estäen muun ulkopuolelta tulevan vallan käytön alueellaan ilman lupaa.¹¹⁵ Tämä vastaa siis aiemmin tässä tutkielmassa selitettyä valtiosuvereniteettia. Crawfordin mukaan valtiollisuuden ja alueellisen suvereniteetin suhde vaikuttaa olevan erikoislaatuinen. Siihen liittyy se, että alueellinen suvereniteetti oli ennen yhteydessä maan omistajuuteen. Valtiokriteereillä on kuitenkin etusija alueellisen suvereniteetin saavuttamisen kriteereihin nähden. Täten jonkin valtion perustaminen

¹⁰⁹ Malanczuk 1997, s. 76.

¹¹⁰ Klabbers 2013, s. 71.

¹¹¹ Crawford 2006, s. 52.

¹¹² Klabbers 2013, s. 70 - 71.

¹¹³ Crawford 2006, s. 52.

¹¹⁴ Crawford 2006, s. 47.

¹¹⁵ Malanczuk 1997, s. 75.

tietylle alueelle voittaa toisen valtion vaateet alueen hallinnoinnista.¹¹⁶ Valtiollisuus edellyttää siis sitä, että valtiolla on kontrolli johonkin alueeseen, joka voi olla kooltaan pieni tai suuri.

3.3 Pysyvä väestö

Valtiot koostuvat alueen lisäksi yksilöiden muodostamasta kokonaisuudesta, siksi pysyvä väestö on välttämätön. Väestön koolle kuten myöskään alueen koolle ei ole asetettu minimirajaa.¹¹⁷ Väestön kriteeri liittyy alueen kriteeriin. Sen takia Etelämannerta ei voida pitää valtiona. Toisaalta se, että suuri määrä nomadeja (paimentolaisia) liikkuu edestakaisin maan sisä- ja ulkopuolella, kuten Somaliassa, ei itsessään estä valtiollisuutta. Tämä edellyttää sitä, että valtiossa on oltava muuten merkittävä määrä pysyviä asukkaita.¹¹⁸ Väestön pysyvyyteen liittyy se, että väestöllä on oltava aikomus asuttaa aluetta pysyvästi ja kyseisen alueen on oltava sellainen, että siellä voi oikeasti asua. Silloin ei ole kyseessä valtio, jos jokin saari tai muu asumaton alue valloitetetaan vain taloudellisen tuoton tavoittelun takia, eikä siellä aiota asua pysyvästi.¹¹⁹

Esimerkiksi Vatikaanissa, Tuvalussa ja Naurulla on maailmanlaajuisesti verrattuna pieni väestö. Vatikaani herättää kysymyksiä sen väestön kirkollisen luonteen takia¹²⁰. Vatikaanin väkiluvun on ennustettu vuonna 2020 olevan noin 801 ihmistä¹²¹. Tuvalun väkiluku oli vuonna 2018 11 508¹²² ja Naurun väkiluku oli samana vuonna 12 704¹²³. Valtion pieni väestön koko aiheuttaa ongelman sellaisten todella pienten valtioiden kohdalla, jotka on hyväksytty YK:hon. Vatikaanivaltio ja sen Pyhäistuvin, joka on Vatikaanin hallinnollinen keskus, on poikkeustapaus, sillä se ei ole YK:n jäsen. Pienestä väestöstään huolimatta Vatikaanivaltiolla on diplomaattisuhteita moniin muihin valtioihin. Lisäksi se on solminut kansainvälisiä sopimuksia ja liittynyt kansainvälisiin järjestöihin. Kuitenkin Italia hoitaa käytännössä monia sen valtiollisia tehtäviä.¹²⁴

¹¹⁶ Crawford 2006, s. 48.

¹¹⁷ Crawford 2006, s. 52.

¹¹⁸ Malanczuk 1997, s. 76.

¹¹⁹ Raič 2002, s. 58 - 59.

¹²⁰ Crawford 2006, s. 52.

¹²¹ World Population Review, Vatican City population 2020: <http://worldpopulationreview.com/countries/vatican-city-population/> (Viitattu 19.2.2020).

¹²² The World Bank, Population, total – Tuvalu: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=TV> (Viitattu 19.2.2020).

¹²³ The World Bank, Population total – Nauru: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=NR> (Viitattu 19.2.2020).

¹²⁴ Malanczuk 1997, s. 76.

Väestöön kuuluvat valtiossa asuvat ihmiset rodusta, kielestä ja muista eroavaisuuksista riippumatta¹²⁵. Myöskään väestön kansallisuudella ei ole väliä. *Nottebohm* -tapauksessa vuonna 1955 on todettu, että vain valtiot voivat kansallisen lainsäädäntönsä perusteella myöntää valtionsa kansallisuuden¹²⁶. Siten sen, kuka kuuluu pysyvään väestöön, määrittää valtioiden kansallinen kansalaisuutta koskeva lainsäädäntö. Kansainvälisellä oikeudella ei ole siihen vaikutusta. Monien valtioiden väestö koostuu monikansallisesta väestöstä, siksi ei olisi järkevää edes oikeudellisesti vaatia tietyn etnisyyden, kielen, historian, kulttuurin tai uskonnon yhtenäisyyttä väestössä määriteltäessä vanhaa poliittista konseptia (valtio).¹²⁷

Kansallisuus on riippuvainen valtiosta, mutta ei toisinpäin. Oma kysymyksensä on se, johtaako uuden valtion synty toisen alueella entisen valtion kansalaisten valtiottomuuteen, automaattiseen kansalaisuuden muuttumiseen, vai entisen kansalaisuuden säilyttämiseen siihen asti kunnes kansalaisuutta koskevista säännöistä on sovittu valtioiden välisellä sopimuksella tai uuden valtion lainsäädännöllä. Ihmisiä voidaan pitää jonkin tietyn valtion kansalaisina kansainvälisten tarkoitusten takia jo ennen kuin kyseinen valtio on luonut kansalaisuuteensa liittyvät säädökset. Toisaalta ilman sopimusmääräyksiä uusi valtio ei ole velvollinen takaamaan kansalaisuutta kaikille sen alueella oleskeleville ihmisille. Myöskään vakinaisten asukkaiden ja muihin kategorioihin kuuluvien ihmisten välillä ei ole olemassa ennalta määritelmää siitä, keiden katsotaan normatiivisesti kuuluvan tiettyyn alueeseen. Uudella valtiolla on oikeus itse määritellä keiden se katsoo olevan kansalaisiaan.¹²⁸ Väestön koosta ei siis ole tarkasti säädetty, mutta tärkeintä on, että valtiolla ylipäänsä on jonkinlainen pysyvä väestö, mutta väestön kansallisuudella ei ole merkitystä kansainvälisen oikeuden näkökulmasta.

3.4 Hallitus

Hallituksella tarkoitetaan toimielintä, henkilöä tai henkilöitä, jotka huolehtivat valtion hallinnosta oikeusjärjestyksen puitteissa. Hallituksella on oltava kyky tehdä ja toimeenpanna sekä sisäisiä asioita että ulkopoliittikkaan liittyviä asioita.¹²⁹ Edellytystä siitä, että oletetulla valtiolla on tehokas hallitus, voidaan pitää keskeisenä väitteenä valtiollisuudesta. Hallitus tai tehokas hallitus on

¹²⁵ Hakapää 2010, s. 75.

¹²⁶ *Nottebohm Case (second phase)*, ICJ Reports 1955, s. 4.

¹²⁷ Malanczuk 1997, s. 77.

¹²⁸ Crawford 2006, s. 52 - 53.

¹²⁹ Hakapää 2010, s. 75.

todistetusti perusta toiselle keskeiselle kriteerille, joka on riippumattomuus tai itsenäisyys.¹³⁰ Klabbers näkee, että tehokkuuden termi on lähtöisin Max Huberilta. Hän toimi sovittelijana vuonna 1928 *Island of Palmas* -tapauksessa, joka koski Yhdysvaltojen ja Alankomaiden välistä kiistaa saaresta, joka tunnetaan nykyisin nimellä Miangas. Tapauksessa tehokkuus nähtiin oikeutena alueeseen valtioaseman sijaan. Tehokas hallinto sallii ja mahdollistaa sen, että muut valtiot voisivat ottaa yhteyden yksittäiseen ihmiseen hallinnossa tai organisaatioon, jos valtiossa tapahtuisi jotain väärää. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, jos alue olisi ilman tehokasta hallintoa, alueella ei olisi yhtään sellaisia henkilöitä, jotka olisivat vastuussa asioista tai, joihin voisi tarvittaessa olla yhteydessä. Tällainen tilanne olisi ongelmallinen, esimerkiksi tilanteessa, jossa kansalainen kohtaa väkivaltaa tai ryöstetään.¹³¹ Montevideon sopimuksessa ei käytetä termiä ”tehokas”.

Lisäksi kansainvälisessä oikeudessa alue määritellään siltä osin kuin hallintovaltaa käytetään tai on mahdollista käyttää suhteessa johonkin tiettyyn alueeseen ja väestöön. Alueellinen suvereniteetti ei ole omistajuutta, vaan tietyn alueen hallintaa. Siksi hallitusta voi pitää keskeisimpänä valtiokriteerinä, sillä kaikki muut kriteerit ovat riippuvaisia siitä. Hallintovalta on normaalien valtioiden välisten suhteiden perusta, sillä valtion toimet on määritelty sen hallintoelimissä, olivat ne lainsäädännöllisiä, toimeenpanevia tai tuomiovaltaa käyttäviä.¹³²

Tietyllä alueella olevan hallintojärjestelmän olemassaolo viittaa tietynlaiseen oikeudelliseen asemaan ja on yleisesti edellytys valtiona olemiselle. Hallinnon jatkuminen alueella on tärkeä asia, kun määritellään kyseessä olevan valtion pysyvyyttä ja olemassa olon jatkumista. Vaikka lainsäädäntö erottaa valtiot niiden hallituksista, yleensä vain valtion hallinto voi sitoa valtiota, esimerkiksi solmimalla sopimuksia. Tämä on myös edellytys normaalien kansainvälisten suhteiden luomiselle. Jos alueelta puuttuu yhtenäinen hallintojärjestelmä, ei ole kyse valtiosta. Valtiollisuus ei ole siis vain tosiasiallinen tilanne, vaan se on oikeudellisesti rajattu vaatimus oikeuksista, etenkin pätevyydestä hallita tiettyä aluetta. Se, onko tämä oikeus perusteltu, riippuu sekä faktoista että siitä, onko tätä oikeutta kiistetty muiden toimijoiden taholta. Kuten muutkin alueelliset oikeudet myös hallitus valtiollisuuden edellytyksenä on tietyn rajan jälkeen suhteellinen.¹³³

Kansainvälisen oikeuden kannalta valtion sisäisillä poliittisilla rakenteilla ei ole merkitystä. Nämä rakenteet voivat perustua länsimaisiin näkemyksiin demokratiasta, islamilaisiin näkemyksiin, monarkiaan, tasavaltaan tai autoritäärisiin ja ei-autoritäärisiin sääntöihin. Täten kriteeri on hyvin

¹³⁰ Crawford 2006, s. 55.

¹³¹ Klabbers 2013, s. 71.

¹³² Crawford 2006, s. 56.

¹³³ Crawford 2006, s. 60 - 61.

karkea ja sen ainoana vaatimuksena on, että hallituksen on oltava todellisuudessa olemassa. Hallituksen oikeudellisuudella ja legitimitetillä ei ole kriteerin kannalta merkitystä.¹³⁴ Täten jopa diktatuureja kohdellaan samalla tavalla demokraattisten valtioiden kanssa tulkittaessa hallituksen kriteeriä. Tämä johtuu siitä, että hallinnon muodolla ei kriteerin mukaan ole sinänsä sen suurempaa merkitystä. 1800-luvulla tämä tapa tulkita kriteeriä johtikin siihen, että valtiot jaettiin sivistyneisiin ja sivistymättömiin valtioihin.¹³⁵

Ongelmana kriteerissä koskien hallitusta, on se, että valtiokriteerit ovat nimellisiä ja poissulkevia. Kriteerit eivät keskity selkeästi kiistattomiin tapauksiin, vaan rajatapauksiin. Siksi hallituskriteerin soveltaminen on käytännössä vaikeampaa kuin teoriassa. Hyvänä esimerkkinä tästä on Kongo ja sen itsenäistymisen eri vaiheet. Siitä huolimatta, että Kongon hallitus ei ollutkaan tehokas, ei ole epäilystä siitä, että Kongo ei olisi ollut valtio vuonna 1960, sillä Kongo oli laajasti tunnustettu ja hyväksyttiin YK:n jäseneksi. Täten voidaan ehkä ajatella, että kriteeri koskien hallitusta ei ole niin tiukka kuin on aiemmin ajateltu. Tai ei ainakaan tietyissä konteksteissa.¹³⁶

Crawford erottaa myös hallituksen kriteeristä kaksi puolta. Todellinen valta ja sen käyttö sekä oikeus käyttää kyseistä valtaa. Jotta ”entiteetti” olisi valtio, sillä tulee olla hallitus tai muu hallintojärjestelmä alueensa yleiseen kontrollointiin, jotta muut valtiot eivät voi väittää alueiden kuuluvan niiden suvereniteettiin. Kansainvälinen oikeus ei anna tarkkoja vaatimuksia kontrollin luonteesta tai sen laajuudesta. Lukuun ottamatta sitä, että alueella on oltava jonkinlainen oikeuden ja järjestyksen ylläpito sekä perustavanlaatuiset instituutiot. On huomioitava, jos ”entiteetin” valtiollisuus on vastoin kansainvälistä oikeutta, tehokkuuden vaatimusta tulkitaan tiukemmin. Kysymys on siitä, onko hallinto, joka väittää olevansa vallassa, saanut valtuudet edelliseltä suvereenilta vallanpitäjältä, vaikka se ei tehokkaasti hallitse aluetta. Tehokkuuden vaatimusta voidaan soveltaa tiukemmin myös uuden valtion synnyn ja vakiintuneen valtion olemassa olon sekä häviämisen välisissä tilanteissa.¹³⁷

Hallituksen valtaan nähden on kaksi näkökulmaa, jotka ovat sisäinen ja ulkoinen. Sisäisesti hallituksen olemassaolo viittaa kykyyn luoda ja ylläpitää oikeusjärjestystä itsehallinnon perusteella. Ulkoisesti siihen liittyy kyky toimia itsenäisesti kansainvälisellä tasolla ollen oikeudellisesti riippumaton muista valtioista kansainvälisessä oikeusjärjestyksessä. Pelkän hallituksen olemassa olo ei vielä riitä, jos hallituksella ei ole tehokasta kontrollia. 1920 Kansainliiton asettama

¹³⁴ Malanczuk 1997, s. 79.

¹³⁵ Klabbers 2013, s. 71.

¹³⁶ Crawford 2006, s. 56 - 57.

¹³⁷ Crawford 2006, s. 58 - 59.

kansainvälinen juristikomitea katsoi, että Suomi ei ollut oikeudellisessa mielessä suvereenivaltio. Myöskään Palestiinan valtio 1988 ei ollut valtio, koska siltä puuttui tehokas kontrolli alueella, jonka se väitti kuuluvan sille.¹³⁸

Tehokkuuden vaatimusta ei aina sovelleta tiukasti. Valtio ei lakkaa olemasta, vaikka siltä hetkellisesti puuttuisi tehokas hallinto, esimerkiksi sisällissodan tai muiden samankaltaisten tapahtumien tuloksena. Libanonin pitkä *de facto* jakautuminen ei haitannut sen valtiollista olemusta. Eikä hallituksen puuttuminen Somaliasta poistanut Somalian oikeudellista oikeussubjektuutta. Vaikka valtion kaikkia alueita hallitsisi sodan aikana viholliset, valtio olisi silti koko ajan olemassa, jos sen liittolaiset jatkavat taistelua näitä alueen vallanneita vihollisia vastaan. Valtio ja sen hallitus voivat saada palautettua tehokkuutensa eri tilanteissa, siksi periaatetta ei välttämättä sovelleta tiukasti. Periaatetta sovelletaan tiukasti silloin, kun osa väestöstä yrittää erota siitä muodostaakseen uuden valtion. Mikään kansainvälinen sääntö ei estä itsenäistymistä jo olemassa olevasta valtiosta eikä myöskään sitä, että olemassa oleva valtio estää itsenäistymispyrkimykset. Perinteisesti valtiot ovat pidättäytyneet tunnustamasta tällaisten itsenäistymisliikkeiden valtiollisuutta ennen kuin liikkeiden voitto on varma.¹³⁹ Vaatimuksena on yksinkertaistetusti se, että valtioasemaa tavoittelevalla ”entiteetillä” on tehokas hallitus, jotta se voi toimia kansainvälisellä tasolla.

3.5 Kyky kansainvälisiin suhteisiin

Hallituksella on oltava kyky kansainvälisiin suhteisiin muiden valtioiden hallitusten kanssa. Tämän kansainvälisen suhteen perustana on tasavertaisuus. Toisaalta hallitus ei saa olla minkään toisen valtion määräysvallan alainen. Esimerkiksi Puerto Rico ei täytä tätä Montevideon sopimuksen neljättä kriteeriä, koska se on laajasta itsenäisyydestään huolimatta Yhdysvaltojen liitännäisvaltio ja tällöin Yhdysvallat päättää sen ulko- ja puolustuspolitiikasta.¹⁴⁰

Kykyä kansainvälisiin suhteisiin ei ole yleisesti hyväksytty välttämättömäksi kriteeriksi. Esimerkiksi Guinea-Bissau tunnustettiin 1970-luvulla valtioksi Yhdysvaltojen ja Saksan toimesta vain kolmen edeltävän kriteerin perusteella (väestö, alue ja hallitus). Olemassa on useita esimerkkejä sellaisista valtioista, joilla on vain rajoitettu kyky kansainvälisiin suhteisiin. Kun

¹³⁸ Malanczuk 1997, s. 77.

¹³⁹ Malanczuk 1997, s. 77 - 78.

¹⁴⁰ Hannikainen 2014, s. 35.

siirtomaat itsenäistyivät, niillä oli usein tällainen rajoitettu kyky. Siihen liittyi se, että isäntämaa delegoi tiettyjä kansainvälisiä tehtäviä siirtomaille tietyn aikaa, jotta paikalliset johtajat saivat kokemusta kansainvälisistä suhteista ja niiden hoitamisesta.¹⁴¹

Kyky kansainvälisiin suhteisiin muiden valtioiden kanssa kansainvälisellä tasolla ei ole enää tai ei ole edes koskaan ollut yksinomainen valtion etuoikeus. Valtioilla on ensisijaisesti hallussaan kyseinen kyky, mutta se on seurausta valtiollisuudesta eikä kriteeri valtiollisuudelle. Crawfordin mukaan tämä kyky ei ole vakio, vaan riippuu tietyn valtion tilanteesta. Kuitenkin kyky täysivaltaisten ja laajojen kansainvälisten suhteiden hoitamiseen on hyödyllinen kriteeri, koska kyseinen kyky on riippumaton muiden valtioiden tunnustamisesta. Kyky kansainvälisiin suhteisiin on osittain riippuvainen alueen sisäisen hallituksen vallasta, jota ilman kansainvälisiä velvollisuuksia ei saada voimaan ja osittain myös siitä, että ”entiteetti” on erillinen suhteessa kansainvälisten suhteiden tarkoitukseen nähden, jolloin toinen valtio ei voi suorittaa tai ottaa vastuuta näistä velvollisuuksista. Toisin sanoen kyky kansainvälisiin suhteisiin on hallituksen ja itsenäisyyden vaatimusten yhteensovittamista.¹⁴² Kyky kansainvälisiin suhteisiin on siis hyödyllinen valtion piirre, mutta sitä ei itsessään pidetä tiukkana kriteerinä valtiollisuudelle.

¹⁴¹ Malanczuk 1997, s. 79 - 80.

¹⁴² Crawford 2006, s. 61 - 62.

4 VALTION TUNNUSTAMINEN

4.1 Tunnustamisteoriat

Tunnustamiseen suhtautumisessa on erotettavissa toisistaan kaksi eri koulukuntaa: konstitutiivinen teoria ja deklaratiivinen teoria. Teoriat suhtautuvat erilalla siihen, millainen asema ja vaikutus tunnustamisella on käytännössä. Lisäksi teoriat suhtautuvat eri tavoin siihen, onko tunnustamisen vaikutus oikeudellinen vai poliittinen. Teorioita on myös yritetty yhdistää, mutta heikoin tuloksin¹⁴³. Tunnustamisteorioihin liittyy kaksi elementtiä. Ensimmäinen elementti on se, onko valtio olemassa ennen muiden valtioiden tunnustusta. Toinen elementti on, millainen harkintavalta valtiolla on tunnustaessaan toisen valtion, tai tunnustamisesta pidättäytyessään.¹⁴⁴

Teoriat tarjoavat erilaisen näkemyksen valtiosta. Olemassa on oikeudellinen valtio, jolla tarkoitetaan ”entiteettiä”, jolla on täytäntöönpanokelpoiset oikeudet toisia valtioita kohtaan ja velvollisuuksia niihin nähden. Tämän näkemyksen mukaisesti valtio koostuu ainoastaan joukosta oikeuksia. Tällöin valtion olemassa olo alkaa ja päättyy näiden oikeuksien hankkimisesta niiden menetykseen. Toisen näkemyksen mukaan valtiossa ei ole kyse vain oikeuksista, koska valtio on enemmän kuin puhdas oikeudellinen ”konstruktio”. Valtio on orgaaninen entiteetti niin sanottu sosiologinen valtio, joka on kokonaisuus, jolla on itsemääräämisoikeus ja kyky legitimoida valtiollisuus. Se voi olla siten olemassa ennen kansainvälisten oikeuksien hankkimista ja oletetusti myös selviää kyseisten oikeuksien menetyksestä.¹⁴⁵

Kansainvälisoikeudellista tunnustamista pidetään perinteisesti deklaratiivisena eikä konstitutiivisena. Deklaratiivinen teoria levisi 1900-luvulla¹⁴⁶. Deklaratiivisen teorian mukaan valtio on olemassa kansainvälisen oikeuden subjektina heti, kun se on todellisuudessa olemassa eli heti, kun se täyttää kansainvälisen oikeuden asettamat valtiokriteerit. Tunnustaminen vain vahvistaa tämän tosiasian. Tunnustaminen on poliittinen eikä oikeudellinen asia ja joidenkin mielestä tunnustamisen avulla vain luodaan diplomaattisuhteet tunnustetun ja tunnustettavan valtion välille.¹⁴⁷ Silloin, kun valtiot eivät tunnusta sellaista entiteettiä, joka täyttää valtiolle asetetut

¹⁴³ Worster 2009, s. 121.

¹⁴⁴ Worster 2009, s. 123.

¹⁴⁵ Worster 2009, s. 124.

¹⁴⁶ Kolliarakis 2015, s. 186.

¹⁴⁷ Lauterpacht 1944, s. 423 - 424.

muodolliset kriteerit, kyseiset valtiot toimivat sellaisen käytännön kautta, joka saattaa olla vastoin kansainvälisen oikeuden oikeudellisia periaatteita eivätkä ne siten voi riistää entiteetin oikeudellista asemaa.¹⁴⁸

Deklaratiivisessa teoriassa vain todetaan tapahtunut tosiasia eli uuden valtion synty. Tunnustamisella ei täten ole vaikutusta valtion syntyprosessiin. Silloin, kun valtiokriteerit täyttyvät, valtio on ilman toisten valtioiden antamaa tunnustusta silti olemassa kansainvälisen oikeuden subjektina. Vastahakoiset valtiot eivät voi kiistää uuden valtion kansainvälistä toimikelpoisuutta mahdollisissa siihen liittyvissä oikeussuhteissaan, vaikka muuten ne voivatkin vältellä kanssakäymistä sen kanssa.¹⁴⁹ Täten Montevideon sopimuksen kriteerit muodostavat listan, jonka avulla tunnustamisväitteitä voidaan arvioida¹⁵⁰. Crawfordin mukaan valtiollisuus ja valtioasema ovat riippumattomia tunnustamisesta, mutta edellytyksenä on se, että kansainvälisessä oikeudessa on toimivat valtiokriteerit.¹⁵¹

Deklaratiivisen teorian mukaan tunnustamisen tulisi olla automaattinen ja perustua tiettyihin kriteereihin, koska valtiollisuus perustuu tosiasiaan eikä yksittäisen valtion harkintaan. Suurin osa nykytutkijoista on deklaraatiivisen teorian puolella.¹⁵² Saksan ja Puolan yhteinen välitystuomioistuin (German-Polish Mixed Arbitral Tribunal) totesi myös päätöksessään vuonna 1929 koskien Puolan valtiollisuutta, että tunnustaminen on deklaraatiivinen¹⁵³. Myös eri valtiosopimuksissa on todettu tunnustamisen olevan luonteeltaan deklaraatiivinen esimerkkinä Montevideon sopimuksen kuudes artikla.

Koska teorian mukaan tunnustaminen on poliittinen teko, joka on periaatteessa riippumaton uuden valtion kansainvälisistä oikeuksista, tunnustamisella on lähinnä vain käytännöllistä merkitystä¹⁵⁴. Poliittinen entiteetti muodostaa valtion ilman tunnustamista, sillä tunnustaminen vain selkiyttää oikeudellisesti sen omaavan valtio-ominaisuudet. Valtiollisuus on siis vain tosiasia oikeudellisessa mielessä. Tunnustaminen perustuu täten tehokkuuden kriteeriin, jos tehokkuuden vaatimus toteutuu, silloin poliittinen entiteetti on valtio. Näin tunnustamisesta vaikuttaisi tulevan näennäisesti automaattinen seuraus.¹⁵⁵

¹⁴⁸ Roth 2015, s. 144.

¹⁴⁹ Hakapää 2010, s. 80.

¹⁵⁰ Kolliarakis 2015, s. 186.

¹⁵¹ Crawford 2006, s. 28.

¹⁵² Worster 2009, s. 119.

¹⁵³ Deutsche Continental Gas Gesellschaft v Polish State 1929, 5 AD 11.

¹⁵⁴ Crawford 2006, s. 22 - 23.

¹⁵⁵ Oeter 2015, s. 127.

Kansainvälisessä oikeudessa oikeudet eivät ole riippuvaisia siitä, hyväksyvätkö toiset näiden oikeuksien haltijan. Crawfordin mukaan ”entiteetti” ei ole valtio siksi, että se on tunnustettu, vaan se on tunnustettu, koska se on valtio. Joissain tapauksissa on mahdollista, että sellainen ”entiteetti”, joka ei täytä valtiokriteereitä, saatetaan kuitenkin tunnustaa. Siksi tunnustaminen voi joissakin tapauksissa olla merkittävä asia, vaikka se onkin periaatteessa vain deklaratiivinen. Tunnustaminen voi olla todiste oikeudellisesta asemasta.¹⁵⁶ Tunnustamisella voi olla merkittävä asema sellaisissa tilanteissa, joissa on epäselvää, täytyvätkö valtiolle asetetut edellytykset vai ei. Selvissä tapauksissa tunnustaminen on edelleen deklaratiivinen. Epäselvissä tapauksissa se on Malanczukin mukaan osittain konstitutiivinen. Deklaratiivisessa teoriassa muiden valtioiden on päätettävä, täyttääkö ”entiteetti” valtiokriteerit vai ei. Siitä, kenellä on lopullinen valta määrittellä kriteerien täyttö, ei ole kuitenkaan itse teoriassa säädetty.¹⁵⁷

Myös deklaratiivinen teoria hyväksyy sen, että tunnustamisessa ei ole kyse siitä, että valtioilla olisi oikeudellinen velvollisuus tunnustaa toinen valtio tai ”entiteetti”. Deklaratiivinen teoria on sitä mieltä, että ennen tunnustamista syntyvä yhteisö on olemassa valtiona ja se on siten oikeutettu moniin valtiollisuuden merkittävistä eduista. Uusi valtio on siis oikeutettu oikeudellisiin perusteisiin sellaisiin väitteisiin, jotka tavallisesti on nähty tunnustamisen oikeusvaikutuksina. Se ei ole kuitenkaan oikeutettu vaatimaan tunnustamista.¹⁵⁸

Deklaratiivista teoriaa voidaan kritisoida, esimerkiksi sillä, että valtioiden käytännön toiminta ei ehkä tue sitä. Valtiolla ei myöskään ole kansainvälisellä tasolla kansainvälisoikeudellisia oikeuksia ennen kuin se on tunnustettu. Lisäksi teoria saattaa vähätellä periaatetta, jonka mukaan kansainvälinen oikeus on valtioiden luomaa oikeutta. Myös tiettyjen kriteerien valinta ja niiden soveltaminen eri tilanteissa sekä kriteerien legitimitetti ovat haasteita. Kyseenalaista on se, kaventaako deklaratiivisen teorian käyttö valtioiden harkintavaltaa merkittävästi vai ei.¹⁵⁹

Konstitutiivisessa teoriassa tunnustaminen ei tapahdu automaattisesti, vaan se on riippuvainen muiden valtioiden harkintavallasta. Vasta, kun muut valtiot ovat tunnustaneet uuden valtion olemassa olon, se on oikeudellisesti olemassa.¹⁶⁰ Monet positivistit, kuten Oppenheim, olivat konstitutiivisen teorian kannalla, mutta myös jotkut ei-positivistitkin tukivat teoriaa. Hersch Lauterpacht oli yksi konstitutiivisen teorian hienovarainen puolustaja, vaikka hän ei ollutkaan

¹⁵⁶ Crawford 2006, s. 93.

¹⁵⁷ Malanczuk 1997, s. 84 - 85.

¹⁵⁸ Lauterpacht 1944, s. 386.

¹⁵⁹ Worster 2009, s. 119.

¹⁶⁰ Worster 2009, s. 120.

positivisti.¹⁶¹ Konstitutiivista teoriaa kehittivät myös muun muassa Dionisio Anzilotti ja Kelsen¹⁶². Konstitutiivinen teoria nousi käytäntöön 1815 Wienin kongressin jälkeen. Siihen aikaan pieni vaikutusvaltainen valtioyhteisö antoi tunnustuksensa vain 39 poliittiselle ”entiteetille” Euroopassa, jotta niitä kohdeltaisiin suvereenina valtioina. Täten suvereniteetti koostuu vertaisten toiminnasta eli ”entiteetti” ei ole suvereeni ennen kuin se tunnustetaan muiden suvereenien toimesta. Riippumatta siitä, täyttääkö se objektiiviset kriteerit vai ei.¹⁶³

Konstitutiivinen teoria on lähtöisin Hegeliltä yhdeltä 1800-luvun positivismin ja absoluuttisen valtiosuvereenisuuden oppi-isältä. Hegelin mukaan valtiot luovat kansainväliset suhteensa toistensa kanssa tunnustamisen perusteella mukautuen omaan haluunsa. Jellinek oli ensimmäinen modernin konstitutiivisen teorian luoja. Hänen mukaansa oikeudelliset suhteet oikeuksien ja velvollisuuksien muodossa kahden entiteetin välillä voivat ilmaantua vain molemminpuolisen tunnustamisen tuloksena, jossa osapuolet tunnustavat toistensa oikeussubjektuuden. Jellinekin mielestä tunnustaminen oli välttämätöntä, jotta entiteetistä tulisi osa oikeudellista yhteisöä, jonka valtiot muodostavat.¹⁶⁴

Teorian mukaan tunnustamisella on konstitutiivinen luonne siten, että se on välttämätön kyseessä olevan valtion perustamiselle. ”Entiteetti” ei ole valtio kansainvälisessä oikeudessa ennen kuin muut valtiot ovat tunnustaneet sen.¹⁶⁵ Konstitutiivinen teoria kulminoituu kahteen väitteeseen. Ennen tunnustamista kyseinen yhteisö ei omaa kansainväliseen oikeuteen liittyviä oikeuksia tai velvollisuuksia. Toisekseen teorian mukaan tunnustamisessa on kyse absoluuttisesta poliittisesta harkintavallasta, joka on erotettu yhteisölle kuuluvasta oikeudellisesta velvollisuudesta.¹⁶⁶ Valtio saa kansainvälisoikeudellisen oikeussubjektuuden vasta, kun se on tunnustettu toisten valtioiden toimesta. Jos valtiota ei tunnusteta, muiden valtioiden ei tarvitse suhtautua siihen tasavertaisena kansainvälisen yhteisön jäsenenä.¹⁶⁷ Potentiaaliset uudet valtiot ovat voineet olla olemassa teoreettisesti, mutta ne eivät ole olleet tehokkaasti olemassa ennen kuin ne saavat valtioasemaan liittyvät oikeudet. Lisäksi tunnustamisella on merkittävä vaikutus ”entiteettiin” ja sen suhteeseen muihin valtioihin.¹⁶⁸

¹⁶¹ Crawford 2006, s. 19 - 20.

¹⁶² Malanczuk 1997, s. 83.

¹⁶³ Kolliarakis 2015, s. 186.

¹⁶⁴ Lauterpacht 1944, s. 419 - 420.

¹⁶⁵ Malanczuk 1997, s. 83.

¹⁶⁶ Lauterpacht 1944, s. 386.

¹⁶⁷ Hakapää 2010, s. 80.

¹⁶⁸ Worster 2009, s. 132.

Crawfordin mukaan Lauterpacht esitti yhden konstitutiivisen teorian kaikista vakuuttavimmista argumenteista. Hänen ajatuksenaan oli se, että jokaisessa oikeusjärjestelmässä on oltava joku toimielin, jolla on kyky määritellä varmuudella järjestelmään kuuluvat subjektit. Tämän hetkessä kansainvälisessä järjestelmässä tämä kyky ja vastuu ovat valtioilla. Siksi valtioiden päätöksillä on oltava lopullinen oikeudellinen vaikutus. Crawfordin mukaan tämä argumentti ei kuitenkaan päde yleisesti kansainväliseen oikeuteen, sillä minkään yksittäisen valtion näkemyksillä ei voi olla konstitutiivista vaikutusta. Muuten kansainvälinen oikeus pelkistyisi sellaiseen muotoon, että kansainväliseen järjestelmään rekisteröitäisiin vain eri valtioiden puoltavat ja eriyvät mielipiteet ilman mahdollisuutta saada aikaiseksi yhteisiä ratkaisuja, jotka koskisivat kaikkia valtioita. Kansainvälisen järjestelmän olisi pystyttävä ratkaisemaan ongelmia eikä vain tuottamaan niitä.¹⁶⁹

Myös konstitutiivista teoriaa voidaan kritisoida. Monien asiantuntijoiden mukaan konstitutiivisen teorian sijaan deklaratiiivinen teoria vallitsee valtioiden toiminnassa käytännössä. Ei ole todisteita siitä, että valtiot näkisivät sellaiset valtiot, joita ei ole tunnustettu niin sanottuna ”ei-kenenkään-maana” (*terra nullius*). Täten alueella on oltava jonkinlainen kansainvälisoikeudellinen luonne, joka ei raukea tai, joka edeltää valtioaseman saavuttamista. Kansainvälisestä tunnustamisesta huolimatta oletettu valtio voi käyttää hallintovaltaansa asukkaisiinsa nähden muiden valtioiden näkemyksistä välittämättä. Tämä siitakin huolimatta, vaikka toiset valtiot olisivat sitä mieltä, että väitetty valtio ei täytä valtiokriteereitä.¹⁷⁰ Käytäntö näyttää myös tukevan sitä, että valtiot voivat ja näyttävät säättävän toisten valtioiden olemassaolosta¹⁷¹.

Konstitutiivisen teorian soveltaminen on ongelmallista niissä tilanteissa, joissa vain osa valtioista tunnustaa uuden valtion, sillä silloin se teorian mukaan voisi esiintyä kansainvälisenä oikeussubjektina vain osaan, mutta ei kaikkiin valtioihin nähden. Tunnustaminen on tavallisesti annettu, kun perinteiset valtiokriteerit ovat täyttyneet, vaikka yleistä tunnustamispakkoa ei olekaan.¹⁷² Jos tunnustaminen nähdään määrittävänä tekijänä, on vaikeaa tehdä sellainen tunnustaminen, joka olisi laitton, ja mahdotonta tehdä sellaista, joka ei olisi pätevä tai aukoton. Mutta tunnustamiselle on asetettu rajoituksia, koska muuten se voitaisiin nähdä yhtenä vaihtoehtoisena muotona puuttua toisen valtion sisäisiin asioihin. Ilman rajoituksia sitä voitaisiin aina käyttää tällaiseen tarkoitukseen ilman mitään esteitä.¹⁷³

¹⁶⁹ Crawford 2006, s. 20.

¹⁷⁰ Worster 2009, s. 120.

¹⁷¹ Worster 2009, s. 134.

¹⁷² Hakapää 2010, s. 80.

¹⁷³ Crawford 2006, s. 21.

Teoreettisesta näkökulmasta konstitutiivinen teoria ei ole houkutteleva, sillä se sallii valtioiden sivuuttaa tosiasiat. Tällaisia tosiasioita ovat valtion olemassaolo, valtiona toimiminen ja se, että väitetyn valtion kansalaiset ovat tunnustaneet sen valtioksi sekä ehkä myös sen naapurivaltiot. Worsterin mukaan oikeuden tulisi heijastaa tosiasioita, mikä tahansa muu päätelmä johtaisi siihen, että tunnustaminen olisi täysin puhtaasti poliittinen prosessi eikä sitoviin oikeuksiin perustuva prosessi. Tämä teoreettinen vastalause yhdistettynä konstitutiivisen teorian yksilölliseen luonteeseen ja mahdolliseen epä johdonmukaisuuteen valtioiden päätöksissä johtaa epävarmuuteen siitä, millaisia ”entiteettejä” voidaan universaalisti pitää valtioina. Eettisellä tasolla on kyseenalaista, voivatko toiset valtiot toimia kansainvälisen tason ”portinvartijoina”. Suuremmat ja voimakkaammat valtiot, joilla on turvattu asema voivat käyttää tunnustamista apuvälineenä dominoidakseen jatkuvasti muita valtioita.¹⁷⁴ Konstitutiivisen teorian merkitystä on entisestään vähentänyt sellaisen velvollisuuden hyväksyminen, jossa muiden valtioiden on kohdeltava sellaista ”entiteettiä” valtiona, jolla on valtiollisuuden elementit¹⁷⁵.

Lisäksi konstitutiivisen teorian ongelmana on sen suhteellisuus. Kelsenin mukaan valtio on olemassa oikeudellisesti vain sen suhteissa muihin valtioihin. Olemassaolo ei ole absoluuttista olemassaoloa. Tunnustamiskäytäntö ei kuvaa tunnustamispakkoa eikä se ole siten yhtenäinen konstitutiivisen teorian kanssa.¹⁷⁶ Lauterpacht argumentoi konstitutiivisen teorian perusteella, että muilla valtioilla on velvollisuus tunnustaa ”entiteetti”, joka muuten täyttää valtiokriteerit¹⁷⁷. Kansainvälisessä oikeudessa on kuitenkin sääntö siitä, että millään uudella valtiolla ei ole oikeutta tulla tunnustetuksi muiden toimesta eikä yhdelläkään valtiolla ole velvollisuutta tunnustaa uutta valtiota. Yleisesti on tunnustettu, että ennen tunnustamista uusi valtio ei voi vaatia sellaisia oikeuksia, jotka jo olemassa olevilla valtioilla on. Valtiollisuus on itsessään riippumaton tunnustamisesta, sillä kansainvälinen oikeus ei säädi siitä, että valtio ei olisi olemassa ennen kuin se tunnustetaan, vaan kansainvälinen oikeus ei vain ota kyseistä valtiota huomioon ennen kuin se on tunnustettu. Vain tunnustamisen kautta valtiosta voi tulla täysivaltainen kansainvälisen oikeuden subjekti.¹⁷⁸

Lauterpacht on näkemyksessään tunnustamisesta yhdistänyt elementtejä molemmista teorioista. Hänen mukaansa, vaikka tunnustaminen on deklaratiivinen eli tosiasian toteaminen, joka tehdään oikeudellisen velvollisuuden puolueettomana täyttämisenä, se on konstitutiivinen siinä mielessä,

¹⁷⁴ Worster 2009, s. 120 - 121.

¹⁷⁵ Malanczuk 1997, s. 85.

¹⁷⁶ Crawford 2006, s. 21 - 22.

¹⁷⁷ Malanczuk 1997, s. 83.

¹⁷⁸ Oppenheim 1905, s. 109 - 110.

että se on sellainen tunnustavan valtion ja uuden valtion välillä. Siihen liittyy ne oikeudet ja velvollisuudet, jotka ovat osa täysivaltaista valtiollisuutta. Ennen tunnustamista nämä oikeudet ja velvollisuudet ovat olemassa vain siinä laajuudessa kuin ne on nimenomaisesti myönnetty tai niiden on väitetty olevan oikeudellisesti viittaamalla pakottaviin ihmisyyden ja oikeudenmukaisuuden sääntöihin valtioyhteisön jäsenten tai sen yhteisön toimesta, joka vaatii tunnustamista. Näiden sääntöjen katsotaan hyväksytyin vallitsevassa valtiokäytännössä. Lisäksi niiden katsotaan vastaavan perustavanlaatuisimpia kansainvälisen oikeuden vaatimuksia. Kuitenkaan tällaista tulkintaa ei ole yleisesti hyväksytty valtioiden tai asiantuntijoiden keskuudessa.¹⁷⁹

Kuten on huomattavissa, nämä kaksi teoriaa edustavat kahta täysin erilaista ja yhteen sovittamatonta kansainvälisoikeudellista näkemystä¹⁸⁰. Molempia teorioita kohtaan on löydettävissä kritiikkiä. Worsterin mukaan nämä kilpailevat valtion tunnustamisteoriat ja niiden epäonnistuminen osoittaa, että tunnustamisella ei ole normatiivista sisältöä, vaan teoriat ovat pikemmin poliittisten valintojen välikappaleita. Kyse on siten poliittisten valintojen välillä kamppailusta oikeudellista kieltä käyttäen.¹⁸¹ Vaikka nämä teoriat ovat olemassa rinnakkain ja tukevat toisiaan, ne elävät rinnakkain epäharmoniaassa. Valtioikäytäntö ja teoreettiset perustelut tukevat sitä, että tunnustaminen ei vaikuta valtion olemassaoloon. Tunnustamisessa taas on se riski, että valtiot voivat hyväksikäyttää asemaansa. Tähän liittyy myös valtioiden erilaiset näkemykset siitä, mitä voidaan pitää valtiona. Valtio ei voi kuitenkaan olla samaan aikaan sekä kansainvälinen oikeussubjekti että ei-kansainvälinen oikeussubjekti.¹⁸² Tällä tarkoitetaan sitä, että joku valtio on tunnustanut kyseisen uuden valtion ja joku toinen taas ei ole.

Kansainvälinen tapaoikeus koskien valtion syntyä on epäselvää eikä objektiivista mittaria käytännön ja *opinio jurisin* mittaamiseen todennäköisesti edes ole mahdollista luoda. Teoriat itsessään eivät ole loogisen koherentteja, sillä ne yrittävät luoda kaksi täysin erilaista ja yhdistämätöntä valtiokonseptia. Valtion määritelmäkin on jo itsessään melkein mahdoton.¹⁸³ Vaikuttaa siis siltä, että kumpikaan teoria ei vastaa aivan täysin todellisuutta. Tai niitä on ainakin vaikea soveltaa sellaisina kuin ne on teoreettisesti kuvattu valtioiden todelliseen toimintaan ja käytäntöön.

¹⁷⁹ Lauterpacht 1944, s. 385.

¹⁸⁰ Worster 2009, s. 119.

¹⁸¹ Worster 2009, s. 116.

¹⁸² Worster 2009, s. 124 ja 128.

¹⁸³ Worster 2009, s. 143.

4.2 Tunnustamisen merkityksestä ja poliittisuudesta

Tunnustaminen on melko poliittinen prosessi. Valtion tunnustaminen suvereeniksi on viimeinen este niiden poliittisten ”entiteettien” matkalla, jotka haluavat valtioaseman¹⁸⁴. Tunnustamisella on erityinen merkitys niissä tapauksissa, joissa uusi valtio yrittää irtautua jo olemassa olevasta valtiosta¹⁸⁵. Tunnustamisprosessin ainakin osittain poliittista luonnetta kuvaa hyvin se, että Hillgruberin mukaan valtio ei synny, vaan se valitaan kansainvälisoikeudelliseksi subjektiksi tunnustamisen kautta¹⁸⁶. Jo olemassa olevilla valtioilla on siis todella merkittävä asema tunnustamiseen liittyen.

Siihen, onko tunnustaminen oikeudellinen vai poliittinen asia, on olemassa eriäviä näkemyksiä. Lauterpachtin mukaan useat näkemykset tukevat sitä, että tunnustaminen ei sinänsä ole oikeudellinen, vaan enemmänkin poliittinen kysymys¹⁸⁷. Joidenkin asiantuntijoiden mukaan tunnustaminen on vain ja ainoastaan oikeudellinen tekninen seikka, sillä se ei määrittele valtiollisuutta, vaikka se määrittelee poliittisten ”entiteettien” välisiä suhteita kansainvälisessä järjestelmässä¹⁸⁸. Malanczukin mukaan tunnustamisen poliittisuutta ja oikeudellisuutta ei voida erottaa toisistaan. Siitä huolimatta, että valtion tunnustaessa toisen valtioksi tai pidättäytyessä tunnustamisesta, kyse on enemmänkin valtion politiikasta, valtioiden toiminnalla on myös oikeudelliset seuraukset.¹⁸⁹

Vaikka tunnustamisen on luultu perustuvan neutraaleihin ja objektiivisiin valtiokriteereihin, kansainvälinen käytäntö viittaa siihen, että tunnustaminen yhdistetään poliittisiin näkökohtiin ja ehtoihin. Silloin, kun valtion muodostus on väkivaltaista ja traumaattista eikä rauhanomaista ja yhteisymmärrykseen perustuvaa, on luonnollista, että ulkopuoliset valtiot reagoivat eri poliittisten intressien perusteella. Nämä intressit voivat olla sekä kansallisia että kansainvälisten ihmisoikeuksien suojaamiseen liittyviä. Tällöin kukin valtio reagoi sen perusteella, minkä katsoo olevan tärkeää itselleen sekä omien huolenaiheidensa perusteella. Tämän takia eri valtiot voivat suhtautua hyvinkin eri tavoilla yksittäisten ”entiteettien” tunnustamiseen.¹⁹⁰

¹⁸⁴ Richards ja Smith 2015, s. 162.

¹⁸⁵ Oppenheim 1905, s. 112.

¹⁸⁶ Hillgruber 1998, s. 492.

¹⁸⁷ Lauterpacht 1944, s. 386.

¹⁸⁸ Richards ja Smith 2015, s. 174 - 175.

¹⁸⁹ Malanczuk 1997, s. 82.

¹⁹⁰ Almqvist 2013, s. 171.

Tunnustamisen myöntämiseen ei ole mitään automaattista tai yksiselitteistä prosessia. Kansainvälinen käytäntö vaihtelee paljon eikä se ole aivan koherenttia.¹⁹¹ Tunnustaminen tarkoittaa sitä, että ”entiteetin” katsotaan täyttävän ne valtiollisuuden edellytykset, jotka kansainvälinen oikeus on asettanut. Silloin, jos nämä edellytykset täyttyvät, jo olemassa olevien valtioiden on velvollisuutensa mukaan myönnettävä tunnustus. Koska ei ole kansainvälistä elintä, joka voisi arvioida tai, jolla olisi valta päättää täydellisesti oikeussubjektiudesta, tämä tehtävä jää valtioille. Sen takia valtiot tunnustaessaan tai pidättäytyessään tunnustamasta jotakin toista valtiota tai ”entiteettiä” eivät voi yksinomaan toteuttaa kansallisen politiikkansa intressejä niistä periaatteista huolimatta, jotka kansainvälisessä oikeudessa on asiaa koskien.¹⁹² Minkäänlaista yleistä tunnustamispakkoa ei kuitenkaan ole, vaikka Lauterpacht näkemyksessään siihen viittasikin.

Tunnustaminen on yleinen ongelma kansainvälistä oikeutta koskevissa kirjoituksissa. Tähän on syynä muodollinen oikeussubjektius, sillä kuuluminen oikeussubjekteihin on poliittisille ”entiteeteille” tärkeää. Tällöin pidättäytyminen tai kieltäytyminen tunnustamasta jättää uudet valtiot valtiosuhteiden jäsenyyden ulkopuolelle. Tunnustaminen kansainvälisessä oikeudessa on selkeästi vuorovaikutteinen ja sosiaalinen tapahtuma. Tunnustamiskäytännöt säätelevät valtiosuhteiden jäsenyyttä. Valtiosuhteiden jäsenyys on tärkeä, koska poliittiset ”entiteetit” hyötyvät suvereenisuutta ja voiman käytön kieltoa koskevista periaatteista vain silloin, kun ne ovat tämän yhteisön tunnustettuja jäseniä.¹⁹³ Valtiollisuus yksistään ei sisällä valtiosuhteiden jäsenyyttä. Olemassa on valtioita, jotka eivät ole valtiosuhteiden täysivaltaisia jäseniä. Tunnustaminen on välttämätön, jos valtio haluaa kuulua valtiosuhteeseen. Siten valtiosta tulee oikeussubjekti vain ja ainoastaan tunnustamisen kautta.¹⁹⁴

Tunnustaminen on käytännöllisestä näkökulmasta katsottuna keskeinen ehto sille, että uusi valtio voi todellisuudessa toimia ja harjoittaa kansainvälisiä oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan tehokkaasti sekä solmia kansainvälisiä suhteita ja tulla siten valtiosuhteiden täysivaltaiseksi jäseneksi. Ilman tunnustamista nämä oikeudet ja velvollisuudet ovat hyödyttömiä uudelle valtiolle, elleivät toiset tunnusta sen olemassaoloa ja kansainvälisoikeudellista asemaa. Täten tunnustaminen on ehto sille, että valtio voi nauttia tehokkaasti valtioasemastaan.¹⁹⁵ Tällä niin sanotulla toimivaltakelpoisuudella tarkoitetaan esimerkiksi kykyä solmia diplomaattisuhteita ja sopimussuhteita toisten valtioiden kanssa, oikeutta nauttia immuniteettia muiden valtioiden tuomioistuimissa sekä oikeutta vaatia

¹⁹¹ Kolliarakis 2015, s. 185.

¹⁹² Lauterpacht 1944, s. 385.

¹⁹³ Oeter 2015, s. 125.

¹⁹⁴ Oppenheim 1905, s. 108 - 109.

¹⁹⁵ Almqvist 2013, s. 170.

muuta valtioita kunnioittamaan sellaisia toisen valtion oikeustoimia, jotka se on tehnyt toimivaltansa puitteissa.¹⁹⁶

Lisäksi tunnustamista voidaan käyttää todisteena valtiollisuuteen liittyvien väitteiden oikeudelliselle pätevyydelle¹⁹⁷. Crawfordin mukaan se, että valtio on tunnustettu, on todiste sen asemasta. Kuten tunnustaminen yleensäkin se voi olla ratkaiseva asia ”entiteetin” aseman ratkaisemisessa. YK:ssa tai muuten valtiot voivat vahvistaa tunnustamalla sellaisen entiteetin aseman, joka on kyseenalainen. Jo olemassa olevien valtioiden yksimielisyudentasosta ja muista tekijöistä riippuen tunnustaminen saattaa olla vakuuttava todiste valtiollisuudesta ja yksittäisetkin tunnustamiset voivat vaikuttaa valtioaseman vakautumiseen.¹⁹⁸ Sillä, moniko valtio on antanut tunnustuksensa, voi olla merkitystä, kun jonkin ”entiteetin” valtiollisuuteen liittyviä todisteita esitetään tuomioistuimissa tai yritettäessä saada vastahakoisia tai epävarmoja valtioita muuttamaan mielensä ”entiteetin” tunnustamisen suhteen¹⁹⁹.

Tunnustamisella voidaan selvittää valtion asemaan liittyviä epävarmuuksia ja samalla säännellä uusia tilanteita. Se, että ”entiteetti” on tunnustettu, on todiste sen asemasta. Kun tunnustaminen on yleinen, sillä voi olla käytännössä todella määrittävä vaikutus kyseisen ”entiteetin” asemaan kansainvälisesti.²⁰⁰ Monissa tapauksissa tosiasiat ovat niin selkeät, että tunnustamisella ei ole niinkään väliä, mutta rajatapauksissa sillä voi olla merkittävä rooli. Esimerkiksi hyvin pienien valtioiden, kuten Monaco ja Vatikaani, tunnustaminen on tärkeää, koska muuten niiden alueen ja väestön pieni koko saattaisivat herättää epäilyksiä niiden valtiollisuudesta.²⁰¹

Kansainvälisten oikeuksien määrittelemineen on niin merkittävä asia, että olemassa on oltava jokin metodi, jolla tämä määrittely onnistuu. Silti valtiot eivät ole sen enempää sidottuja toistensa näkemyksiin tai siihen valtioon, joka ensimmäisenä tunnustaa jonkin ”entiteetin” tai viimeisenä kieltäytyy tunnustamasta.²⁰² Mikään valtio ei voi vaatia sen tunnustamista, vaikka käytännössä tunnustamista ei evätä pitkään, koska ilman tunnustamista ei ole mahdollista luoda kansainvälisiä suhteita uuteen valtioon. Molempien valtioiden intressit kärsivät, jos tunnustaminen evätään pitkän aikaa. Joten käytännössä nämä valtioiden intressit pakottavat joko tunnustamaan uuden valtion tai

¹⁹⁶ Hakapää 2010, s. 79 - 80.

¹⁹⁷ Almqvist 2013, s. 170.

¹⁹⁸ Crawford 2006, s. 27.

¹⁹⁹ Almqvist 2013, s. 171.

²⁰⁰ Crawford 2006, s. 27.

²⁰¹ Malanczuk 1997, s. 80.

²⁰² Crawford 2006, s. 20.

kieltäytymään tunnustamasta sitä. Intresseissä ei ole kyse kansainvälisestä oikeudesta, vaan kansainvälisestä politiikasta.²⁰³

Kosovon tapauksessa on nähtävillä se, että eri valtiot painottavat erilaisia poliittisia näkökantoja, jotka tukevat niiden itsensä toimintaa. Merkittävä syy Kosovon tunnustamiseen on rauhan ja turvallisuuden takaaminen Balkanin alueella. Vain harvat valtiot väittävät Kosovon täyttävän valtiokriteerit ja osa vetoaa tilanteessa kansojen itsemääräämisoikeuteen perustellakseen Kosovon tunnustamisen. Kosovon tunnustamista vastaan olevat valtiot taas vetoavat etenkin alueellisen koskemattomuuden periaatteeseen ja siihen, että vielä tarvittaisiin rauhanomaisia lisäneuvotteluita lisää. Yksipuolisen itsenäisyysjulistuksen negatiiviset vaikutukset ongelmien ratkaisuun valtioiden omien naapurivaltioiden kanssa on myös yksi syy vastustaa Kosovon tunnustamista. Osa valtioista näkee tunnustamisen uhkaavan alueen rauhaa ja vakautta, ja toiset taas pitävät koko tunnustamisprosessia vain Yhdysvaltojen ja EU:n ideologisenä liikkeenä. Moni valtio ei ole myöskään ottanut virallista kantaa Kosovon tunnustamiseen.²⁰⁴

Vidmar näkee ongelmallisena sen, kuinka monen valtion on tunnustettava uusi valtio, jotta sen voitaisiin oikeasti sanoa olevan valtio. Onko sillä merkitystä, mitkä valtiot ovat antaneet tunnustuksensa? Onko suurvaltojen antamalla tunnustuksella suurempi merkitys kuin pienempien valtioiden?²⁰⁵ Kosovon tapauksessa korkea tunnustamisaste on johtanut siihen, että sen asema on epäselvä. Laaja tunnustaminen yksipuolisessa irtautumistilanteessa voi luoda epäselvyyttä sen sijaan, että se selventäisi ”entiteetin” oikeudellista asemaa. Tästäkin huolimatta ”entiteetti” saattaisi olla valtio, mutta ilman YK:n jäsenyyttä ei ole mitään niin sanottua objektiivista kansainvälistä ”indikaattoria”, joka poistaisi epäselvyyden ja osoittaisi, että ”entiteetti” on kuin onkin valtio. Myös se, että tunnustaminen korvataan YK:n jäsenyydellä, on ongelmallista. Molemmilla tilanteilla on vaikutusta ”entiteetin” oikeudelliseen asemaan, sillä Vidmarin mukaan valtiollisuudessa on kyse oikeudellisesta asemasta eikä objektiivisesta luonnollisesta tosiasiaista.²⁰⁶ Mikä merkitys suurvaltojen näkemyksillä on jonkin ”entiteetin” tunnustamiseen liittyen? Mikä on sellainen lukumäärä tunnustamisia, jonka voidaan sanoa merkitsevän sitä, että uusi valtio on oikeasti syntynyt? Nämä esimerkit kuvaavat hyvin sitä, miten ongelmallinen ja epäselvä asia tunnustaminen voi olla.

²⁰³ Oppenheim 1905, s. 110 - 111.

²⁰⁴ Almqvist 2013, s. 173 - 174; 177 - 178.

²⁰⁵ Vidmar 2012, s. 737 - 738.

²⁰⁶ Vidmar 2012, s.741 - 742.

4.3 Tunnustamisen muoto

Tunnustamisessa on oikeudellisesti kyse sen muodosta ja tunnustamisen olosuhteista. Siksi on eroteltava toisistaan nimenomainen ja ”hiljainen” tunnustaminen sekä *de jure* ja *de facto* tunnustaminen.²⁰⁷ Tunnustamisen kautta valtio, joka on jo valtionyhteisön jäsen, on valmis tunnustamaan uuden valtion kansainvälisen aseman ja sen jäsenyyden valtionyhteisössä. Tunnustaminen tapahtuu joko nimenomaisesti tai ”hiljaisesti”. Silloin, kun uusi valtio pyytää muodollisesti sen tunnustamista, joka myönnetään sille sen virallisella julistuksella, tunnustaminen on nimenomainen. Julistus voi olla melkein millainen vain.²⁰⁸ Nimenomainen tunnustaminen tapahtuu siis yleensä joko ilmoituksella tai julistuksella, jonka tunnustava valtio tekee ja saattaa tunnustettavan valtion tietoon²⁰⁹.

Toisaalta tunnustaminen tapahtuu ”hiljaisesti”, kun jo olemassa oleva valtio luo virallisesti suhteet uuteen valtioon, esimerkiksi diplomaattisuhteilla, sopimuksella tai jollakin muulla tavalla, jonka voidaan katsoa tarkoittavan, että uutta valtiota kohdellaan kansainvälisenä subjektina.²¹⁰ Myös kansainvälisen järjestön jäsenyys voi johtaa tunnustamiseen. Lisäksi ”hiljainen” tunnustaminen voi tapahtua puolueettomuusjulistuksella. Puolueettomuusjulistuksen antaja tunnustaa samalla sodankävijät valtioiksi.²¹¹ Konsulisuhteilla ei kuitenkaan välttämättä ole tunnustamisvaikutusta, sillä tyytymällä konsulisuhteisiin diplomaattisuhteiden sijaan valtio voi pidättäytyä tietoisesti tunnustamasta toista valtiota. Tunnustamisena ei myöskään pidetä sitä, että toinen valtio lähettää uuteen valtioon muunlaisia edustajia tai neuvottelijoita.²¹²

”Hiljainen” tunnustaminen voi siis tapahtua sopimalla valtiosopimus etenkin kahdenvälisillä sopimuksilla. Kahdenvälistä sopimusta pidetään yleisesti osoituksena siitä, että osapuolet pitävät toisiaan täysivaltaisina kansainvälisen oikeuden subjekteina. Kuitenkin sellaiset sopimukset, jotka käsittelevät vain tiettyjä teknisluonteisia kysymyksiä osapuolten suhteiden sijaan, saattavat olla osoitus siitä, että tunnustamiskysymykseen ei haluta ottaa ollenkaan kantaa. Monenväliset sopimukset ovat monimutkaisempi asia. On eriäviä näkemyksiä siitä, merkitseekö monenvälisen sopimuksen allekirjoittaminen yhdessä sellaisen valtion kanssa, jota ei ole tunnustettu, automaattisesti myös sen tunnustamista vai ei. Sopimuksen sisällöllä näyttäisi olevan merkitystä.

²⁰⁷ Lauterpacht 1944, s. 386.

²⁰⁸ Oppenheim 1905, s. 110.

²⁰⁹ Hakapää 2010, s. 81.

²¹⁰ Oppenheim 1905, s. 110.

²¹¹ Hakapää 2010, s. 83.

²¹² Hakapää 2010, s. 81.

Kun sopimus säätelee merkittäviä valtiosuhteita, katsotaan, että samalla osapuolet tunnustavat toistensa kansainvälisen aseman. Jos sopimukseen sovitaan nimenomainen säännös siitä, että sopimuksen solmimisella ei ole tunnustamisvaikutuksia, tunnustamattoman valtion liittyessä sellaiseen sopimukseen jälkikäteen, joka on kaikille avoin, sopimukseen liittyminen ei tarkoita, että muut sopimusosapuolet tunnustaisivat sen. Toisaalta, jos valtio haluaa liittyä sopimukseen, jonka osapuolena on valtioita, joita se ei ole tunnustanut, valtion on annettava liittyessään selitys, jos se ei halua liittymisellään olevan tunnustamisvaikutuksia.²¹³

YK:n peruskirjan neljännen artiklan mukaan järjestön jäsenyys on avoinna kaikille rauhaa rakastaville valtioille, jotka hyväksyvät peruskirjan sisältämät velvollisuudet. Valtioiden on oltava kyvykkäitä ja halukkaita täyttämään peruskirjassa asetetut velvollisuudet. Artiklan mukaisesti jäseneksi ottamisesta päättää yleiskokous turvallisuus neuvoston suosituksesta.²¹⁴ YK:n jäseneksi hyväksyminen on vahva osoitus hakijan valtiollisuudesta. Osa jäsenistä on voinut äänestää hakijaa vastaan. Niiden, jotka ovat äänestäneet jäsenyyden puolesta, katsotaan viimeistään tässä vaiheessa samalla tunnustaneen jäsenen valtioksi. Ne valtiot, jotka ovat äänestäneet jäsenyyttä vastaan tai ovat pidättäytyneet äänestämästä, eivät tule muiden jäsenen hyväksyneiden valtioiden sitomiksi. Niiden osalta jäsenyys on vain tosiasia, joka on tapahtunut, eivätkä ne ole velvollisia suhtautumaan uuteen jäseneseen täysivaltaisena oikeussubjektina omissa oikeussuhteissaan. Israel on YK:n jäsen, vaikka esimerkiksi useat arabivaltiot eivät ole tunnustaneet sitä.²¹⁵ Sen jälkeen, kun valtio on hyväksytty YK:hon, sen valtiollisuutta ei voida kyseenalaistaa²¹⁶.

Tunnustaminen voi tapahtua *de jure* tai *de facto*. *De jure* ja *de facto* tunnustaminen eroavat toisistaan. *De facto* tunnustaminen on väliaikainen, sillä sen lopullisuus on riippuvainen valtiollisuuteen liittyvien epävarmojen tosiseikkojen vakauttamisesta.²¹⁷ *De jure* tarkoittaa täysimääräistä tunnustamista ja se sisältää kaikki tunnustamiseen liittyvät oikeusvaikutukset. *De facto* tarkoittaa tunnustamista, jossa tunnustava valtio ei ole vielä varma siitä, täytyvätkö tunnustamisen edellytykset pysyvästi. Tällainen tunnustaminen annetaan väliaikaisesti vastaamaan vallitsevia olosuhteita. Edellytyksenä on, että tuleva kehitys tulee vasta näyttämään, onko uusi valtio todella syntynyt. Tämän todentamiseen voi kulua paljonkin aikaa.²¹⁸

²¹³ Hakapää 2010, s. 81 - 82.

²¹⁴ YK:n peruskirja 1945.

²¹⁵ Hakapää 2010, s. 82 - 83.

²¹⁶ Hillgruber 1998, s. 492.

²¹⁷ Lauterpacht 1944, s. 418.

²¹⁸ Hakapää 2010, s. 83.

Silloin, kun tunnustaminen on annettu lausunnolla, sitä olisi todennäköisesti aina pidettävä *de jure* tunnustamisena, ellei tunnustava valtio erikseen ilmoita tunnustavansa vain *de facto*. Tunnustamisen ollessa ”hiljainen” nimenomaisen tunnustamisen sijaan tunnustavan valtion aikomuksiin liittyy usein epävarmuutta. Silloin herää kysymys siitä, onko tunnustaminen tarkoitettu *de jure* vai *de facto*? Molempien tunnustamismuotojen vaikutus on melkein sama. Jos valtio on perustettu kansainvälisen oikeuden loukkauksen seurauksena, vaikuttaa siltä, että silloin vain *de jure* tunnustaminen voi poistaa tapahtuneen laittomuuden, sillä ainoastaan *de facto* tunnustamisen myöntäminen ei ole vielä riittävä peruste laittomuuden poistoon. Todennäköisesti *de jure* tunnustamisella olisi hieman suurempi todistusvoima kuin *de facto* tunnustamisella, mutta ero näiden välillä ei välttämättä muuten olekaan niin suuri.²¹⁹

Jos *de facto* tunnustaminen muutetaan joskus *de jure*, katsotaan, että kyseiseen valtioon, voidaan suhtautua niin kuin se olisi jo alun perin tunnustettu *de jure*. Valtion *de facto* asemassaan tekemillä oikeustoimilla on samat oikeusvaikutukset kuin *de jure* valtion tekemillä. *De facto* ja *de jure* tunnustamisen oikeusvaikutusten erot ovat tulkinnanvaraisia. Tapausten luonteella ja tunnustavan valtion omilla tulkinnoilla vaikuttaa olevan paljon merkitystä.²²⁰ *De facto* tunnustamisella on myös poliittinen merkitys, sillä sen avulla valtio osoittaa suhtautuvansa varauksella tapahtuneeseen muutokseen ja siten välttää ottamasta kantaa, esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa toisesta valtiosta irtautunut alue on itsenäistynyt.²²¹

Käytäntö näyttää, että samaan aikaan on olemassa rinnakkain sekä ei-tunnustettuja, mutta silti *de facto* valtioita että toimimattomia *de jure* tunnustettuja valtioita. Separatistiset hallinnot, kuten Pohjois-Kyproksen turkkilainen tasavalta, jolla on *de facto* valta, on edelleen ei-tunnustettu, koska sen perustamista pidetään laittomana. Kuitenkin Kosovolle, joka ei täytä valtiokriteereitä halutaan taata muodollinen suvereniteetti vaikutusvaltaisten ”sponsoreiden” toimesta.²²² Todellisuudessa on erilaisia variaatioita alueellisista suvereneista, jotka eivät ole läheskään niin yksinkertaisia kuin Montevideon sopimuksessa kuvatut kriteerit antavat ymmärtää. Tällaisia ovat Taiwan, Hongkong tai Ahvenanmaa, jotka ovat olemassa hybridinä toisen valtion rinnalla. Lisäksi sellaiset *de facto* valtiot, joita ei ole tunnustettu, tai *de jure* valtiot, jotka tuskin pystyvät toimimaan.²²³

On pieni määrä sellaisia valtioita, jotka ovat pystyneet pitämään kiinni *de facto* itsenäisyydestään jo yli kaksi vuosikymmentä. Niitä ei ole tunnustettu ollenkaan tai ne on tunnustettu vain osittain.

²¹⁹ Malanczuk 1997, s. 88.

²²⁰ Hakapää 2010, s. 83.

²²¹ Hakapää 2010, s. 84.

²²² Kolliarakis 2015, s. 186.

²²³ Kolliarakis 2015, s. 193.

Kolme näistä valtioista sijaitsee Etelä-Kaukasiassa: Abhasia, Etelä-Ossetia ja Vuoristo-Karabah. *De facto* auktoriteeteilla on oltava kontrolli ainakin osaan siitä alueesta, jonka suvereenisuutta ne vaativat, jotta valtionrakennusta voidaan jatkaa.²²⁴ *De facto* valtiot ovat yleensä muodostuneet alueista, jotka ovat saavuttaneet *de facto* itsenäisyyden. Monesti itsenäisyys on saavutettu sodan käynnin seurauksena, mutta nämä valtiot eivät ole kuitenkaan onnistuneet saavuttamaan laajaa tunnustamista. Ne ovat osoittaneet tiettyä vallan pysyvyyttä, johon yleensä edellytyksenä on alueen hallinta kahden vuoden ajan ja todiste vahvoista alkuperäisistä juurista. *De facto* valtioilla voi olla monia valtioasemasta juontuvia etuja, mutta ne eivät kuulu täysivaltaisesti suvereenien valtioiden joukkoon. *De facto* valtiot aiheuttavat merkittäviä turvallisuushaasteita, sillä niiden alue on edelleen kiistanalainen, jolloin uusien sodankäyntitoimien uhka alueella on suuri.²²⁵

4.4 Tunnustamisen ajankohta, lisäehdot ja peruuttaminen

Tunnustamisen ajankohdalla on sekä poliittinen että oikeudellinen merkitys. Tunnustamispakkoa ei ole, joten tällöin tunnustamisen myöhästymisellä on lähinnä vain poliittisia vaikutuksia. Tunnustamisesta pidättäytyvän valtion on harkittava, mitä vaikutuksia sekä positiivisia että negatiivisia sen menettelystä mahdollisesti seuraa sekä uudelle valtiolle että muille valtioille.²²⁶ Dekolonisaatio johti kysymyksiin siitä, milloin sellainen poliittinen ”entiteetti”, jolla oli itsemääräämisoikeus, voitiin tunnustaa valtioksi. Oliko mahdollista tunnustaa sellainen ”entiteetti”, jolla ei ollut tehokasta kontrollia alueeseen tai väestöön? Eri mailla oli erilainen näkemys tähän asiaan.²²⁷

Ennen aikainen tunnustaminen on yleisen näkemyksen mukaan kansainvälisen oikeuden vastainen. Tämä koskee etenkin aluevaltiosta irtaantumaan pyrkivien alueiden tunnustamista. Tällainen tunnustaminen voidaan nähdä ennemmin epäystävällisenä toimena, sillä sitä voidaan pitää ulkopuolisen valtion väliintulona ja siten kansainvälisen oikeuden loukkauksena. Ennenaikainen tunnustaminen on väärin, koska siinä tunnustamisvaltaa käytetään väärin. Valtioksi tunnustetaan sellainen yhteisö, joka ei oikeudellisesti ole itsenäinen, eikä siten täytä keskeisiä valtiokriteerejä.

²²⁴ Blakkisrud ja Kolstø 2012, s. 281 - 282.

²²⁵ Caspersen 2017, s. 11.

²²⁶ Hakapää 2010, s. 86.

²²⁷ Oeter 2015, s. 127.

Tällaisen tunnustamisen kansainvälinen tuomioistuin todennäköisesti julistaisi virheelliseksi ja pätemättömäksi.²²⁸

Ennenaikainen tunnustaminen voi olla ongelmallista oikeudellisessa mielessä, kun on kyse tilanteesta, jossa valtion osa pyrkii irtautumaan siitä. Tällöin aluevaltio voi pitää ennenaikaista tunnustamista laittomana puuttumisena sen asioihin, jos ulkopuolinen valtio tunnustaa irtautuneen alueen ennen kuin vaadittavat valtioedellytykset ovat edes tosiasiasa täyttyneet. Valtiokäytännössä on esimerkkejä sellaisista tilanteista, joissa tunnustaminen ei ole täyttänyt perinteisiä valtiokriteereitä, esimerkiksi Israelin tunnustaminen Yhdysvaltojen toimesta 1948. Tunnustamisella oli voimakas poliittinen merkitys silloin. Myös Baltian maiden itsenäisyyden tunnustaminen 1991, vaikka Neuvostoliitto ei ollut vielä luopunut alueherruudestaan, on hyvä esimerkki. Tämä ei kuitenkaan myöhemmin herättänyt epäilyksiä Baltian maiden tunnustamisen laillisuudesta. Lisäksi Jugoslavian hajoamiseen ja siten Kroatian, Slovenian, Bosnian ja Hertsegovinan tunnustamisiin liittyy se, että tunnustamiskriteerien täyttymistä pidetään niissä olosuhteissa kyseenalaisena. Näiden maiden nopea tunnustaminen sai kuitenkin laajaa tukea ja ne myös hyväksyttiin YK:n jäseniksi, jotta konflikti saatiin rauhoitettua.²²⁹

Vaikka entinen suvereeni (aluevaltio) menettäisi alueellisen lainkäyttövaltansa, kyseisen vallan tosiasiallisen siirtymisen seurauksena, se ei menetä kuitenkaan alueellista suvereniteettiansa. Sellaiselle valtiolle, joka ei tunnusta valtion *de facto* hallintoa, vaan kohtelee sitä oikeudellisesti mitättömänä, aluevaltio säilyttää sen näkökulmasta alueellisen suvereenisuutensa. Tällöin ulkopuolinen valtio ei pidä kyseisen hallinnon hallinnoimaa aluetta ”*terra derelictana*”. Esimerkiksi Rhodesiaa ei pidetty itsenäisenä valtiona, vaan katsottiin, että Iso-Britannia oli siitä kansainvälisessä vastuussa. Myöskin monien Etelä-Afrikan alueiden asemaa ei aikoinaan pidetty itsenäisinä. YK katsoi näiden alueiden edelleen kuuluvan Etelä-Afrikkaan ja silloin myös voimankäytön ja puuttumisen kiellot olivat voimassa.²³⁰

Tällaisissa itsenäistymis- ja irtautumistilanteissa on ollut tapana, että ennen kuin entinen aluevaltio on hyväksynyt itsenäisyyden, itsenäistynyttä aluetta ei tunnusteta järjestelmällisesti. Vasta, kun aluevaltion kanssa on konsensus eli yhteisymmärrys, itsenäistyneen alueen tunnustamisessa ei ole ongelmaa. Entisen Jugoslavian hajotessa keskusteltiin tunnustamisen oikeasta ajasta ja ennenaikaisesta tunnustamisesta. Jos irtautuneiden alueiden nopea tunnustaminen tapahtuu, sen tulisi tapahtua koko valtioyhteisön yhteistoimintana. Kun tunnustus tehdään yhdessä, ajoissa tehty

²²⁸ Lauterpacht 1944, s. 391 - 392.

²²⁹ Hakapää 2010, s. 86 - 87.

²³⁰ Hillgruber 1998, s. 495.

tunnustus voisi vaikuttaa sellaisten väkivaltaisten konfliktien hillitsemiseen, jotka liittyvät alueelliseen suvereniteettiin ja irtaantumiseen. Toisaalta riippuen tilanteesta ennenaikainen tunnustaminen voi olla myös syynä väkivaltaisiin konflikteihin ja niiden eskaloitumiseen.²³¹

Valtiokäytäntö ei ole aina yhdenmukaista. Jos valtion on syntynyt kansainvälisen oikeuden loukkauksen seurauksena, on katsottu usein, että valtio ei ole ollut oikeudellisesti olemassa ennen kuin se on tunnustettu.²³² Vaikka tunnustaminen olisi periaatteessa laitton siinä suhteessa, että sillä puututtaisiin toisen valtion kansallisiin asioihin, kansainvälisen oikeuden epätäydellisestä rakenteesta ja institutionalisoinnista johtuen on hyvin epätodennäköistä, että tällaisella laittomalla tunnustamisella olisi mitään todellisia jälkiseurauksia. Tehokkaan oikeudellisen valvontamekanismin puuttuessa ulkopuolisille valtioille ei ole asetettu mitään selkeitä esteitä sille, että ne noudattavat varovaisuutta tunnustamistoimissa etenkin koskien hyvin kiistanalaisia tapauksia. Vaihtoehtoisesti sama koskee tunnustamisesta pidättäytymistä. Ulkopuolinen valtio voi toimia näin, vaikka tunnustusta hakeva ”entiteetti” ei vielä olisikaan empiirisessä mielessä valtio.²³³ Eli valtiot voivat halutessaan pidättäytyä tunnustamasta toista valtiota tai ”entiteettiä”.

Tunnustaminen annetaan ilman mitään ehtoja, jos uusi valtio on perustettu turvallisesti ja pysyvästi. Koska tunnustaminen on poliittinen eikä oikeudellinen, mikään ei estä tunnustavaa valtiota asettamasta tiettyjä edellytyksiä tunnustettavalle valtiolle tai ”entiteetille” ennen tunnustuksensa myöntämistä niille. Tällaisen ehdollisen tunnustamisen tarkoituksena ei ole se, että tunnustaminen voitaisiin perua. Sillä, kun tunnustus on kerran annettu, sitä ei voi enää perua. Mutta ehdollinen tunnustaminen, jos uusi valtio hyväksyy sen, asettaa uudelle valtiolle oikeudellisen velvollisuuden noudattaa asetettuja ehtoja. Jos uusi valtio epäonnistuu ehtojen noudattamisessa, toisella osapuolella on mahdollisuus puuttua sen toimiin, jotta uusi valtio saisi velvollisuutensa täytettyä.²³⁴ Muiden ehtojen esittäminen tunnustamisen myöntämiselle ei ole kovinkaan yleistä, sillä tunnustamista pidetään tiettyjen olosuhteiden täytyttyä toteutuvana olotilana eikä sovittavissa olevana etuna. Tällaisia ehtoja on kuitenkin esitetty Jugoslavian hajotessa, jolloin EU:n valtiot ilmoittivat tunnustavansa Slovenian ja Kroatian itsenäisyyden, jos ne täyttäisivät demokraattista hallintoa ja ihmisoikeuksien kunnioittamista koskevat ehdot, jotka EU:n jäsenmaat niille asetti.²³⁵

Suurin osa valtioista, jotka syntyivät 1914 - 1918 sodan jälkeen, tunnustettiin *de facto* tai *de jure* ennen kuin niiden rajat oli lopullisesti määritelty sopimuksissa. Tuolloin tunnustamiseen liittyi se,

²³¹ Oeter 2015, s. 128 - 129.

²³² Malanczuk 1997, s. 83.

²³³ Almqvist 2013, s. 172.

²³⁴ Oppenheim 1905, s. 111 - 112.

²³⁵ Hakapää 2010, s. 84.

että kyseessä ollut valtio hyväksyisi määräykset, jotka koskivat sitä, että rajat vahvistettaisiin rauhankonferenssissa. Täten esimerkiksi Iso-Britannia vaati antaessaan Suomelle tunnustustaan, että Suomi hyväksyisi rauhankonferenssin Suomelle asettamat valtiorajat. Tunnustamisessa aluetta koskevilla ehdoilla ei ole mitään tekemistä uuden valtion sivilisaation, uskonnon tai poliittisen järjestelmän tason kanssa.²³⁶

Tunnustamisen peruuttaminen voi olla mahdollista, jos jokin tunnustamisen edellytyksistä raukeaa etenkin, jos valtio menettää itsenäisyytensä. *De jure* tunnustaminen ei kuitenkaan kumoudu vielä sillä, että uusi tilanne tunnustetaan *de facto*. *De jure* tunnustus peruuntuu itsenäisyyden menettäneeltä alueelta vasta, kun alueliitos on tunnustettu *de jure*. Peruuttamisen edellytyksenä on se, että valtion tahto on osoitettu riittävän selkeästi. Pelkästään diplomaattisuhteiden katkaiseminen ei vielä itsessään tarkoita tunnustamisen peruuttamista, sillä valtioiden välit voivat heiketä monella tapaa hetkellisesti.²³⁷ Lähtökohtana on yleisesti kuitenkin se, että tunnustamista ei voi enää peruuttaa, kun se on kerran myönnetty. Montevideon sopimuksen kuudennen artiklan mukaisesti tunnustaminen on ehdoton ja peruuttamaton²³⁸. Tunnustamisen peruuttaminen koskee siten vain harvoja poikkeustapauksia.

4.5 Tunnustamiskiellosta ja ei-tunnustamisesta

Tunnustamiseen liittyy tunnustamisesta pidättäytymisen lisäksi se, että joissakin tapauksissa kansainvälinen yhteisö saattaa asettaa tunnustamiskiellon, joka koskee jotakin tiettyä ”entiteettiä”. Tällaisesta kollektiivisesta ei-tunnustamisesta tai tunnustamiskiellosta on tullut tekniikka, jonka avulla voidaan kohdella laittomia regiimejä eli hallintoja. Keskeisessä asemassa ovat kansainvälisen oikeuden yleiset ehdottomat normit (peremptory norms), joista voidaan käyttää myös nimitystä *jus cogens* -normit. Tunnustamiskieltoa käytetään prosessina myös kansainvälisissä järjestöissä kuten YK, jolla on aivan oma säännelty prosessinsa liittyen kollektiiviseen tunnustamiskieltoon.²³⁹

Tunnustamisen harkinnanvarainen luonne tarkoittaa sitä, että valtioilla on melkoinen vapaus siinä, tunnustavatko ne vai eivät jonkin toisen valtion. Tietyt säännöt kuitenkin rajaavat tunnustamista. Tunnustaminen ei ole sallittua silloin, jos valtio on syntynyt voimankäytön tai muiden

²³⁶ Lauterpacht 1944, s. 412 - 413.

²³⁷ Hakapää 2010, s. 84 - 85.

²³⁸ Montevideon sopimus 1933.

²³⁹ Crawford 2006, s. 173 ja 160.

kansainvälisen oikeuden sääntöjen rikkomisen seurauksena. Kansainvälisen oikeuden loukkauksena voidaan pitää, esimerkiksi alueen laitonta liittämistä toiseen alueeseen. Tämä este voi poistua, jos kansainvälinen yhteisö hyväksyy sen.²⁴⁰ Siitä, että kansainvälinen oikeus ei tunnusta kielletyllä voiman käytöllä hankittuja aluesaantoja on säädetty esimerkiksi YK:n yleiskokouksen hyväksymässä julistuksessa vuodelta 1970, joka koskee valtioiden ystävällisiä suhteita koskevia kansainvälisoikeudellisia periaatteita²⁴¹. Myöhemmin kyseisestä julistuksesta käytetään nimitystä valtioiden välisiä ystävällisiä suhteita koskeva julistus.

Lisäksi tunnustaminen on laitton, jos se on annettu sodan aikana eli *durante bello*, kun konfliktin lopputulos on vielä epäselvä²⁴². Laittomuuden on oltava sellainen, että se koskee merkittävinä pidettäviä kansainvälisen oikeuden säädöksiä ja sen on koskettava kansainvälistä yhteisöä kokonaisuudessaan eikä vain tiettyjä yksittäisiä valtioita. Laittomuuden tulkinta on riippuvainen sen vakavuudesta ja olosuhteista. Silloin, kun on kyse ehdottomista normeista (*jus cogens*) ja niiden rikkomisesta, katsotaan, että muilla valtioilla kunnioittaakseen näitä normeja on velvollisuus kansainvälisen tapaoikeuden mukaan olla tunnustamatta sellaisen ”entiteetin” toimintaa lailliseksi, joka rikkoo näitä normeja.²⁴³

Suurin syy tunnustamisen myöhästymiseen on sen määrittelemisen, oliko uusi valtio todella itsenäinen siitä valtiosta, jonka avulla se syntyi tai, liittyikö uuden valtion muodostukseen voiman käyttöä. Japanin perustama Mantšukuo ja Natsi-Saksan perustama Kroatia ovat esimerkkejä alueista, joita ei tunnustettu aikoinaan edellä mainituista syistä johtuen.²⁴⁴ Perinteinen näkemys ei-tunnustamisesta on edelleen keskeisenä valtiokäytännössä eivätkä valtiot vieläkään halua tukea sellaisia näkemyksiä, jotka liittyvät selkeästi itsenäistymisoikeuteen. Alueellinen koskemattomuus nähdään edelleen ensiarvoisen tärkeänä valtioiden näkökulmasta.²⁴⁵ Se, että yksi valtio tunnustaa jonkin toisen valtion, ei velvoita muita valtioita seuraamaan sen esimerkkiä ja tunnustamaan kyseistä valtiota. Toisaalta monesti, jos yksi tai useampi suurvalta tunnustaa uuden valtion, monet muut valtiot seuraavat niiden esimerkkiä myöhemmin.²⁴⁶

Kosovo on hyvä esimerkki siitä, että suurin osa valtioista on edelleen alueellisen koskemattomuuden ja sen puolella, että valtiot eivät puutu toistensa asioihin. Valtioiden pyrkivät

²⁴⁰ Almqvist 2013, s. 172.

²⁴¹ UNGA Res 2625 (XXV) 1970.

²⁴² Lauterpacht 1944, s. 392.

²⁴³ Crawford 2006, s. 158 ja 160.

²⁴⁴ Malanczuk 1997, s. 85.

²⁴⁵ Oeter 2015, s. 128.

²⁴⁶ Oppenheim 1905, s. 111.

ylläpitämään sellaisia rakenteita, jotka estävät irtautumisliikkeitä. Ei-tunnustamisen ja tunnustamiskiellon nähdään turvaavan rauhan ja kansainvälisen järjestyksen tasapainon. Jopa perinteisen deklaratiiivisen teorian mukaan ei-tunnustamissääntö on tietyissä määrin selitettävissä.²⁴⁷ Kosovon tunnustamisen laillisuus on hyvin kiistanalainen jopa EU:n sisällä eikä sille löydy yleistä hyväksyntää valtioyhteisössä. Kansainvälisestä oikeudesta löytyy useita syitä, joiden takia Kosovon asemaan voi suhtautua kriittisesti. Transnistriaa ja Somalimaata koskien valtiot ovat hyväksyneet yhteisen politiikan näiden alueiden ei-tunnustamiseen ja siihen on myös hyvät perusteet.²⁴⁸

Sellaisen ”entiteetin” ei-tunnustaminen, joka on tosiasiaassa syntynyt valtioksi, on edelleen poikkeus valtiokäytännössä. Tämä johtuu siitä, että kansainvälisen ”entiteetin” hyljeksiminen ulkopuolisena, ei tarkoita ainoastaan, että siltä evätään kansainvälisoikeudelliset oikeudet. Tällainen kohtelu vaikuttaa myös siihen, että kyseisen ”entiteetin” ei ole noudatettava kansainvälisiä velvollisuuksia ja vastuita. Kuitenkin kansainvälisen yhteisön perusintressinä olisi tunnustaa se, jotta kansainvälisen oikeuden universaalius voitaisiin taata. Siksi ei-tunnustamista pidetään vaihtoehtoa vain, jos uuden valtion epäluotettavuus kansainvälisten suhteiden osapuolena vaikuttaa olevan niin vakava, että valtioyhteisö pidättäytyy hyväksymästä sitä osaksi yhteisöä. Tämä siitä huolimatta, että uuden valtion ulkopuolisuudesta aiheutuu kansainvälisoikeudellisia ongelmia.²⁴⁹

Se, että valtiota ei tunnusteta muiden valtioiden toimesta, ei tarkoita, että sen *de facto* hallinto olisi täysin kansainvälisen oikeuden ulkopuolella²⁵⁰. Tunnustamisen puuttuminen ei tuomitse ”entiteettiä” anarkiaan, kansainväliseen eristäytymiseen tai pelkkään ”nukkevaltion”²⁵¹ asemaan. Jotkut *de facto* valtiot ovat onnistuneet luomaan yllättävän tehokkaita instituutioita, saaneet aikaan poliittisia uudistuksia ja jotkut ovat jopa saavuttaneet merkittävän kansainvälisen aseman. Silti laajan tunnustamisen puuttumisella on merkitystä, vaikka sen vaikutukset vaihtelevatkin. Aluevaltiona vielä pidetyllä valtiolla ja sen mielipiteillä saattaa olla edelleen hyvinkin paljon vaikutusta *de facto* valtion toimintaan.²⁵²

Laajaan tunnustamisesta kieltäytymiseen liittyy myös omat haasteensa ja ongelmansa. Sellaisen valtion olemassaolo, jota ei ole tunnustettu, voi olla haaste kansainväliselle järjestelmälle, mutta sitäkin haastavampaa ja vaativampaa on selviytyä tunnustamattomana valtiona. Tunnustaminen ei

²⁴⁷ Oeter 2015, s. 134.

²⁴⁸ Oeter 2015, s. 128 - 129.

²⁴⁹ Hillgruber 1998, s. 494.

²⁵⁰ Malanczuk 1997, s. 85.

²⁵¹ Nukkevaltiolla tarkoitetaan sellaista valtiota, joka on näennäisesti itsenäinen. Se on kuitenkin tosiasiaassa riippuvainen jostakin toisesta valtiosta tai valtioista.

²⁵² Caspersen 2017, s. 15.

sinänsä itsessään ole keskeisin asia, vaan se on paremminkin hyväksymistä. Se on hyväksymistä osaksi valtioyhteisöä ja kaikkea siihen liittyvää.²⁵³ Tunnustamisen puute on merkittävä uhka. Aluevaltion alueellinen koskemattomuus nähdään edelleen ensisijaisena normina. Kansainvälisesti on laajasti hyväksytty se, että aluevaltiolla on oikeus käyttää voimaa, jotta se voi uudelleen integroida irtautuneen alueen itseensä. Tämä voi tapahtua jopa vastoin *de facto* valtion väestön halua.²⁵⁴

Uhkana on myös se, että sellainen valtio, joka ei tunnusta toista valtiota, ei konfliktin syttyessä kunnioita tämän toisen alueellista koskemattomuutta, suvereenisuutta tai poliittista itsenäisyyttä. Siksi Hillgruberin mukaan ehdotus voimankäytön kiellon periaatteesta, jonka tulisi päteä myös sellaisten valtioiden välisissä suhteissa, jotka eivät ole tunnustaneet toisiaan, vain lykkäisi ongelmaa. Syynä se, että hyökännyt valtio olisi valmis haastamaan sen valtion valtiollisuuden johon se on hyökännyt, jotta sääntö voimankäytön kiellosta olisi pätemätön.²⁵⁵

Jos uusi valtio voisi saavuttaa suvereenin valtion oikeudellisen aseman ennen, ja riippumatta jo olemassa olevien valtioiden tunnustamisesta, perinteisten valtiokriteerien perusteella, tämä oikeudellinen seuraus tapahtuisi automaattisesti eikä sitä enää estäisi muiden valtioiden pidättäytyminen sen tunnustamisesta. Silloin enää ei-tunnustamisen negatiiviset oikeusvaikutukset eli käytännössä oikeudellisen aseman epääminen ei onnistuisi. Tällöin ei-tunnustamisella ei olisi niinkään mitään vaikutusta, koska oikeussubjektius olisi jo saavutettu ja ei-tunnustaminen olisi turha ja oikeusvaikutukseton. Tällainen oletus ei kuitenkaan vastaa vallitsevaa käytäntöä.²⁵⁶

²⁵³ Richards ja Smith 2015, s. 163.

²⁵⁴ Caspersen 2017, s. 15.

²⁵⁵ Hillgruber 1998, s. 497.

²⁵⁶ Hillgruber 1998, s. 494 - 495.

5 EHDOTETUT LISÄKRITEERIT

5.1 Pysyvyys, kyky noudattaa kansainvälistä oikeutta, oikeusjärjestys

Montevideon sopimuksessa esitettyjen neljän kriteerin sekä tunnustamisen lisäksi on ehdotettu eri asiantuntijoiden puolelta erilaisia lisäkriteerejä, joita voitaisiin käyttää apuna ”entiteetin” valtiollisuuden tutkimisessa. Näitä lisäkriteerejä voidaan tutkia vasta, kun ”entiteetti” on mahdollisesti täyttänyt perinteiset kriteerit eli ne eivät korvaa sopimuksessa esitettyjä kriteerejä, vaan täydentävät niitä tarvittaessa. Vidmarin mukaan Montevideon sopimuksessa esitetyt kriteerit eivät vielä yksin riitä määrittämään sitä, mikä on valtio²⁵⁷. Valtiollisuuden lähtökohtana on se, että alue haluaa saavuttaa valtioaseman, esimerkiksi jokin itsehallintoalue haluaa omasta halustaan pyrkiä aluevaltiosta itsenäiseksi ja sitä kautta perustaa uuden valtion.

Crawford on esittänyt lisäkriteerin koskien pysyvyyttä (permanence), joka voi olla joissakin tapauksissa merkityksellinen. Se voi olla merkityksellinen etenkin silloin, kun on kyse toisen valtion oikeuksista, esimerkiksi valtion tai ”entiteetin” irtautuessa toisesta valtiosta tai, kun jokin tietty valtiokriteeri ei täyty juuri sillä hetkellä, kun valtiollisuutta tutkitaan. Tällöin sillä, että valtio jatkaa olemassa oloaan ajan kuluessa, on ja voi olla merkitystä. Pysyvyydellä on ollut merkitystä valtion jakautuessa. Se ei kuitenkaan ole välttämätön kriteeri, vaan enemmänkin todiste siitä, että ”entiteetti” täyttää valtiokriteerit.²⁵⁸

Uuden valtion kyky ja halu kunnioittaa kansainvälistä oikeutta on yksi valtiollisuuden keskeisistä kriteereistä. Tämän kyvyn toteaminen vaatii muilta valtioilta sitä, että niiden on pystyttävä arvioimaan uuden valtion arvoja. Koska olemassa olevat valtiot arvioivat uuden valtion luotettavuutta, ne ovat samalla myös tämän arviointiprosessin niin sanottuja ”herroja”. Arvioimalla uutta valtiota ne muodostavat arvionsa siitä, onko se kyvykäs ja halukas liittymään kansainväliseen yhteisöön ja hyväksymään yhteisön säännöt.²⁵⁹ Kyvykkyyttä kunnioittaa ja noudattaa kansainvälistä oikeutta voidaan pitää kytkeytyvänä hallituksen kriteeriin²⁶⁰.

Sitä, että valtiossa on oikeusjärjestys tai ainakin siihen liittyvät perussäädökset, monesti pidetään hyödyllisenä kriteerinä. Oikeusjärjestyksen asema itsenäisenä kriteerinä on kuitenkin

²⁵⁷ Vidmar 2012, s. 699.

²⁵⁸ Crawford 2006, s. 90 - 91.

²⁵⁹ Hillgruber 1998, s. 503.

²⁶⁰ Crawford 2006, s. 92.

kyseenalainen. Perussäädöksiensä olemassaolo on välttämätöntä, mutta myös riittävää, siksi oikeusjärjestys ei kokonaisuudessaan ole itsenäisenä kriteerinä niin hyödyllinen. Oikeusjärjestys muodostaa osan entiteetin yleistä hallintojärjestelmää ja on siten merkittävä valtion olemassaololle, identiteetille ja jatkuvuudelle.²⁶¹

5.2 Kansojen itsemääräämisoikeus

Kansojen itsemääräämisoikeutta pidetään yhtenä lisäkriteerinä. Tässä tutkielmassa keskityn kansojen itsemääräämisoikeuteen siirtomaa kontekstissa, johon se monesti yhdistetään sen sijaan, että tutkisin nationalismia ja kansallisuusaatetta, jonka perusteella kansa voisi saavuttaa valtiollisuuden. Monet Eurooppalaiset valtiot ovat aikoinaan saavuttaneet itsenäisen valtioaseman juuri nationalismin kautta. Koskenniemen mukaan kansojen itsemääräämisoikeus on luonteeltaan vallankumouksellinen ja epäselvä²⁶². Termillä tarkoitetaan alueella asuvan kansan oikeutta määrittellä alueen poliittinen ja oikeudellinen asema²⁶³. Siinä on periaatteessa kyse oikeudesta olla valtio²⁶⁴. Kansojen itsemääräämisoikeuden periaatteeseen voidaan käyttää *jus cogens* -normin asemaa. Periaatteessa rajoittuu siirtomaa kontekstiin eli siirtomaihin Afrikassa, Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa.²⁶⁵

Aikoinaan melkein kaikki siirtomaat ja niiden kansat käyttivät oikeutta itsenäisen valtion muodostamiseen. Jotkin harvat siirtomaat päätyivät toisenlaiseen ratkaisuun. Ne joko sulautuivat naapurivaltioon tai loivat erityisen liittosuhteen naapurivaltioon sen suvereenisuuden alaisuudessa.²⁶⁶ Täten kansojen itsemääräämisoikeuden saavuttaminen on mahdollista luomalla itsenäinen valtio, vapaalla osallistumisella ja integraatiolla osana toista valtiota tai muun kansan valitseman poliittisen aseman kautta²⁶⁷. Kyseistä oikeutta voidaan siis käyttää joko tukemaan valtioita tai hajottamaan niitä. Oikeutta voidaan käyttää myös suvereniteetin suojelemiseksi tai väliintulon edistämiseksi. Termiä voidaan tulkita monesta näkökulmasta ja eri poliittisista intresseistä.²⁶⁸

²⁶¹ Crawford 2006, s. 93 - 95.

²⁶² Koskenniemi 1994, s. 241.

²⁶³ Malanczuk 1997, s. 326.

²⁶⁴ Crawford 2006, s. 107.

²⁶⁵ Malanczuk 1997, s. 327 ja 335.

²⁶⁶ Hannikainen 2014, s. 99 - 100.

²⁶⁷ Malanczuk 1997, s. 327.

²⁶⁸ Summers 2013, s. 229.

Kansojen itsemääräämisoikeudesta tuli yksi kansainvälisen oikeuden johtavista periaatteista 1960 - 1970-luvuilla siirtomaiden vapautumisprosessin kautta²⁶⁹. Termin juuret ovat bolsevikkivallankumouksessa ja ensimmäisen maailmansodan rauhansopimuksissa. Sen oikeudellinen asema tuli keskiöön Ahvenanmaan asemaa koskevassa tapauksessa, joka tuli Kansainliiton käsiteltäväksi 1920.²⁷⁰ YK:n yleiskokouksen julistus 1960 koskien siirtomaiden vapautumista toimi perustana tapaoikeuden säädökselle. Tämän säädöksen mukaan kaikilla siirtomaiden kansoilla ja muilla vieraan vallan alla olevilla kansoilla on oikeus valita oma oikeudellinen asemansa. Täydelliseen itsemääräämisoikeuteen sisältyy kansan oikeus valita sekä ulkoinen asemansa että oma yhteiskuntajärjestyksensä. Lisäksi siihen liittyy kansalle oikeus hallinnoida sen omia asioita ilman ulkopuolisten valtioiden määräilyä. Rajoitettuun itsemääräämisoikeuteen sisältyy ainoastaan se, että kansalla on itsehallinto jonkin valtion alaisuudessa. Itsemääräämisoikeuden edellytyksenä on se, että kansan enemmistön on päätettävä siihen liittyvistä asioista.²⁷¹ Vallankumouksellisempi näkemys on se, että todellista itsemääräämisoikeutta ei ilmaista tavallisten osallistumisprosessien kautta tai sen kautta, että muilla valtioilla ei ole oikeutta puuttua. Itsemääräämisoikeus syntyy aidon yhteisöllisyyden ja yhteen kuuluvuuden tunteen kautta tietyssä ryhmässä. Joissakin tapauksissa tämä toteutuu vain jättämällä valtio ja silloin välttämättömyys muuttuu oikeudeksi. Tämän vallankumouksellisen näkemyksen takia kansojen itsemääräämisoikeuden käyttö on rajattu vain siirtomaa kontekstiin.²⁷²

Kansojen itsemääräämisoikeudesta on säädetty muun muassa YK:n peruskirjassa, YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa (TSS-sopimus) ja YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa (KP-sopimus), jotka molemmat ovat vuodelta 1966. Lisäksi siitä on säädetty valtioiden välisiä ystävällisiä suhteita koskevassa julistuksessa 1970. YK:n peruskirjan ensimmäisen artiklan mukaan yksi YK:n tavoitteista on kehittää valtioiden välisiä ystävällisiä suhteita. Näiden suhteiden perustana ovat kansojen yhtäläisten oikeuksien ja kansojen itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Kyseiseen oikeuteen on viitattu myös YK:n peruskirjan artiklassa 55 sekä artikloissa 73 ja 76(b). Kaksi viimeksi mainittua artiklaa koskevat ennen kaikkea siirtomaita ja muita niitä muistuttavia alueita²⁷³. YK:n säädökset ovat epämääräisiä ja herättävät kysymyksiä siitä, luovatko ne erityisiä oikeuksia tai velvollisuuksia ollenkaan. Peruskirjan alkuperäisten tekijöiden käsitys kansojen itsemääräämisoikeuden sisällöstä ei sisältänyt oikeutta itsenäisyyteen, vaan oikeus liittyi valtioiden

²⁶⁹ Hannikainen 2014, s. 99.

²⁷⁰ Crawford 2006, s. 108.

²⁷¹ Hannikainen 2014, s. 99.

²⁷² Koskenniemi 1994, s. 246 - 247.

²⁷³ YK:n peruskirja 1945.

yhtäläisiin oikeuksiin siinä mielessä, että yhden valtion kansaa voitiin suojella toisen valtion puuttumiselta²⁷⁴.

TSS-sopimuksessa ja KP-sopimuksessa molemmissa on täysin sama ensimmäinen artikla, jossa todetaan, esimerkiksi se, että kaikilla kansoilla on itsemääräämisoikeus ja siten niillä on oikeus määrittellä vapaasti poliittinen asemansa sekä vastata, esimerkiksi taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta kehityksestään. Valtioiden on edistettävä ja kunnioitettava tämän itsemääräämisoikeuden toteutumista.²⁷⁵ Hannikaisen mukaan käytännössä artiklan merkitys on vähäinen. Artikla ei ensinnäkään kerro, miten termi kansa ymmärretään. Olennaista termin tulkinnassa on muun muassa väestön muodostama yhteiskunta, johon liittyvät kulttuuriset ja etniset erityispiirteet, väestön vahva tahto muodostaa oma valtio ja sen kyky yhteiskunnan hallinointiin.²⁷⁶ Valtioiden välisiä ystävällisiä suhteita koskevassa julistuksessa todetaan, että kansojen itsemääräämisoikeuden tehokas toteutuminen on tärkeää valtioiden välisten ystävällisten suhteiden kannalta. Kaikilla kansoilla on oikeus valita poliittinen asemansa ja tavoitella taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista kehitystä. Kansojen alistaminen, dominointi tai riisto vieraan vallan alaisena rikkoo periaatetta.²⁷⁷ Malanczukin mukaan tämä julistus saattaa olla auktoritatiivisin dokumentti tähän mennessä koskien kansojen itsemääräämisoikeutta²⁷⁸.

Kanadan korkeimman oikeuden tapauksessa vuodelta 1998 koskien Quebecin maakunnan oikeutta irtautua Kanadasta on käsitelty kansojen itsemääräämisoikeutta. Tapauksessa oli kyse siitä, olisiko Quebec voinut irtautua yksipuolisella julistuksella Kanadasta ja, kuuluiko Quebecille kansainvälisen oikeuden mukaan kansojen itsemääräämisoikeus. Korkein oikeus totesi tapauksessa, että kansojen itsemääräämisoikeus tulee kysymykseen, kun kansaa hallitaan osana koloniaalista siirtomaa-imperiumia, jossa kyseessä oleva kansa on ulkopuolisen vallan alaisena. Mahdollisesti myös sellaisessa tapauksessa, jossa kansalta on evätty kaikki merkittävä itsemääräämisoikeuden harjoittaminen siinä valtiossa, jonka osa se on. Muissa tapauksissa kansojen oletetaan saavuttavan itsemääräämisoikeutensa siinä valtiossa, joka on jo olemassa. Aluevaltiolla, joka edustaa kaikkia alueellaan olevia kansoja on oikeus alueelliseen koskemattomuuteen kansainvälisen oikeuden mukaisesti. Quebec ei korkeimman oikeuden mukaan täyttänyt siirtomaakansan luonnehdintaa eikä se ollut sorrettu kansa. Quebeciläisiltä ei ollut myöskään evätty mahdollisuutta vaikuttaa

²⁷⁴ Malanczuk 1997, s. 326.

²⁷⁵ YK:n TSS-sopimus ja KP-sopimus 1966.

²⁷⁶ Hannikainen 2014, s. 100.

²⁷⁷ UNGA Res 2625 (XXV) 1970.

²⁷⁸ Malanczuk 1997, s. 327.

poliittiseen, taloudelliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen kehitykseensä. Siten se ei ollut kansojen itsemääräämisoikeuden perusteella oikeutettu irtautumaan yksipuolisella julistuksella Kanadasta.²⁷⁹

Edellä esitetty tapaus on hyvä esimerkki siitä, että kansainvälisen oikeuden periaatteet valtiosuvereenisuudesta ja itsemääräämisoikeudesta yhdistyvät, mutta valtiosuvereenisuuden aseman ollessa hyvin vahva kansainvälinen oikeus ei kykene vaatimaan sitä, että enemmistödemokratiaa kunnioitettaisiin tiukasti²⁸⁰. Tällä suhteella on kaksi ulottuvuutta. Ensinnäkin kansojen itsemääräämisoikeus toimii oikeutuksena valtiokeskeiselle kansainväliselle järjestykselle. Lisäksi se selittää sen, miksi on voimakas peruste olla puuttumatta muiden valtioiden poliittisiin prosesseihin.²⁸¹ Toisaalta itsemääräämisoikeus tukee valtiollisuutta tarjotessaan selityksen sille, miksi jo olemassa olevia *de facto* rajoja sekä vallanpitäjien toimia tulisi kunnioittaa. Toisaalta se selittää sen, että valtiollisuus itsessään ei sisällä tiettyä etua, vaikka se onkin hyödyllinen oletus tietyn alueen hallinnasta. Tämä oletamus voidaan kumota tai sen seurauksia voidaan muokata sen ryhmän hyväksi, joka kokee olevansa ulkopuolinen niissä valta-asemissa, joissa tästä vallan sisällöstä päätetään.²⁸²

Aikoinaan konseptin kritiikki liittyi, esimerkiksi siihen, että kansojen itsemääräämisoikeutta pidettiin liian ”sotkuisena” käsitteenä, jotta sitä voitaisiin muuntaa poliittisesta periaatteesta oikeudelliseksi. Kritiikki liittyi myös siihen, oliko järkevää puhua kansojen oikeuksista, koska kansat eivät kuulu perinteisiin kansainvälisen oikeuden subjekteihin. Mitä ylipäänsä sanalla ”kansat” tarkoitetaan?²⁸³ Lisäksi oikeudellisesti termiä on vaikea kategorisoida ja sen takia voisi olla mielekkäämpää jakaa termi pienempiin osiin, jotka olisi helpompaa määritellä. Esimerkiksi sisäisiin ja ulkoisiin näkökohtiin, mutta on epäselvää, mitä näillä eri näkökohdilla todellisuudessa tarkoitetaan.²⁸⁴

Termin jakamiseen ulkoisiin ja sisäisiin näkökohtiin liittyy kansojen ja useiden eri ”entiteettien” välinen suhde, joissa jokaisessa sisäisellä ja ulkoisella dikotomiolla voi olla erilainen merkitys. Toisekseen kansojen itsemääräämisoikeus koskee suhteita eli toisin sanoen on kyse prosessista, jossa on aina mukana enemmän kuin yksi yhteisö. Vaikka kansoilla on oikeus määritellä poliittinen asemansa sekä taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kehityksensä, valtion rakenteet, käytös ja instituutiot vaikuttavat. Kansaa määrittelee sen jäsenyys eli se, ketkä kuuluvat kansaan ja, mitkä

²⁷⁹ Reference re Secession of Quebec, 1998 2 S.C.R. 217.

²⁸⁰ Hannikainen 2014, s. 100.

²⁸¹ Koskenniemi 1994, s. 245.

²⁸² Koskenniemi 1994, s. 248 - 249.

²⁸³ Koskenniemi 1994, s. 241 - 242.

²⁸⁴ Summers 2013, s. 229 ja 232.

luonnehdinnat kuvaavat kyseistä kansaa. Myös itsehallinnolla on sisäiset ja ulkoiset vaikutukset hallintoon.²⁸⁵ Kanadan korkeimman oikeuden tapauksessa koskien Quebeciä oikeus viittasi päätöksessään sisäiseen ja ulkoiseen itsemääräämisoikeuteen. Korkeimman oikeuden mukaan kansojen itsemääräämisoikeutta toteutetaan tavallisesti sisäisen itsemääräämisoikeuden kautta eli poliittisen ja muun kehityksen tavoittelulla jo olemassa olevan valtion sisällä. Oikeus ulkoiseen itsemääräämisoikeuteen tulee mahdolliseksi ainoastaan äärimmäisissä tapauksissa ja silloinkin vain huolella määritellyissä olosuhteissa.²⁸⁶ Myös Ahvenanmaata koskevassa kiistassa jo aikoinaan viitattiin sisäiseen ja ulkoiseen itsemääräämisoikeuteen²⁸⁷.

Kansojen itsemääräämisoikeudelle asetetut kriteerit eivät ole täyttyneet käytännössä monissa uusissa valtioissa etenkin Afrikassa. Monissa Afrikan valtioissa on ollut paljon ongelmia, esimerkiksi sisällissotien ja taloudellisten ongelmien muodossa.²⁸⁸ Ahvenanmaan tapaus on hyvä esimerkki siitä, että oikeudesta tulee merkityksellinen, kun valtiollisuus itsessään on tai siitä tulee epävarma²⁸⁹. Joskus on tapahtunut myös niin, että poliittisista tilanteista johtuen kansojen itsemääräämisoikeutta on käytetty sellaisten alueellisten ”entiteettien” tukena, joilla ei oikeastaan ole ollut mitään yhteyttä käytettävissä olevaan kansan käsitteeseen²⁹⁰. Tämä tarkoittanee sitä, että näillä ”entiteeteillä” ei siis oikeasti olisi ollut oikeutta kansan itsemääräämisoikeuteen siinä mielessä, miten kyseinen oikeus yleisesti ymmärretään.

Kansan oikeudella itsemääräämiseen tai itsehallintoon ei ole vaikutusta itsenäisten valtioiden välisiin rajoihin. Silloin, kun siirtomaasta tulee itsenäinen, se saa ne rajat, jotka entinen siirtomaavalta on luonut. Tähän ei vaikuta, esimerkiksi se, että uusi itsenäinen valtio ei mahdollisesti pidä rajoistaan tai se, että rajat saattavat jakaa etnisen ryhmän keinotekoisesti.²⁹¹ Tätä kutsutaan *uti possidetis juris* -periaatteeksi eli olemassa olevat rajat jatkavat olemassaoloaan, vaikka suvereenivallanpitäjä vaihtuu alueella²⁹². Kansojen itsemääräämisoikeuden määritelmä on melko epäselvä ja tästä epäselvyydestä johtuen sen käyttöä on siis pyritty rajaamaan lähinnä siirtomaa kontekstiin. Oikeus on monesti myös ristiriidassa alueellisen koskemattomuuden periaatteen kanssa, joka jo olemassa olevilla valtioilla on.

²⁸⁵ Summers 2013, s. 232 - 233.

²⁸⁶ Reference re Secession of Quebec, 1998 2 S.C.R. 217.

²⁸⁷ Report of the International Committee of Jurists advisory opinion upon Aaland Islands, October 1920.

²⁸⁸ Hannikainen 2014, s. 111.

²⁸⁹ Koskenniemi 1994, s. 245 - 246.

²⁹⁰ Koskenniemi 1994, s. 243.

²⁹¹ Malanczuk 1997, s. 335.

²⁹² Raič 2002, s. 296 - 297.

5.3 Itsenäisyys

Uuden valtion todellista itsenäisyyttä voidaan pitää myös yhtenä lisäkriteerinä. Jo vuonna 1928 *Island of Palmas* -tapauksessa koskien Yhdysvaltojen ja Alankomaiden välistä kiistaa siitä, kumman suvereniteettiin kyseinen saari kuului, tuomari Huber erotti toisistaan alueellisen suvereniteetin ja valtioiden välisen suvereniteetin, joka tarkoittaa itsenäisyyttä. Huberin mielestä itsenäisyys tarkoittaa oikeutta yksittäiselle valtiolle toteuttaa valtiollisia toimia ja tehtäviä tietyllä maapallon alueella muista valtioista riippumatta. Kiistan saari tunnetaan myös nimellä Miangas ja se sijaitsee Indonesiassa. Huber tuli tapauksessa siihen tulokseen, että saari kuului vuonna 1928 Alankomaiden suvereniteettiin.²⁹³ Itsenäisyyttä voidaan siis pitää merkittävänä osana valtiollisuutta. Itsenäisyys määriteltiin myös vuoden 1931 *Austro-German Customs Union* -tapauksessa, jossa tuomari Anzilotti totesi, että itsenäisyys tarkoittaa sitä, että valtio ei ole minkään muun auktoriteetin alainen kuin vain ja ainoastaan kansainvälisen oikeuden. Se, että valtio on kansainvälisen oikeuden alainen, ei vaikuta millään tavalla sen valtiollisuuteen. Täten erilaiset valtion vapauden rajoitukset kuten valtiosopimukset eivät vaikuta valtion itsenäisyyteen.²⁹⁴

Esimerkiksi Vidmar on sitä mieltä, että valtiollisuus saavutetaan poliittisen prosessin kautta, jossa ”entiteetti” ”nujertaa” aluevaltion väitteen alueellisesta koskemattomuudesta²⁹⁵. Itsenäisyyden puuttuminen voi olla niin merkittävä asia, että ”entiteettiä” ei voi pitää valtiona, vaan osana jotakin toista valtiota. ”Entiteetti” voi myös perinteisessä mielessä olla itsenäinen, mutta se voi toimia tietyissä asioissa toisen valtion kontrollin alaisena. Uuden valtion, joka yrittää irtautua toisesta valtiosta, on pystyttävä todistamaan riittävä itsenäisyytensä. Tämä itsenäisyys on sekä muodollinen että todellinen siitä valtiosta, jonka osa se oli ennen. Ennen tätä sitä ei voida pitää ”oikeasti” tai lopullisesti syntyneenä uutena valtiona. Toisaalta jo olemassa olevan valtion itsenäisyys on turvattu kansainvälisoikeudellisella säännöillä koskien laitonta tunkeutumista alueelle tai alueen laitonta liittämistä. Siten valtio voi jopa pidemmän aikaa olla olemassa oikeudellisena ”entiteettinä”, vaikka siltä puuttuisikin tehokkuus. Sillä kontekstilla, jossa väitteet itsenäisyydestä tai sen menettämisestä esitetään, on merkitystä.²⁹⁶

²⁹³ *Island of Palmas Case 1928*, II RIAA 829.

²⁹⁴ *Austro-German Customs Union Case, Advisory Opinion*, 1931 P.C.I.J (ser A/B) No. 41 (sept. 5).

²⁹⁵ Vidmar 2012, s. 747.

²⁹⁶ Crawford 2006, s. 62 - 63.

Crawford jakaa itsenäisyyden muodolliseen ja todelliseen. Molemmat itsenäisyyden muodot ovat lähellä toisiaan, mutta niiden suhde on monimutkainen²⁹⁷. Muodollisella itsenäisyydellä tarkoitetaan sitä, että alueen hallintovalta sekä sisäinen että ulkoinen on jaettu väitetyn valtion yhdelle tai useammalle viranomaiselle. Tämä voi tapahtua joko lain tai itsenäisyyden myöntämisen kautta.²⁹⁸ Vallanjako voi siis tapahtua, esimerkiksi perustuslain kautta tai entinen suvereeni on voinut myöntää täyden vallan sopimuksella²⁹⁹. Taiwan on esimerkki *de facto* ”entiteetistä”, joka ei ole muodollisesti itsenäinen. Muodollinen itsenäisyys voi olla myös ”kulissi” sille, että todellisuudessa ”entiteetti” onkin riippuvainen toisesta valtiosta, eikä siten olekaan itsenäinen.³⁰⁰

Todellisella itsenäisyydellä tarkoitetaan sitä, että päätökset ja toimet oletetussa valtiossa ovat sen omia ja kyseinen valtio on vastuussa toimistaan³⁰¹. Oletetussa valtiossa on vähintään minimitaso todellista hallintovaltaa, jotta se voi olla itsenäinen. Tällä on suuri merkitys konfliktitapauksissa, jotka koskevat oikeudellista asemaa ja oikeuksia. Todellista itsenäisyyttä rajoittaa muun muassa se, että ”entiteetti” on syntynyt tiettyjen kansainvälisoikeudellisten perussääntöjen loukkauksen seurauksena, sotilaallisen miehityksen aikana tai, jos siihen kohdistuu liikaa ulkopuolista kontrollia.³⁰² Uudet valtiot eivät siis synny automaattisesti, kun ne ovat täyttäneet perinteiset valtiokriteerit ja mahdolliset muut lisäkriteerit, koska ”entiteetin” on ensiksi ”nujerrettava” väitteet alueellisesta koskemattomuudesta tullakseen valtioksi.³⁰³ Eli sen on ensiksi saavutettava itsenäisyys.

²⁹⁷ Crawford 2006, s. 88.

²⁹⁸ Raič 2002, s. 76.

²⁹⁹ Crawford 2006, s. 67.

³⁰⁰ Raič 2002, s. 76 - 77.

³⁰¹ Raič 2002, s. 78.

³⁰² Crawford 2006, s. 72 ja 74 - 76.

³⁰³ Vidmar 2012, s. 709.

6 SEALAND

6.1 Sealandin historiaa

Sealand on ”mikrovaltio”, joka väittää olevansa itsenäinen suvereeni valtio. Sealand on ollut olemassa jo useita vuosikymmeniä ja sen historia on hyvin mielenkiintoinen. Tätä kuvaa hyvin se, että Sealandin historiallisista tapahtumista on eri lähteissä hieman eri tietoja. Sealand on yksi pitkäaikaisimmista kokeiluista luoda ”mikrovaltio”. Se on myös mielenkiintoinen osa Brittiläistä historiaa sekä oikeudellista että diplomaattista.³⁰⁴ Sealandin virallinen nimi on Sealandin ruhtinaskunta (Principality of Sealand) ja se on perustettu entiselle ilmatorjuntatykin alustalle. Sealand muodostuu teräsalustasta, joka on kahden betonisen pilarin päällä. Ihmiset ja tavarat on nostettava alustalle vinssillä.³⁰⁵ Sealandin perusti Paddy Roy Bates vuonna 1967 kansainvälisille vesille. Sealandin mottona on ”E Mare, Libertas” (merestä, vapaus). Roy julisti itsensä prinssiksi ja jokaisella Batesin perheenjäsenellä on oma kuninkaallinen arvonimensä. Lisäksi Sealandilla on oma perustuslakinsa, lippu, kansallishymni, passi, postimerkki ja raha. Sealand myös myy, esimerkiksi kuninkaallisia arvonimiä.³⁰⁶ Sealand myy rahaa, kansalaisuuksia, kuninkaallisia arvonimiä ja passeja, jotta tietoisuus Sealandista kasvaisi sekä saadakseen tuloja³⁰⁷.

Alusta on peräisin toisen maailmansodan ajalta ja sen nimi on englanniksi Fort Roughs eli Roughs Tower. Alusta sijaitsee 12 kilometrin päässä Ison-Britannian (jatkossa Britannia) Suffolkin rannikolta. Kyseinen alusta on yksi Maunsellin linnakkeista (Maunsell Sea Forts), jotka insinööri Guy Maunsell rakensi Britannian meri- ja maavoimille toisen maailmansodan aikana Thames-joen ja Mersey-joen estuaarien eli jokisuualueiden suojaksi. Kaikki linnakkeet oli varustettu ilmatorjunta-aseilla ja niistä sodittiin.³⁰⁸ Linnakkeet rakennettiin estämään saksalaisia asettamasta miinoja jokiin Thames ja Mersey. Linnakkeita ylläpidettiin vuoteen 1955 asti, jonka jälkeen ne hylättiin³⁰⁹. Linnakkeita oli neljä, joista enää vain kaksi on pystyssä eli Knock John ja Roughs³¹⁰.

³⁰⁴ Hibberd 2011, s. 270 ja 293.

³⁰⁵ Streich 2018, s.16.

³⁰⁶ The principality of Sealand, Principality of Sealand: <https://sealandgov.org/> (Viitattu 25.3.2020).

³⁰⁷ Streich 2018, s. 19.

³⁰⁸ Streich 2018, s. 18.

³⁰⁹ Hibberd 2011, s. 269.

³¹⁰ Lyon 2015, s. 639.

Roughs linnakkeen betonipilarit tunnetaan nimillä North Deep ja South Deep ja niissä kummassakin on seitsemän kerrosta huoneita³¹¹.

Monet piraattiradiot löysivät hylätyille Maunsellin linnakkeille käyttöä ja valloittivat ne 1960-luvulla. Yksi näistä radiolähetystoimintaa harjoittavista henkilöistä oli eläkkeelle jäänyt Britannian armeijan majuri Paddy Roy Bates, joka lähetti *Radio Essexiä* 1965 - 1966 välisenä aikana linnakkeesta, jonka nimi oli Knock John. Bates lopetti radiotoiminnan 1966, koska oli saanut monia sakkoja Britannian viranomaisilta, koska kyseinen linnake sijaitsi lähempänä Thames-joen estuaaria ja oli siten Britannian aluevesillä. Bates ajatteli, että seuraavaksi hän valtaisi linnakkeen, joka sijaitsisi Britannian sen aikaisen aluevesimitan ulkopuolella, jotta Britannia ei voisi enää puuttua hänen toimintaansa. Siksi hän valloitti Roughs linnakkeen. Bates ei enää jatkanutkaan radiolähetysten tekemistä, sen sijaan hän julisti Sealandin itsenäisyyden syyskuun toisena päivänä vuonna 1967. Seuraavien kahdeksan vuoden aikana hän kirjoitti Sealandille perustuslain, suunnitteli lipun ja loi kansallishymnin. Hän loi myös valuutan ”Sealandin dollarin”.³¹²

Vuoden 1968 oikeustapaus *Regina v. Paddy Roy Bates and Michael Roy Bates* oli Sealandin aseman kannalta merkityksellinen. Tapauksen lähtökohtana oli yksinkertaistetusti se, että Roy Batesin poika Michael ampui varoituslaukauksia kohti Britannian valtion alusta, joka kierteli lähellä Sealandia ja, jonka miehistön jäsenet huutelivat ja käyttäytyivät uhkaavasti häntä kohtaan. Molempia Michaelia ja Royta syytettiin lopulta ampuma-aserikoksesta.³¹³ Tuomari Chapman totesi tuomiossa, ettei Britannialla ollut toimivaltaa, koska tapahtumat olivat tapahtuneet Britannialle kuuluvien aluevesien ulkopuolella. Hänen mukaansa Sealand sijaitsi noin 3 meripeninkulmaa Britannian aluevesien ulkopuolella.³¹⁴ Siitä lähtien Batesit ovat käyttäneet tätä tuomari Chapmanin päätöstä Sealandin suvereniteetin *de facto* tunnustamisena Britannian puolelta³¹⁵. Päätöksessä todetun toimivallan puuttuminen tarkoitti Batesin mielestä lupaa jatkaa ruhtinaskunnan luomista ja samalla myös tuki hänen itsenäisyysjulistustaan³¹⁶. Huomioitava on se, että tapauksessa ei sanota, että Britannian parlamentti ei voisi säätää lakeja koskien Sealandia. Siinä todetaan vain se, että parlamentti ei tuohon aikaan ollut tehnyt niin.³¹⁷ Siihen aikaan kyseistä tuomiota voitiin pitää merkittävänä, koska sen mukaan Sealand ei kuulunut Britannian toimivaltaan, joten Britannian lait

³¹¹ Hibberd 2011, s. 269.

³¹² Streich 2018, s. 18 - 19.

³¹³ The Principality of Sealand, About: <https://sealandgov.org/about/> (Viitattu 25.3.2020).

³¹⁴ Regina v. Paddy Roy Bates and Michael Roy Bates 1968.

³¹⁵ Streich 2018, s. 20.

³¹⁶ Lyon 2015, s. 642.

³¹⁷ Grimmelmann 2012, s. 467.

eivät päteet siellä. Sealandin alueella tapahtuvat asiat eivät kuuluneet siten minkään virallisen oikeusjärjestelmän piiriin.

1970-luvun aikana Bates alkoi ”lobata” Britannian hallitusta saadakseen tunnustuksen sekä samalla myös muita valtioita ympäri maailman väitteillä siitä, että tunnustaminen olisi jo myönnetty sille. Vaikka Bates väitti, ettei hän tarvinnut *de jure* tunnustamista muilta valtioilta, hän silti tavoitteli sitä ja teki paljon töitä saavuttaakseen kyseisen tunnustamisen. 1976 Bates lähestyi YK:ta jäsenyyden tai *de facto* tunnustamisen toivossa, mutta hakemus hylättiin. Sealand on yrittänyt kovasti luoda diplomaattisuhteita muiden valtioiden kanssa, esimerkiksi 1976 Sealandissa laadittiin 23 artiklan peruslaki (basic law) ”ulkoministerin” toimesta, joka lähetettiin 150 valtioon ympäri maailman. Suurin osa vastauksista tuli niin sanotuista kehitysmaista. Mutta ei ole tietoa, tunnustiko mikään näistä valtioista todellisuudessa Sealandia vai ei. Sealand hankki erilaisia oikeudellisia lausuntoja asemastaan, jotka tietysti tukivat sen valtiollisuutta. Bates lähetti näitä lausuntoja sellaisiin valtioihin ja yrityksiin, joiden kanssa hän toivoi pystyvänsä käymään kauppaa ja neuvottelemaan. Britannian ei kuitenkaan ottanut näitä asiantuntijanäkemyksiä huomioon.³¹⁸

Bates väittää Länsi-Saksan tunnustaneen Sealandin vuonna 1978. Saksalainen lakimies, joka oli ostanut Sealandin passin ja oli kiinnostunut avaamaan kasinon alustalle, palkkasi useita hollantilaisia ja saksalaisia palkkasotilaita tekemään vallankaappauksen Sealandiin. Batesit eivät tähän alistuneet, vaan aloittivat vastatoimet. Lopulta palkkasotilaat antautuivat ja Bates otti heistä yhden (tai eri lähteistä riippuen kaikki) vangikseen. Ainakin yksi henkilö sattui olemaan rekisteröity Sealandin kansalainen ja Bates määräsi hänelle sakot petoksesta. Britannia kieltäytyi, kun Länsi-Saksan hallitus pyysi sitä puuttumaan tapahtumiin Sealandissa. Perusteena kieltäytymiseen oli viittaus 1968 tuomioon eli siihen, että Sealand ei sijainnut sen aluevesillä. Tämän kieltäytymisen seurauksena Länsi-Saksa lähetti diplomaatin neuvottelemaan panttivankien vapautuksesta. Neuvotteluiden tuloksena Bates vapautti vangin / vangit ja tästä lähtien Bates sekä hänen jälkeläisensä ovat vedonneet siihen, että saksalaisdiplomaatin käynti oli osoitus *de facto* tunnustamisesta Länsi-Saksan puolelta.³¹⁹

Britannia laajensi aluemerensä 12 meripeninkulmaan 1987, joka kattaa Sealandin, mutta Roy Bates väittää laajentaneensa Sealandin aluevesiä 12 meripeninkulmalla päivää aiemmin. Myöhemmin Sealandia on yritetty käyttää muun muassa ”offshore” servereiden eli palvelimien luontiin uhkapelisivustoille, tiedon varastointiin ja erinäisille muille sivustoille, kuten Pirate Bay.

³¹⁸ Hibberd 2011, s. 279 - 280.

³¹⁹ Streich 2018, s. 20 - 21.

Tammikuussa 2007 Batesit laittoivat Sealandin myyntiin.³²⁰ Britannian hallitus ei oikeastaan missään vaiheessa pitänyt Sealandia prioriteettinansa eikä myöskään turvallisuusuhkana. Huonoimpana tuloksena Britannian hallinnossa pidettiin uhkaa lievistä hämmennyksestä.³²¹ Historiallisesti Sealand on ollut suojeltu pääasiassa sen takia, että Britannian puolustusministeri ei ole halunnut käyttää voimakeinoja Sealandin puolustajia vastaan.³²² Britannia kiinnostus Sealandia ja aluekiistaa kohtaan kasvoi vasta, kun HavenCo tietokone serverit eli palvelimet tulivat sinne³²³.

Lyonin mukaan Sealand ei halua suvereenisuutta suvereenisuuden itsensä takia, vaan sen takia, että sen avulla on mahdollista saavuttaa valtioiden perinteiset oikeudet ja siksi, että se takaa vapauden ulkopuolisten valtojen hyväksikäytöltä³²⁴. Monista epäonnistuneista yrityksistä huolimatta Sealand on edelleen olemassa ja nauttii oudosta ”porsaanreiästä” kansainvälisessä oikeudessa³²⁵. Sealandin yli 50-vuotiseen olemassa oloon ja historiaan mahtuu paljon erilaisia tapahtumia. Lisäksi se, että Sealand on kestänyt ja jatkanut olemassaoloaan näinkin pitkään on varmasti osoitus Batesin perheen sisukkuudesta ja halusta luoda itsenäinen valtio, vaikka valtion luominen on osoittautunut hyvin haastavaksi. Osittain se kertoo ainakin siitä, että Britannia ei ole pitänyt sitä todellisena uhkana ja on saattanut ajatella, että Sealand on ohimenevä kokeilu, jolla ei ole mitään mahdollisuuksia saavuttaa valtioasemaa.

6.2 Sealandin valtioedellytykset

Tässä tutkielmassa on aiemmin käsitelty kansainvälisen oikeuden valtiolle asettamia kriteereitä, jotka ”entiteetin” on täytettävä ollakseen valtio. Seuraavaksi yritän näiden kriteerien avulla tutkia sitä, täyttäisikö Sealand ne vai ei? Lisäksi tutkin sitä, mihin muihin kansainvälisen oikeuden seikkoihin Sealandin valtiollisuutta tukevat ja vastustavat asiantuntijat ovat perustaneet näkemyksensä. Sealandin valtiosemaan suhtautumisella on vaikutus muihin samankaltaisiin niin sanottuihin valtiokehitelmiin, kuten Etelä-Kiinan merellä oleviin kiinalaisiin tekosaariin³²⁶. Montevideon sopimuksen asettamat kriteerit ovat siis: määritelty alue, pysyvä väestö, hallitus ja kyky kansainvälisiin suhteisiin. Näiden lisäksi tunnustamisella olisi varmasti keskeinen merkitys

³²⁰ Streich 2018, s. 20 - 21 ja 16.

³²¹ Hibberd 2011, s. 278.

³²² Grimmelmann 2012, s. 465.

³²³ Dennis 2002, s. 293.

³²⁴ Lyon 2015, s. 645.

³²⁵ Streich 2018, s. 21.

³²⁶ Streich 2018, s. 16.

Sealandin kohdalla, koska se poikkeaa niin paljon perinteisistä valtioista. Sealandin valtiollisuutta on tutkittu jo vuonna 1978 Saksassa Kölnin hallinto-oikeudessa osana tapausta *In re Duchy of Sealand*, jossa päädyttiin sellaiseen tulkintaan, että Sealand ei ole valtio.

Myös eri asiantuntijat suhtautuvat Sealandin valtiollisuuteen eri tavoin ja tulkitsevat valtiokriteerejä erilailla. Toiset tulkitsevat kriteerejä tiukasti ja toiset taas paljon väljemmin. Periaatteessa heille, jotka tulkitsevat kriteerejä väljemmin riittää se, että ”entiteetillä” on näennäisesti alue, väestö ja hallitus, mutta niiden todellisella toimivuudella ja rakenteella ei ole niinkään merkitystä. He saattavat, esimerkiksi kokea, että pari ihmistä riittää muodostamaan valtion väestön. Esimerkiksi Lyonin mukaan Sealand täyttää Montevideon sopimuksessa asetetut kriteerit³²⁷. Sealandin vastustajat vetoavat muun muassa sen keinotekoiseen luonteeseen, tunnustettavan kansalaisuuden / väestön puutteeseen ja Britannian aluevesien *de jure* omistajuuteen sillä alueella, jossa Sealand sijaitsee. Näitä väitteitä tukevat monet asiantuntijat ja tutkijat.³²⁸ Itse koen asemoituvani siihen joukkoon, joka tulkitsee kriteerejä hieman tiukemmin.

Asiantuntijoiden mielestä väestön koolla tai kansallisuudella ei ole sinänsä merkitystä, kunhan väestö ylipäänsä on. Väestön olisi kuitenkin oltava pysyvä ja sellainen, että sen on tarkoitus asuttaa jokin tietty alue. Vaikuttaa siltä, että Sealandin väestön koosta ei ole olemassa mitään virallista laskelmaa tai tilastoa. Vuonna 2015 Michael Bates kertoi haastattelussa, että tavallisesti Sealandissa asuu noin kaksi ihmistä vakituisesti³²⁹. 2000-luvun alussa Sealandin vakinainen väestö oli vielä noin 50 asukasta³³⁰. Vuosien saatossa Sealandin pysyvä väestö vaikuttaa siis pienentyneen. Vaikka väestölle ei olekaan asetettu minimikokoa, on hyvin todennäköistä, että vain kahden vakituisen asukkaan ”valtio” saattaisi olla kyseenalainen ja herättäisi epäilyksiä sen valtiollisuudesta. Kansainvälinen yhteisö tuskin hyväksyisi tällaista ”entiteettiä”, koska se voisi olla jonkinlainen uhka perinteiselle kansainväliselle järjestelmälle, joka perustuu väestön kooltaan Sealandia suurempiin valtioihin. Todennäköisesti myös väestön vaatimuksella kuitenkin tarkoitetaan useamman kuin kahden ihmisen muodostamaa yhteisöä. Muutoin hieman kärjistetyksi, ketkä tahansa ihmiset voisivat väittää olevansa itsenäisiä sitä halutessaan. Tämä veisi pohjan perinteiseltä valtiojärjestelmältä. Itse tulkitSEN, että kaksi ihmistä ei vielä ole riittävä määrä vakinaisia asukkaita, jotta heitä voitaisiin pitää väestönä.

³²⁷ Lyon 2015, s. 656 - 659.

³²⁸ Lyon 2015, s. 637.

³²⁹ BBC.com, 'I rule my own ocean micronation' 15.4.2015: <https://www.bbc.com/future/article/20150414-i-rule-my-own-ocean-micronation> (Viitattu 28.3.2020).

³³⁰ Dennis 2002, s. 276.

Sealandin väestö ei ole pysyvää ja koostuu lähinnä Batesien perheystävistä ja yksittäisistä ”sympatisoijista”. Kaikilla Batesin perheenjäsenillä on koti Britanniassa. Täten se ei Streichin mukaan täytä tämän hetken kriteeriä koskien väestöä.³³¹ *In re Duchy of Sealand* -tapauksessa todettiin, että väestön koolla ei niinkään ole merkitystä, vaan ihmisryhmän on muodostettava yhtenäinen ja elinvoimainen yhteisö, jotta sitä voidaan pitää todellisuudessa väestönä. Siksi ei ole riittävää, että ihmisryhmän yhteys perustuu vain sellaisiin tarkoituksiin, jotka liittyvät ainoastaan kaupallisiin asioihin ja veroasioihin.³³² Alun perin Sealandin perustamisen syinä olivat kaupalliset tarkoitukset ja niin sanotun veroparatiisin luominen.

Sealandin virallisten sivujen kautta ihmisillä eri puolilla maailmaa on mahdollisuus ostaa Sealandin kansalaisuus. Ei ole mitään virallisia tilastoja olemassa siitäkään, kuinka monella ihmisellä todellisuudessa on Sealandin kansalaisuus. Toisaalta se, että Sealandilla on kansalaisia ympäri maailmaa, ei vielä itsessään tarkoita, että sillä olisi väestö. Tämä johtuu siitä, että suurin osa näistä kansalaisista ei oleskele alueella vakinaisesti, vaan pieni osa heistä saattaa vain käydä siellä satunnaisesti. He eivät siten luo yhtenäistä väestöä. Eikä se siten mielestäni vastaa ainakaan väestöä perinteisessä mielessä. Tämä todettiin myös vuoden 1978 oikeustapauksessa, jossa todettiin, että lukuun ottamatta 30 - 40 henkilöä, jotka silloin asuivat alustalla ja vastasivat sen ylläpidosta sekä puolustuksesta, muiden niin sanottujen kansalaisten olo rajoittui satunnaisiin vierailuihin alustalla. Tuomioistuin totesi myös sen, että alusta ei edes pystyisi asuttamaan kaikkia sen niin kutsuttuja kansalaisia.³³³

Pystyisikö entisessä linnakkeessa edes asumaan vakituisesti? James Grimmelmännin mukaan Sealandin puolustukseksi voidaan sanoa, että se on tarpeeksi vakaa paikka asuttavaksi ja on ollut sitä jo useita vuosikymmeniä³³⁴. Toisaalta esimerkiksi Hibberd kyseenalaistaa sen turvallisuuden³³⁵. Eli kyse ei periaatteessa ole siitä, onko Sealand sellainen paikka jossa voi asua, vaan siitä, että sen väestö ei ole pysyvää ja siksi Sealand ei täytä väestön kriteeriä. Myöskään väestön lukumäärällä ei vaikuta olevan suurta merkitystä, vaikka muutaman vakinaisen ihmisen asuttama valtio saattaisi herättää epäilyksiä sen valtiollisuudesta. Tämä ei olisi ihme, sillä varmasti aikoinaan jossakin vaiheessa, esimerkiksi Vatikaanin, San Marinon ja Monacon valtiollisuutta on saatettu kyseenalaistaa niiden pienen koon ja väestön takia. Niissä kuitenkin on huomattavasti suurempi pysyvä väestö kuin Sealandissa oletetaan olevan tämän tutkielman kirjoittamishetkellä.

³³¹ Streich 2018, s. 16.

³³² *In re Duchy of Sealand* 1978.

³³³ *In re Duchy of Sealand* 1978.

³³⁴ Grimmelmänn 2012, s. 469.

³³⁵ Hibberd 2011, s. 291.

Sealandilla on rajattu määritelty alue. Sealandin asumispinta-ala on vain noin 0,025 km²³³⁶. Sealand ei ole alueeltaan siis paljoakaan jalkapallokenttää suurempi³³⁷. Alueen kriteeri ei määrittele alueen minimikokoa, joten alue voi olla hyvinkin pieni, mutta sen on oltava tehokkaasti hallinnoitu. Lisäksi alueen on oltava itsenäinen. Sealand on ollut jo yli 50 vuotta olemassa ja se on koko tämän ajan ollut Batesin perheen hallinnassa. Sealandin kohdalla kyse voi olla enemmän tai vähemmän siitä, soveltuuko Sealand alueeksi vai ei? Se ei ole sitä ainakaan perinteisessä mielessä, koska se on keinotekoinen rakennelma, joka on rakennettu avomerelle merenpohjan päälle. Se sijaitsee sellaisella alueella mannerjalustalla johon Britannialla on täysi valta.³³⁸

In re Duchy of Sealand -tapauksessa todettiin, että alueen on koostuttava maanpinnan luonnollisesta segmentistä eli osasta. Keinotekoinen saari ei täytä alueen kriteeriä, vaikka se olisikin kiinni maanpinnassa. Vain luonnollisesti syntyneet alueet voivat olla osa valtion aluetta eikä siten Sealandin kaltainen keinotekoinen rakennelma vastaa tätä määritelmää. Se, että Sealandin betonipilarit ovat kiinni merenpohjassa, ei vielä tee siitä osaa maa-alueesta. Siksi vain erityiset maanpinnan osat voidaan tunnustaa valtion alueeksi kansainvälisessä oikeudessa.³³⁹ Yksikään suvereenivaltio ei ole syntynyt keinotekoisesta maaperästä. Jos näin voisi tapahtua, siitä voisi seurata suuria kansainvälisoikeudellisia ongelmia. Etenkin, jos uudet valtiot estäisivät pääsyn sellaisille vesialueille, jotka olisivat merikelpoisia muuten.³⁴⁰

Imogen Saundersin mielestä kyseessä olevaan oikeustapaukseen olisi suhtauduttava varovasti, sillä se käsittelee keinotekoista rakennelmaa eikä todellista tekosaarta. Valtiokäytäntö koskien rakennettuja tekosaaria kohtaan vaikuttaa olevan toisenlainen. Hänen mielestään on kuitenkin selvää, että keinotekoiset rakennelmat eivät pysty muodostamaan valtion aluetta.³⁴¹ Todellisilla tekosaarilla saattaisi olla kansainvälisessä oikeudessa mahdollisuus soveltua alueeksi, vaikka Sealandin kaltaiset keinotekoiset rakennelmat eivät soveltuisikaan. Kuten väestön koko niin myös Sealandin alueen pieni koko aiheuttaisi todennäköisesti epäilyksiä sen kyvystä olla valtio, mutta suurimpana esteenä alueen kriteerin täyttymiselle on se, että keinotekoinen rakennelma ei sovellu valtion alueeksi. Alueen kriteerin täyttymistä voi siis pitää melko epätodennäköisenä Sealandin kohdalla.

³³⁶ Streich 2018, s. 16.

³³⁷ Hibberd 2011, s. 269

³³⁸ Dennis 2002, s. 277 - 278.

³³⁹ *In re Duchy of Sealand* 1978.

³⁴⁰ Arenas 2003, s. 1175.

³⁴¹ Saunders 2019, s. 670 ja 683.

Hallituksen kriteeriin liittyen vaatimuksena on se, että jokin hallitus pitää yllä kontrollia tiettyyn alueeseen, mutta hallituksen muodolle ei sinänsä ole asetettu mitään tiettyjä edellytyksiä. Hallinnon tulee olla tehokas. Sealandin hallituksella on kontrolli alustaan ja siellä oleskeleviin ihmisiin. Sealandin johtajana toimi alusta alkaen Roy Bates, mutta hänen kuolemansa jälkeen vuodesta 2012 lähtien, hänen poikansa Michael on toiminut Sealandin johtajana eli prinssinä. Sealandilla on ollut koko olemassaolonsa ajan oma Batesin perheen muodostama johto, jota voidaan pitää Sealandin hallituksena. Väitetään, että ainakin 1970-luvun lopulla Sealandilla on ollut myös oma pääkonsuli Herr Scheffel ja oma ”ulkoministeri” Herr Achenbach. Monet saksalaiset bisnesmiehet ovat vuosien varrella osallistuneet Sealandin toimintaan.³⁴² Siitä ei ole varmaa tietoa toimivatko, edellä mainitut henkilöt edelleen näissä tehtävissä tai, minkälainen hallinto Sealandilla ylipäänsä on vuonna 2020. Täten sillä on ainakin muodollisesti ollut hallitus.

Osoituksena hallituksen olemassaolosta ja toimivuudesta voidaan varmasti pitää sitä, että Sealandin hallinnossa olevat henkilöt ovat yrittäneet ottaa yhteyttä useisiin muihin valtioihin ja jopa YK:hon saadakseen tunnustuksen. Ainakaan yrityksen puutteesta Sealandia ei voi siis syyttää. Sealandilla on oma perustuslakinsa, joten sillä on ainakin vähimmäistason oikeusjärjestys. Sealandin hallituksella on täten mahdollisuus hallita aluetta. Ihmiset ovat näyttäneet halua elää Sealandin lakien alaisena. Alustan tehokkaasta hallinnasta hyvänä esimerkkinä on se, että ainakin 2000-luvun alussa siellä oli omat turvamiehet, jotka pitivät yleisestä järjestyksestä huolta³⁴³. Grimmelmann on sitä mieltä, että Sealandin hallinto on ollut jotain rekisteröimättömän perheyriyksen ja niin sanotun marionettishown väliltä. Jälkimmäisellä hän tarkoittaa sitä, että useita muodollisia toimistoja pyöritetään ja manipuloidaan muutaman ”nukketeatterin esittäjän” toimesta.³⁴⁴

Periaatteessa Sealand voisi siis täyttää hallituksen kriteerin, koska hallituksen muodolle ei ole asetettu tarkkoja vaatimuksia. Ainakin joitakin vuosikymmeniä sitten Sealandilla on ollut, esimerkiksi ”ulkoministeri” ja turvamiehiä. Lisäksi Sealand on koko olemassaolonsa ajan ollut Batesien hallinnassa. Siten voidaan ajatella, että Sealandilla on ollut hallitus, joka on pystynyt hallitsemaan tiettyä aluetta. Tehokkuuden vaatimus, jota varmasti tulkittaisiin Sealandin kohdalla tiukasti, voisi ehkä koitua Sealandin ongelmaksi. Pystyisikö hallitus toimimaan tehokkaasti, jos Sealand olisi osa kansainvälistä valtioyhteisöä? Toisaalta Batesit ovat osoittaneet tehokasta alueen hallintaa siinä mielessä, että he ovat pystyneet pitämään Sealandia yllä jo monta vuosikymmentä ilman sen suurempia ongelmia. Voi siis olla, että hallituksen kriteerin täytyminen saattaisi ”kaatua”

³⁴² Hibberd 2011, s. 272.

³⁴³ Dennis 2002, s. 276.

³⁴⁴ Grimmelmann 2012, s. 471.

siihen, että sen kohdalla tehokkuutta tulkittaisiin tiukasti. Toisaalta Sealandilla voisi olla edellytykset täyttää kriteeri liittyen hallitukseen.

Kykyä kansainvälisiin suhteisiin ei pidetä enää itsenäisenä kriteerinä, koska se on monesti seurausta valtioaseman saavuttamisesta. Kyky kansainvälisiin suhteisiin on tärkeä asia, koska se on todiste siitä, että ”entiteetillä” on oikeuskelpoisuus luoda kyseisiä suhteita³⁴⁵. Sealand on ainakin yrittänyt luoda, esimerkiksi diplomaattisuhteita muihin valtioihin. Lisäksi Sealandilaiset ovat pystyneet käyttämään passiaan matkustamiseen³⁴⁶. Tätä voidaan pitää ehkä jonkinlaisena osoituksena Sealandin mahdollisista kyvyistä toimia valtiona. Toki sitä voi ehkä pitää hieman kyseenalaisena, pystyisikö Sealand todellisuudessa valtioaseman saavutettuaan pitämään yllä suhteita toisiin valtioihin tehokkaasti ja sillä rajallisella kapasiteetilla, joka sillä on. Pystyisikö, se täyttämään itsenäisesti kansainvälisen oikeuden valtioille asettamat velvollisuudet? Oma kysymyksensä olisi myös se, olisivatko muut valtiot valmiita tekemään yhteistyötä Sealandin kanssa ja, esimerkiksi luomaan diplomaattisuhteita siihen? Ilman muiden valtioiden yhteistyötä Sealandin olisi todennäköisesti vaikeaa päästä vaikuttamaan asioihin ja ylipäänsä valtiosuhteiden täysivaltaiseksi jäseneksi. Tietysti oma kysymyksensä on se, haluaako Sealand edes saavuttaa sellaista asemaa tai, onko se todellisuudessa merkittävästi riippuvainen muista valtioista ja niiden näkemyksistä. Haluaako Sealand olla valtio? Sehän voisi olla, esimerkiksi linnake tai ilmatorjuntatykinjalusta oikeushenkilönä, mutta tähän keskusteluun en tässä tutkielmassa syvenny tarkemmin.

Tunnustamisen saavuttaminen on Sealandin kannalta myös haastavaa. Todennäköisesti monikaan jo olemassa oleva valtio ei olisi valmis tunnustamaan sitä. Mikään valtio ei ole virallisesti tunnustanut Sealandia, esimerkiksi Britannia ja Yhdysvallat ovat toistuvasti sanoneet, että eivät tunnusta sitä, kuten ei myöskään YK³⁴⁷. Sealandia ei ole virallisesti tunnustettu, vaikka se väittääkin saaneensa vuoden 1968 oikeustapauksen kautta ja vuoden 1978 tapahtumien kautta *de facto* tunnustukset valtiollisuudestaan³⁴⁸. Kuitenkaan kumpikaan Britannia tai Länsi-Saksa ei ole virallisesti missään vaiheessa kertonut tunnustaneensa Sealandia kyseisten tapahtumien yhteydessä. Deklaratiivisen tunnustamisteorian näkökulmasta Sealand ei tarvitse tunnustusta muilta valtioilta, koska teorian mukaan valtioasema saavutetaan ilman toisten valtioiden myöntämää tunnustusta. Edellytyksenä on kuitenkin se, että Montevideon sopimuksen neljän kriteerin on täytyttävä. Vaikuttaisi siltä, että Sealandin kohdalla nämä kyseiset kriteerit tai ainakaan kaikki niistä eivät täyty, niitä tiukasti tulkittaessa. Siksi se ei voi saavuttaa valtiollisuutta deklaratiivisesti. Toisaalta sillä, että toiset valtiot

³⁴⁵ Dennis 2002, s. 285 - 286.

³⁴⁶ Grimmelmann 2012, s. 438.

³⁴⁷ Grimmelmann 2012, s. 472.

³⁴⁸ The principality of Sealand, About: <https://sealandgov.org/about/> (Viitattu 30.3.2020).

tunnustavat sen, on käytännössä suuri merkitys. Vain sitä kautta se voi luoda suhteita toisten valtioiden kanssa, saavuttaa kansainvälisen yhteisön täysivaltaisen jäsenyyden ja toimia tosiasias- ssa valtiona mahdollisimman tehokkaasti. Lyon on sitä mieltä, että Sealand tuskin tulee koskaan saamaan kansainvälistä tunnustamista suvereeniksi valtioksi, mutta sillä voi olla vaikutusta tulevaisuudessa tapaustutkimuksena uusille tekosaarille, joita tullaan rakentamaan³⁴⁹.

Valtioyhteisö suurella todennäköisyydellä ei ole vielä valmis hyväksymään tällaisia selkeästi keinotekoisia valtiokehelmiä osaksi vaikutusvaltaista yhteisöään. Asia voi toki jossain vaiheessa tulevaisuudessa muuttua. Jo yhden vaikutusvaltaisen valtion positiivisilla näkemyksillä Sealandia kohtaan ja keskustelun avauksella saattaa olla suuri merkitys sen valtioasemaan. Vaikka on oletettavaa, että Sealandia ei tulla koskaan tunnustamaan suvereeniksi valtioksi, tulevaisuudessa keskustelu tällaisista erilaisista valtiokehelmistä saattaa tulla ajankohtaiseksi kansainvälisessä yhteisössä yhteiskunnallisenkehityksen ja erilaisten muutosten sekä ilmaston muutoksesta johtuvien seurausten kautta.

Montevideon sopimuksen niin sanottujen perinteisten kriteerien ja tunnustamisen lisäksi Sealandin valtiollisuutta voidaan tutkia myös muista lisäkriteereistä ja muusta kansainvälisen oikeuden sääntelyn näkökulmista katsoen. Sealand ei voisi ainakaan vedota kansojen itsemääräämisoikeuteen siinä kontekstissa, jossa kyseistä oikeutta on tässä tutkielmassa käsitelty, koska se ei ole sellainen kansa, jolle kyseinen oikeus kuuluu. Sealandin kohdalla ei ole kyse siirtomaakansasta eikä muusta itsenäisyyttä haluavasta tai siihen oikeutetusta itsehallintoalueesta. Oma kysymyksensä on, voisiko se saavuttaa kansojen itsemääräämisoikeuden kansallisuusaatteen eli nationalismin perusteella siten kuin monet Euroopan valtioista ovat aikoinaan syntyneet. Pysyvyyteen liittyen Sealand on ollut jo pitkään olemassa ja sitä kautta todistanut pysyvyyttä. Kykyä ja halua noudattaa kansainvälistä oikeutta on haastavaa tulkita, mutta valtioaseman tavoittelu jo itsessään varmasti osoittaa ainakin halua ja valmiutta noudattaa sitä. Sealandilla on oma perustuslakinsa, joten sillä on ainakin jonkinlainen oikeusjärjestys olemassa. Nämä ehdotetut epäviralliset lisäkriteerit eivät kuitenkaan vielä itsessään määrittele valtiollisuutta tai korvaa perinteisiä kriteerejä. Lisäkriteerejä voidaan käyttää epäselvissä tilanteissa apuna, kun ”entiteetti” on ensiksi täyttänyt perinteiset kriteerit. Näillä lisäkriteereillä ei ole myöskään mitään merkitystä siinä tilanteessa, jos Sealand ei ole täyttänyt edes neljää perinteistä kriteeriä. Tilanne vaikuttaa olevan juuri niin, että se ei täytä perinteisiä kriteerejä.

³⁴⁹ Lyon 2015, s. 670.

Sen lisäksi, että Sealand on väliaikainen rakennelma, sen omistaa Britannia ja se on vuodesta 1987 lähtien sijainnut Britannian aluevesillä³⁵⁰. Kaikkien Sealandin valtiollisuuteen liittyvien epäselvyyksien olisi pitänyt poistua viimeistään silloin, kun Britannia laajensi aluemerensä 12 meripeninkulmaan vuonna 1987. Se, että Britannia laajensi tuolloin aluevesiään, ei vaikuta olevan kansainvälisen oikeuden näkökulmasta ongelmallista.³⁵¹ Merioikeussopimuksen mukaisesti jokaisella valtiolla on oikeus ulottaa aluemerensä 12 meripeninkulman rajaan asti³⁵². Lyon nostaa esiin sen, onko merioikeudella retroaktiivisia eli taannehtivia vaikutuksia ja siihen liittyen sen, että alun perin Sealand sijaitsi kansainvälisillä vesillä³⁵³. Jotkut voivat väittää, että Sealand olisi saavuttanut valtiollisuuden jo ennen vuotta 1987, jotta se voisi vedota aluevesiinsä sen keskiviivan kohdalta, joka jää Sealandin ja Britannian väliin. Kansainvälinen oikeus näyttäisi kuitenkin olevan Britannian täysivaltaisuuden puolella.³⁵⁴ Sillä YK:n vuoden 1958 mannerjalustasopimuksen artiklassa 2(2) sanottiin, että kukaan ei voi väittää omivansa mannerjalustaa ilman rannikkovaltion nimenomaista suostumusta. Lisäksi artiklan kolme mukaan kukaan ei ole tuohonkaan aikaan voinut väittää aavan meren kuuluvan suvereniteettinsa piiriin.³⁵⁵ Sealand ei ole siis voinut väittää olevansa itsenäinen eikä siten väittää omivansa täysivaltaiset oikeudet alustaa ympäröiviin vesiin ilman Britannian lupaa, kun vuoden 1958 mannerjalustasopimus on ollut voimassa. Se ei ole siis voinut olla valtio ennen vuotta 1987.

Silloin, jos Sealand on osa Britannian aluetta tai sen lainkäytön subjekti, Sealandin valtiollisuusväitteillä ei ole enää mitään perusteita. Britannia on sitä mieltä, että asia on juurikin näin eli Sealand kuuluu sen suvereniteetin piiriin tai ainakin on kuulunut vuodesta 1987 lähtien. Muut valtiot eivät ole kyseenalaistaneet Britannian näkemystä.³⁵⁶ Vaikuttaisi siis siltä, että Sealandin itsenäisyysväitteet rikkovat Britannian alueellista koskemattomuutta, koska Britannia ei ole myöntänyt sille tunnustustaan tai niin sanottua lupaa tavoitella itsenäisen valtion asemaa. Tällöin Sealandia ei voida pitää itsenäisenä valtiona, koska se on osa Britannian aluetta ja kuuluu sen lainkäytön piiriin. Tämä merkitsisi myös sitä, että ei olisi kyse myöskään kansainvälisestä oikeudesta, vaan Britannian kansallisista laeista ja kansainvälisestä politiikasta. Batesin perheen on annettu oleskella entisessä linnakkeessa. Edellytyksenä on ollut se, että heidän toimensa eivät vakavasti uhkaa keskeisiä Britannian intressejä. Muutoin Britannian merivoimilla on oikeus toimia

³⁵⁰ Hibberd 2011, s. 291

³⁵¹ Grimmelmann 2012, s. 467.

³⁵² YK merioikeusyleissopimus 1982, artikla 3.

³⁵³ Lyon 2015, s. 651.

³⁵⁴ Grimmelmann 2012, s. 467.

³⁵⁵ UN Convention of the Continental Shelf 1958.

³⁵⁶ Grimmelmann 2012, s. 465.

ja puuttua Sealandin tapahtumiin.³⁵⁷ Vuodesta 1987 Britannialla ei ole ollut mitään esteitä tehdä linnakkeesta asumaton³⁵⁸. Britannialla olisi ollut jo useampi vuosikymmen aikaa niin sanotusti tyhjentää Sealand ja siten viimeistään ”murskata” Batesien unelmat omasta valtiosta, mutta Britannia on omasta tahdostaan antanut Batesien asuttaa alustaa / linnaketta. Tällöin myöskään kansainvälisen oikeuden valtiokriteereillä ei olisi Sealandin kohdalla väliä, koska Sealandin asemassa olisi ensisijaisesti kyse kansallisesta laista.

Kuka omistaa entisen linnakkeen, jossa Sealandin sijaitsee? Joskus alueen todellinen omistaminen voi luoda omistusoikeuden ja tehokkaan kontrollin alueeseen. Dennis viittaa *Island of Palmas* -tapaukseen vuodelta 1928 ja siinä käsiteltyyn alueella olon määritelmään. Batesin perheellä on ollut jatkuva ja tehokas kontrolli Sealandiin jo usean vuosikymmenen ajan. Toki Britannian vaateet Sealandiin voivat olla vahvemmat kuin Yhdysvalloilla kyseisessä tapauksessa. Täten se, että Britannian rakensi ja hylkäsi linnakkeen vastaa saaren löytämistä ja sitä, että sitä ei tehokkaasti vallata. Sealandia voi pitää hylättynä alueena, joka saavutti *res nullius* aseman, koska Britannia hylkäsi sen eikä aikonutkaan palata sinne.³⁵⁹ Tämä siis voisi oikeuttaa Sealandin valtiollisuusväitteet, ja siten väitteet tietyn alueen hallinnasta. Tämän väitteen perusteella Bates olisi vallannut alueen, joka ei olisi niin sanotusti kuulunut kenellekään. Väitteen perusteella hänellä olisi periaatteessa ollut oikeus perustaa oma valtio alueelle. Tarkoittiko se, että Britannia hylkäsi alustan samalla myös sitä, että se hylkäsi oikeutensa mannerjalustaan, jossa Sealand on kiinni³⁶⁰? Tämä vaikuttaa todella epätodennäköiseltä. Onko aikomus palata alueelle määrittävä tekijä? Linnake oli kuitenkin Britannian rakentama ja omistama sekä sijaitsi Britannialle kuuluvalla mannerjalustalla.

Merioikeudessa säädetään myös, esimerkiksi oikeudesta rakentaa tekosaaria ja muita rakennelmia. Voitaisiko Sealandia pitää tällaisena tekosaarena tai rakennelmana? Lyonin mukaan merioikeuden säädökset ovat ristiriitaisia, mikä voi olla este Sealandille saavuttaa valtioasema³⁶¹. Merioikeussopimuksen 87 artiklassa säädetään aavan meren vapaudesta. Kyseisessä artiklassa kuitenkin annetaan vapaus rakentaa, esimerkiksi tekosaaria ja rakennelmia. Sopimuksen 60 artiklan mukaisesti rantavaltiolla on talousvyöhykkeellään täysivalta rakentaa tekosaaria ja muita rakennelmia. Rantavaltiolla on myös mahdollisuus tarvittaessa luoda kohtuullisen kokoinen suojavyöhyke näiden rakennelmien ympärille. Suojavyöhyke ei saa kuitenkaan ylittää yli 500 metrin etäisyyteen rakenteiden ulkoreunoista. Tällaisilla tekosaarilla ei ole samanlaista asemaa kuin

³⁵⁷ Grimmelmann 2012, s. 465

³⁵⁸ Hibberd 2011, s. 292.

³⁵⁹ Dennis 2002, s. 273 - 276.

³⁶⁰ Arenas 2003, s. 1174.

³⁶¹ Lyon 2015, s. 653.

saarilla eli niillä ei ole omaa aluemerta. Niiden olemassaolo ei myöskään vaikuta rantavaltion aluemerren, talousvyöhykkeen tai mannerjalusta rajojen määrittelemiseen. Artiklan 80 mukaisesti artiklaa 60 sovelletaan mannerjalustalla oleviin tekosaariin ja rakennelmiin.³⁶² Tapauksissa koskien tekosaaria lähellä Floridan ja Italian rannikkoja on nähty, että rannikkovaltioilla on oikeus estää tällaisten saarien perustaminen³⁶³. Tämä ei kuitenkaan poista sitä estettä, että keinotekoinen rakennelma ei sovellu valtion alueeksi eikä siten voi olla valtio, vaikka Sealand vastaisikin tekosaarta. Toisaalta tekosaarena oleminen tarkoittaisi myös sitä, että Britannialla olisi valta siihen, sillä vain rantavaltioilla tai niiden antaman luvan perusteella on oikeus rakentaa niitä.

Lyonin mukaan Sealand ei vastaa merioikeussopimuksen 60 artiklan määritelmää, sillä sen tavoitteena ei ole taloudellisen hyödyn tai luonnonvarojen käytön tavoittelu. Sealand voisi ehkä olla sopimuksen 70 artiklan mukainen maantieteellisesti epäedullisessa asemassa oleva valtio, jolla on, esimerkiksi oikeus osallistua luonnonvarojen hyödyntämiseen.³⁶⁴ Merioikeussopimuksen artiklan 121 mukaisesti saareksi katsotaan sellainen veden ympäröimä maa-alue, joka on luonnon muodostama. Alueen on oltava vedenpinnan yläpuolella nousuveden aikaan.³⁶⁵ Vaikuttaa siis siltä, että tällaiset Sealandin kaltaiset rakennelmat eivät täytä alueen tai edes saaren vaatimuksia. Tekosaarien oikeudellinen asema taas on rajatumpi eikä niillä ole samanlaisia oikeuksia kuin luonnon muodostamilla saarilla. Vaikka Sealand olisi tekosaari, se ei todennäköisesti mahdollistaisi vielä sen itsenäisyys väitteitä. Vaikuttaakin siltä, että tekosaaret voivat olla alue, mutta vain osana jo olemassa olevaa valtiota³⁶⁶. Täten yksilön luomalla keinotekoisella rakennelmalla tai tekosaarella ei ole suuria mahdollisuuksia saavuttaa itsenäistä valtioasemaa ja tunnustusta valtioksi.

Kuten edellä on käynyt selväksi, Sealandin valtiollisuuden tutkiminen ei ole aivan yksinkertainen asia. Omat haasteensa luo se, että tällaisia ”mikrovaltioita” ei ole otettu huomioon valtiokäytännössä, sopimuksissa tai lainsäädännössä. Toisaalta se voi kertoa siitä, että ”mikrovaltioita” ei ole pidetty oleellisina uhkina eikä ehkä ole edes ajateltu, että ne tosissaan aikoisivat tavoitella valtioasemaa. Sealand herättää kysymyksiä, esimerkiksi suvereniteetin luonteesta ja merioikeuden rajoista / rajallisuudesta. Hibberd on myös sitä mieltä, että Sealand ei ole koskaan laillisesti ollut itsenäinen valtio, koska se ei ole täyttänyt perustestiä kestävydestä (durability).³⁶⁷ Näyttäisi siltä, että kansainvälinen oikeus ei tarjoa tiettyä täydellistä vastausta

³⁶² YK merioikeusyleissopimus 1982.

³⁶³ Grimmelmann 2012, s. 468.

³⁶⁴ Lyon 2015, s. 655.

³⁶⁵ YK merioikeusyleissopimus 1982.

³⁶⁶ Saunders 2019, s. 673.

³⁶⁷ Hibberd 2011, s. 291.

Sealandin asemaan, koska tällaiset yksilöiden luomat valtiot ovat edelleen melko harvinaisia eikä niitä ole tutkittu merkittävästi kansainvälisessä yhteisössä³⁶⁸.

Vaikuttaisi kuitenkin siltä, että Sealand ei täytä periteisiä kansainvälisen oikeuden valtiokriteerejä eli Montevideon sopimuksen kriteerejä. Se ei täytä tällä hetkellä ainakaan kaikkia neljää kriteeriä, jos niitä tulkitaan kovin tiukasti. Toisaalta kyseiset kriteerit jättävät melkoisesti tulkinnanvaraa ja harkintavaltaa niiden tulkitsijalle. Siten joku toinen asiantuntija voi väittää Sealandin täyttävän ne. Sealandilla ei ole valtion alueeksi kelpaavaa aluetta, pysyvää väestöä ja sen hallinnon tehokkuus on kyseenalainen. Toisaalta näillä kansainvälisen oikeuden valtiokriteereillä ei ole mitään väliä siinä tapauksessa, jos katsotaan, että Sealand kuuluu Britannian suvereniteettiin. Silloin Sealandin väitteet valtiollisuudesta kumoutuisivat välittömästi. Asia vaikuttaisi olevan juuri niin. Sealandin valtiollisuuden tutkiminen on hyvä esimerkki siitä, että sen kohdalla pelkät perinteiset kriteerit eivät riitä sen aseman määrittelemisessä. Kriteerien lisäksi tarvitaan muunkin kansainvälisen oikeuden tulkintaa, koska kyseiset kriteerit eivät ole yksiselitteisiä eivätkä anna lopullista vastausta Sealandin kohdalla. Sealand haastaa kyseiset kriteerit ja niiden soveltamisen.

Sealand on kuitenkin hyvä tutkimuskohde, koska se herättää ajatuksia kansainvälisen oikeuden valtiokriteereistä ja niiden merkityksestä. Jo vuonna 2002 Dennis näki, että teknologisen kehityksen pitäisi ajaa kansainvälistä yhteisöä kehittämään konkreettisia standardeja, joilla voidaan arvioida ”entiteetin” valtiollisuutta. Jo olemassa olevilla valtioilla ei ole varaa jättää huomiotta yksilöiden luomia alueita, jotka eivät ole selvästi jo olemassa olevien valtioiden alaisia.³⁶⁹ Sealandin asema on tärkeä myös muiden oikeudellisten syiden takia. Siitä huolimatta, että tunnustamista ei saavutettaisi, tällaisten itsenäisten ”offshore entiteettien” leviäminen on valtioiden ja kansainvälisen oikeuden kannalta uhka.³⁷⁰ Ne ovat tavallaan valtioiden oikeusjärjestysten ja lainkäytön ulkopuolella, jolloin ne luovat omat uhkansa mahdollistamalla erilaiset laittomuudet.

Kuten Sealand tapaus hyvin kuvaa kansainvälisen oikeuden valtiokriteerit eivät ole niin selkeitä kuin niiden ehkä haluttaisiin olevan. Ne eivät myöskään ota huomioon sellaisia ”entiteettejä”, jotka eivät vastaa muodoltaan ja piirteiltään perinteistä valtiota. Tämä herättääkin kysymyksiä siitä, pitäisikö kriteerejä muuttaa tai päivittää 2000-lukua vastaaviksi? Kriteerithän ovat vuodelta 1933, ovatko ne siten jo vanhahtavia? Miten kriteereistä saataisiin paljon selkeämmät? Onko kansainvälisestä oikeudesta mahdollista poistaa ”porsaanreikä”, jonka perusteella Sealand on syntynyt ja jatkanut olemassaoloaan?

³⁶⁸ Dennis 2002, s. 296.

³⁶⁹ Dennis 2002, s. 296.

³⁷⁰ Streich 2018, s. 16.

Kansainvälisen oikeuden konteksti muuttuu koko ajan ja tulevaisuudessa, esimerkiksi ilmastonmuutoksella saattaa olla todella merkittävä vaikutus maapalloomme. Valtioita saattaa kadota merenpinnan nousun takia. Tekosaarien suvereenisuus voi olla merkityksellinen tulevaisuudessa merenpinnan nousun, väestön kasvun ja sellaisten alueiden lisääntymisen takia, jotka eivät enää kelpaa asuttaviksi³⁷¹. Täten väitteessä Sealandin suvereniteetista on kyse paljon enemmän kuin vain kyseisen linnakkeen tulevaisuudesta. Siinä on kyse kansainvälisen oikeudellisen yhteisön kohdalla siitä, että yhteisö hyväksyy muuttuvan maailman ja sen, että on tarve sopeuttaa tiettyjä termejä ja ideologioita vastaamaan muuttuvaa maailmaa.³⁷² Lisäksi olisi ehkä tarve miettiä ja jäsenellä valtiokriteerejä selkeämmiksi ja miettiä sitä, miten valtio halutaan nähdä kansainvälisessä oikeudessa ja osana kansainvälistä yhteisöä. Konseptit kuten alueellinen koskemattomuus, talousvyöhyke ja lisävyöhyke määriteltiin aikoina, jolloin tekosaaria ei ollut olemassa tai ne eivät olleet tarpeen. Ympäristö- ja ilmastomuutokset saattavat vaikuttaa siihen, miten tulevaisuudessa määrittelemme valtion. Siksi kansainvälisessä tunnustamisessa lähtökohtana ei Lyonin mielestä pitäisi olla luonnollisesti syntynyt alue tai lait, jotka ovat vanhahtavia.³⁷³

Itse pidän kuitenkin tärkeänä sitä, että on olemassa jotkin säädökset, jotka säätelevät siitä, mitkä ”entiteetit” voivat olla valtioita ja, mitkä eivät. Muuten kansainvälisestä järjestelmästä ja yhteisöstä tulisi toimimaton, jos mikä tahansa ”entiteetti” voisi julistautua itsenäisesti valtioksi. On hyvä, että valtiona voi toimia vain tietyt määritellyt toimijat, mutta toki muuttuva konteksti olisi hyvä ottaa huomioon ja se, että valtioita on erilaisia. Valtiot voivat erota, esimerkiksi kokonsa, väestönsä, kansallisuuden jakautumisen ja yhteiskuntajärjestelmiensä kautta toisistaan. Siksi voimassaolevia valtiokriteerejä olisi tutkittava ja määriteltävä uudelleen ja siten, että ne vastaavat todellisuutta sekä tulevaisuuden haasteita paremmin. Kriteerit ovat sellaiselta ajalta jolloin ajateltiin, että kaikki valtiot ovat samankaltaisia, mutta Sealand on hyvä osoitus siitä, että muitakin vaihtoehtoja saattaa olla.

³⁷¹ Lyon 2015, s. 663 - 664.

³⁷² Lyon 2015, s. 637.

³⁷³ Lyon 2015, s. 670.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmassa olen tutkinut sitä, millaisia kriteerejä kansainvälisessä oikeudessa on asetettu valtiona olemiselle. Lisäksi tutkin sitä, miten ”mikrovaltio” Sealand täyttäisi kyseiset kriteerit ja sitä, voisiko se siten olla valtio kansainvälisen oikeuden mukaan. Tutkielmani on avannut kansainvälisoikeudelliseen valtioon liittyviä jännitteitä, ristiriitoja ja monitulkintaisuuksia. Tutkielmani siirtyi perinteisten valtiokriteerien maailmasta Sealandia käsittelevään maailmaan, jossa nämä kriteerit joutuivat haastetuksi. Tutkielmani metodeina olivat lainoppi ja oikeushistoria. Tässä tutkielmassa tarkoitukseni oli siis vastata seuraaviin kysymyksiin: *Mitä kriteerejä valtiolle / valtiona olemiselle on asetettu kansainvälisessä oikeudessa? Täyttäisikö Sealand valtiolle kansainvälisessä oikeudessa asetetut kriteerit?*

Aloitin tutkielmani käsittelemällä valtiollisuuteen liittyviä asioita, kuten valtiosuvereniteettia ja valtion oikeuksia sekä velvollisuuksia. Suvereniteetti on valtiollisuuden ydin ja käsitteellä on pitkä historia. Suvereniteetti voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen. Sisäisellä suvereniteetilla tarkoitetaan sitä, että valtiovalta on korkein valta valtion sisällä. Valtiolla on oikeus säätää lakeja ja muutenkin säännellä valtion sisäisiä asioita. Ulkoisen suvereniteetin mukaisesti valtiot ovat toisiinsa nähden tasa-arvoisia eikä valtioilla ole lähtökohtaisesti oikeutta puuttua toistensa asioihin. Valtiolla on suvereniteetti alueellaan. Valtion alueeseen luetaan kuuluvaksi sen maa-alueet, aluevedet ja sen alueen yläpuolella oleva ilmatila sekä mannerjalusta. Aava meri, ulkoavaruus ja syvänmerenpohja ovat valtioiden lainkäytön ulkopuolella. Valtioasema luo valtiolle erilaisia oikeuksia ja velvollisuuksia. Valtiolla on muun muassa oikeus alueelliseen koskemattomuuteen, valtiosopimusten solmimiseen, immuniteettiin toisten valtioiden tuomioistuimissa ja oikeus kansainvälisen järjestön jäsenyyteen. Valtion velvollisuuksiin kuuluvat muun muassa velvollisuus noudattaa kansainvälistä oikeutta, vastuu kansainvälisistä toimistaan, riitojen rauhanomainen ratkominen ja valvontavelvollisuus.

Kansainvälisen oikeuden keskeisimmät ja perinteiset valtiokriteerit on esitetty vuodelta 1933 olevassa Montevideon sopimuksessa, josta on tullut keskeinen osa kansainvälisoikeudellista tapaoikeutta. Sopimuksen mukaan valtiolla on oltava alue, väestö, hallitus ja kyky kansainvälisiin suhteisiin. Näistä kriteereistä ei ole itse sopimuksessa säädetty sen tarkemmin. Valtiolla on oltava alue ja väestö, mutta niiden koolle ei ole asetettu mitään vaatimuksia. Väestön on oltava pysyvä. Valtion rajojen ei tarvitse olla täydellisesti määriteltynä. Myöskään väestön kansallisuudella ei ole

merkitystä. Hallituksen kriteerillä tarkoitetaan sitä, että valtiossa on oltava jokin elin tai henkilö / henkilöt, jotka ovat vastuussa sen toimista. Hallituksen muodolle ei ole asetettu tiettyjä edellytyksiä. Hallituksen kriteerissä keskeistä on tehokkuus eli hallituksella on oltava tehokas kontrolli siihen alueeseen, jota se väittää hallinnoivansa. Kykyä kansainvälisiin suhteisiin ei pidetä asiantuntijoiden keskuudessa itsenäisenä kriteerinä, koska tämä kyky on yleensä seurausta valtioasemasta.

Tunnustaminen on poliittisin osa valtioaseman saavuttamista, mutta sillä on myös oikeudellinen puolensa. Tällä tarkoitan sitä, että on yleisesti säädetty siitä, miten ja milloin tunnustaminen voidaan myöntää toiselle valtiolle tai ”entiteetille”. Tunnustamiseen liittyen on erotettavissa kaksi koulukuntaa: deklaratiiivinen teoria ja konstitutiivinen teoria. Asiantuntijoiden mukaan deklaratiiivinen teoria vallitsee valtiokäytännössä. Sen mukaan valtio syntyy ilman muiden valtioiden tunnustamista, jos se täyttää valtiolle asetetut kriteerit. Konstitutiivisen teorian mukaan valtion on vasta olemassa sen jälkeen, kun muut valtiot ovat tunnustaneet sen. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että valtiokäytäntö ei vastaa täysin puhtaasti kumpaakaan teoriaa.

Tunnustamisella on kuitenkin käytännössä merkitystä, sillä sen kautta, esimerkiksi valtiot hyväksyvät toisensa täysivaltaisiksi kansainvälisen yhteisön jäseniksi. Tunnustaminen voi tapahtua joko nimenomaisesti tai ”hiljaisesti”. Tunnustaminen voidaan antaa *de jure* tai *de facto*. Ennen aikainen tunnustaminen on kielletty ja yksittäisillä valtioilla on oikeus olla tunnustamatta jotakin ”entiteettiä”. Tunnustamista voi pitää valtiollisuusprosessin poliittisimpana osana, sillä valtioilla on merkittävää harkintavaltaa tunnustaessaan tai kieltäytyessään tunnustamasta jotakin ”entiteettiä”. Käytännössä tunnustamisen merkitykseen liittyy myös erinäisiä ongelmia ja haasteita. Moneltako valtiolta ”entiteetin” on saatava tunnustus ollakseen valtio? Onko tunnustaminen todellisuudessa valtiollisuuden määrittävä tekijä?

Montevideon sopimuksen kriteerien ja tunnustamisen lisäksi on esitetty myös muita lisäkriteerejä. Tällaisia ovat pysyvyys (permanence), kyky ja halu noudattaa kansainvälistä oikeutta, oikeusjärjestyksen olemassaolo, kansojen itsemääräämisoikeus ja itsenäisyys. Perinteisessä oikeudellisessa mielessä kansojen itsemääräämisoikeuden on historiallisesti katsottu kuuluvan siirtomaille ja siirtomaakansojen kaltaisille kansoille. Tämä oikeus on monesti ristiriidassa alueellisen loukkaamattomuuden periaatteen kanssa. Itsenäisyys on keskeinen asia valtiollisuuden saavuttamisessa, koska ilman sitä, on vaikea olla itsenäinen valtio. Itsenäisyydestä on erotettavissa muodollinen ja tosiasiallinen itsenäisyys. Näitä lisäkriteerejä ei ole kuitenkaan yleisesti hyväksytty missään, joten niiden asema ei ole oikeudellisesti vakiintunut.

Tutkin tutkielmassani myös Sealandia kansainvälisen oikeuden näkökulmasta. Sealandin historia on mielenkiintoinen ja monivaiheinen. Tämä entiselle Britannian linnakkeelle luotu ”itsenäinen valtio” on pystynyt olemaan olemassa jo yli 50 vuotta. Sealand on ollut koko tämän ajan Batesin perheen hallinnassa. Sealandin valtiollisuuden tutkiminen on hieman haastavaa, koska kansainvälisen oikeuden säädökset ovat melko epäselviä tai ainakin jättävät niiden tulkitsijoille melko paljon tulkinnanvaraa. Sealand on hyvä todiste siitä, että kansainvälinen oikeus ”pirstoutuu” ja vaikuttaa siltä, että sen mukaan Sealand voi olla valtio tai sitten ei. Tämä riippuu paljolti näkökulmasta ja siitä miten sitä tutkitaan, mutta kansainvälinen oikeus ei anna yhtä selkeää vastausta kysymykseen. Näyttäisi siltä, että Sealand ei pystyisi täyttämään ainakaan kaikkia tai jopa yhtäkään Montevideon sopimuksen kriteereistä. Sealandilla ei ole sopivaa aluetta, koska kansainvälinen oikeus ei hyväksy keinotekoisia rakennelmia valtion alueeksi. Sillä ei ole pysyvää väestöä, koska vain pari ihmistä todennäköisesti asustaa siellä tällä hetkellä. Sealandilla on ainakin joskus ollut jonkinlainen hallitus, mutta se, onko hallitus tehokas tai voisiko se toimia tehokkaasti, on kyseenalaista. Sealand on ainakin yrittänyt osoittaa kykyä kansainvälisiin suhteisiin.

Sealandia ei ole vielä tunnustettu ja on hyvin epätodennäköistä, että sitä tullaan tunnustamaan. Se ei voi tulla valtioksi deklaratiivisen teorian mukaan, jos se ei edes täytä perinteisiä valtiokriteerejä. Sealandia ei voi myöskään pitää kansainvälisen merioikeuden mukaisena tekosaarena eikä tekosaarilla edes olisi oikeutta hakea valtioasemaa. Sealandin valtiollisuus haaveet kaatuvat siihen, että se on vuodesta 1987 lähtien sijainnut Britannian aluevesillä ja kuuluu siten Britannian suvereeniteettiin ja toimivaltaan. Ennen vuotta 1987 Sealand ei myöskään ole voinut olla valtio, vaikka se onkin sijainnut silloin kansainvälisillä vesillä, sillä kukaan ei voi väittää aavan meren kuuluvan suvereeniteettiinsa. Tämä jo siis kumoaa Sealandin valtiollisuusväitteet ja tarkoittaa samalla myös sitä, että Sealandin asema on Britannian kansallisten lakien alainen eikä kansainvälisen oikeuden.

Vaikka Sealand ei mielestäni tällä hetkellä täytä valtiokriteereitä eikä siten ole valtio, sen tutkiminen lisäsi ymmärrystäni siitä, että perinteiset valtiokriteerit ovat ongelmallisia. Ne eivät yksistään riitä määrittämään sitä, onko jokin ”entiteetti” valtio vai ei. Etenkään Sealandin kaltaisen ”mikrovaltion” kohdalla, koska se haastaa ja kyseenalaistaa kriteerien merkityksen todella merkittävästi. Tästä hyvänä esimerkkinä se, että asiantuntijoidenkaan keskuudessa ei ole yhteisymmärrystä itse kriteereistä ja vielä vähemmän siitä, täyttääkö Sealand kriteerit vai ei. En toisaalta yhtään ihmettele tätä, koska kriteerit ovat hyvin epäselvät eikä niiden sisällöstä ole säädetty missään sen tarkemmin. Asiantuntijat ovat yrittäneet luoda niille jonkinlaista sisältöä ja merkitystä. Siksi itse olen sitä mieltä, että kriteerejä olisi syytä tutkia lisää ja tarvittaessa muokata.

Kriteerit eivät näytä vastaavan 2000-luvulla kunnolla välttämättä edes sellaisia ”entiteettejä”, jotka muistuttavat enemmän perinteistä valtiota kuin Sealand. Tällaisia ovat, esimerkiksi aluevaltiosta irtautumaan pyrkivät alueet. Tämä ei sinänsä ole ihme, koska kriteerit ovat syntyneet vuonna 1933, jolloin maailma oli erilainen ja kaikki valtiot olivat melkein samankaltaisia tai ainakin muistuttivat paljolti toisiaan. Tuohon aikaan ehkä kuviteltiin, että valtiot ovat tai niiden on oltava vähintään tietyntylaisia. Todellisuus on kuitenkin se, että maailmassa on erilaisia valtioita ja muita toimijoita sekä alueita, jotka eivät halua olla valtioita, vaikka täyttäisivätkin valtiokriteerit.

Valtiokriteerejä olisi syytä muokata paremmin 2000-lukuun sopiviksi, koska valtion määrittäminen vaikuttaisi olevan epäselvempi asia kuin niiden luomisen aikaan 1930-luvulla ja 1970-luvulla, jolloin kriteereitä on alettu syvemmin tutkia esimerkiksi Crawfordin toimesta. Voisi olla ehkä jopa tarpeen keksiä uusi tapa määrittellä näitä kriteerejä ja sitä, mitä valtiolla oikeastaan tarkoitetaan kansainvälisessä oikeudessa. Olisi tärkeää mielestäni pystyä luomaan konkreettiset kriteerit, jotka vastaisivat tätä päivää. Lisäksi konkreettisilla kriteereillä pystyttäisiin vähentämään sitä tulkinnanvaraa ja harkintavaltaa, joka Montevideon sopimuksen kriteereissä on. Toisaalta kriteerien lisäksi olisi myös tarpeen selvittää, mikä merkitys valtion tunnustamisella on. Teoreettisella tasolla tunnustamisen merkitys on pieni, mutta vaikuttaa siltä, että valtiokäytännössä sillä on kuitenkin merkitystä. Valtiot saattavat omien intressiensä takia evätä joltakin valtiokriteerit täyttävältä ”entiteetiltä” tunnustuksen valtioksi. Valtioilla on siis paljon harkintavaltaa. Ongelma ei sinänsä ole siinä, että tätä harkintavaltaa on, vaan siinä, voiko ”entiteetti” olla valtio sen tunnustaneisiin valtioihin nähden, mutta samaan aikaan ei olla valtio niihin valtioihin nähden, jotka eivät ole tunnustaneet sitä? Onko tämä käytännössä mahdollista?

Jatkotutkimusta tarvittaisiin siis siitä, millaisia uudet kriteerit voisivat olla tai, millaisia niiden tulisi olla. Miten tulevaisuudessa valtiollisuutta tulisi tutkia ja määrittellä? Mitä kaikkea määrittelyssä olisi hyvä ottaa huomioon? Lisäksi tunnustamisen merkitystä valtiollisuuden ja valtioaseman saavuttamisen kannalta olisi tutkittava mielestäni vielä lisää. Sealandia voisi tutkia myös siitä näkökulmasta, onko sen oltava edes valtio? Sealand voisi olla, esimerkiksi tekosaari tai linnake, jolla on oikeushenkilöllisyys eli sitä voitaisiin pitää kansainvälisen oikeuden oikeushenkilönä. Tähän keskusteluun en ole omassa tutkielmassani keskittynyt, mutta se voisi olla hyvä Sealandia koskevan jatkotutkimuksen lähtökohta. Toisaalta voitaisiin myös tutkia sitä, onko ylipäänsä tarvetta säätää valtiosta oikeudellisesti vai ei? Olisiko mahdollista selviytyä ilman oikeudellisia valtiokriteerejä tai ylipäänsä ilman mitään kriteerejä koskien valtiollisuutta?

Tulevaisuudessa voi tulla eteen tilanteita, joissa kansainvälisen oikeuden valtiokriteerejä saatetaan joutua pohtimaan uudelleen. On hyvä tiedostaa, että voimassaolevat valtiokriteerit eivät vielä itsessään riitä valtioaseman määrittämiseen. Ilmastonmuutoksen negatiiviset seuraukset saattavat vaikuttaa siihen, että Sealandin kaltaisia keinotekoisia rakennelmia joudutaan rakentamaa ihmisten asuinalueiksi. Jotkin olemassa olevat valtiot saattavat joutua merenpinnan nousun takia veden alle. Tällöin joudutaan miettimään sitä, voivatko tällaiset keinotekoiset rakennelmat muodostaa edes osaa valtion alueesta. Sealand ja muut sen kaltaiset valtiokehitykset haastavat näitä kriteerejä sekä lisäksi näkemystä perinteisestä valtiosta. Sealand ei ehkä tutkielman kirjoittamishetkellä täytä kansainvälisen oikeuden valtiokriteerejä eikä ole valtio, mutta tulevaisuudessa voi olla, että samankaltaiset valtiokehitykset saattavat soveltua valtioksi. Ainakin tätä vaihtoehtoa on mielestäni syytä pohtia oikeasti ja tosissaan.

LÄHTEET

Artikkelit:

Almqvist, Jessica: The politics of recognition: The question about the final status of Kosovo. Teoksessa *Statehood and self-determination reconciling tradition and modernity in international law*. Toim. Duncan French. Cambridge University Press, Cambridge, s. 165 - 186, 2013. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/detail.action?docID=1113097> (Viitattu 16.2.2020).

Arenas, Frank B.: Cyberspace jurisdiction and the implications of Sealand. *Iowa Law Review*, vol.88, s. 1165 - 1203, 2003. http://uniset.ca/microstates2/sealand_88IaLRev1165.pdf (Viitattu 6.4.2020).

Blakkisrud, Helge ja Kolstø, Pål: Dynamics of de facto statehood: The South Caucasian de facto states between secession and sovereignty. *Southeast European and Black Sea Studies*, vol. 12, No. 2, s. 281 - 298, 2012. <http://web.a.ebscohost.com.libproxy.tuni.fi/ehost/detail/detail?vid=0&sid=ebeffc9-7a7d-4033-800e-e0b5c7102ca0%40sdc-v-sessmgr03&bdata=JkF1dGhUeXBIPWNvb2tpZSxpcCx1aWQmc2l0ZT1laG9zdC1saXZlJnNjb3BIPXNpdGU%3d#AN=75908374&db=hlh> (Viitattu 12.2.2020).

Caspersen, Nina: Making peace with de facto states. Teoksessa *Unrecognized states and secession in the 21st century*. Toim. Martin Riegl ja Bohumil Doboš. Cham, Switzerland: Springer, s. 11 - 22, 2017. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/detail.action?docID=4867906> (Viitattu 16.2.2020).

Crawford, James: The criteria for statehood in international law. *British-Yearbook of International Law*, s. 93-182, 1977. <http://self-realisation.com/wp-content/uploads/2013/06/British-Yearbook-of-International-Law-1977-Crawford-93-182.pdf> (Viitattu 14.1.2020).

Dennis, Trevor A.: The principality of Sealand: Nation-building by individuals. *Tulsa Journal of Comparative and International Law*, vol. 10(1), 2002. http://uniset.ca/microstates2/sealand_10TulsaJCompIntlL261.pdf (Viitattu 29.3.2020).

Eggers, Alison: When is a State a State? The case for recognition of Somaliland. *Boston College International and Comparative Law Review*, vol. 30(1), s. 211 - 222, 2007. <http://search.proquest.com/docview/58774270/> (Viitattu 7.10.2019).

Epps, Valerie ja Williams, Paul R.: What Makes a State? Territory. *American Society of International Law. Proceedings of the Annual Meeting*, Cambridge University Press, Washington, s. 445 - 450, 2012. <http://search.proquest.com/docview/1415380328/> (Viitattu 8.10.2019).

Grimmelmann, James: Sealand and HavenCo, and the Rule of Law. *University of Illinois Law Review*, s. 405 - 484, 2012. <https://scholarship.law.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2628&context=facpub> (Viitattu 30.3.2020).

Hibberd, Grant: The last great adventure of the twentieth century: The Sealand affair in British diplomacy. *Britain & the World*, vol. 4(2), s. 269 - 293, 2011. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=cookie.ip,uid&db=asn&AN=65277608&site=ehost-live&scope=site> (Viitattu 30.3.2020).

Hillgruber, Christian: The admission of new states to the international community. *European Journal of International Law*, vol. 9(3), s. 491 - 509, 1998.
<http://web.a.ebscohost.com.libproxy.tuni.fi/ehost/detail/detail?vid=0&sid=1cf08ee1-db13-48ee-b64a-2824cb830bcf%40sessionmgr4007&bdata=JkF1dGhUeXBIPWNvb2tpZSxpcCx1aWQmc2l0ZT1laG9zdC1saXZlJnNjb3BIPXNpdGU%3d#AN=4472325&db=asn> (Viitattu 20.2.2020).

Howland, Douglas ja White, Luise: Introduction: Sovereignty and the study of states. Teoksessa *The state of sovereignty: Territories, Laws, Population*. Toim. Douglas Howland ja Luise White. *21st century studies 3*. Indiana University Press, Bloomington, s. 1 - 18, 2009.
https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/qhe4al/alma9910657146405973 (Viitattu 18.1.2020).

Kalmo, Hent: A matter of fact? The many faces of sovereignty. Teoksessa *Sovereignty in fragments*. Toim. Hent Kalmo ja Quentin Skinner. Cambridge University Press, Cambridge, s. 114 - 131, 2010.

Kolehmainen, Antti: Tutkimusongelma ja metodi lainopillisessa työssä. Edilex-sarja 2015/29 30.6.2015. <https://www-edilex-fi.libproxy.tuni.fi/artikkelit/15461.pdf> (Viitattu 28.10.2019).

Kolliarakis, Georgios: Recognition as a second-order problem in the resolution of Self-Determination conflicts. Teoksessa *Recognition in international relations: Rethinking a political concept in a global context*. Toim. Christopher Daase, Caroline Fehl, Annan Geis ja Georgios Kolliarakis. Palgrave Macmillan, Basingstoke, s. 178 - 196, 2015.

Koskenniemi, Martti: National self-determination today: problems of legal theory and practice. *The International and Comparative Law Quarterly*, 43(2), s. 241 - 269, 1994.
www.jstor.org/stable/761238 (Viitattu 21.3.2020).

Koskenniemi, Martti: Conclusion: vocabularies of sovereignty – powers of a paradox. Teoksessa *Sovereignty in fragments*. Toim. Hent Kalmo ja Quentin Skinner. Cambridge University Press, Cambridge, s. 222 - 242, 2010.

Krasner, Stephen D.: The durability of organized hypocrisy. Teoksessa *Sovereignty in fragments*. Toim. Hent Kalmo ja Quentin Skinner. Cambridge University Press, Cambridge, s. 96 - 113, 2010.

Lauterpacht, Hersch: Recognition of states in international law. *The Yale Law Journal*, vol. 53, No. 3, s. 385 - 458, 1944.
https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/1msm64c/jstor_archive_410.2307%252F792830 (Viitattu 14.2.2020).

Lipping, Jüri: Sovereignty beyond the state. Teoksessa *Sovereignty in fragments*. Toim. Hent Kalmo ja Quentin Skinner. Cambridge University Press, Cambridge, s. 186 - 204, 2010.

Lyon, Andrew H.E.: The principality of Sealand, and its case for sovereign recognition. *Emory International Law Review*, vol. 29(3), s. 637 - 671, 2015.
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=cookie.ip.uid&db=asn&AN=101117581&site=ehost-live&scope=site> (Viitattu 1.4.2020).

Oeter, Stefan: (Non-) recognition policies in secession conflicts and the shadow of the right of Self-Determination. Teoksessa *Recognition in international relations: Rethinking a political concept in a global context*. Toim. Christopher Daase, Caroline Fehl, Annan Geis ja Georgios Kolliarakis. Palgrave Macmillan, Basingstoke, s. 125 - 140, 2015.

Richards, Rebecca ja Smith, Robert: Statebuilding and the politics of non-recognition. Teoksessa Recognition in international relations: Rethinking a political concept in a global context. Toim. Christopher Daase, Caroline Fehl, Annan Geis ja Georgios Kolliarakis. Palgrave Macmillan, Basingstoke, s. 162 - 177, 2015.

Rossmann, Gabriel: Extremely loud and incredibly close (but still so far): Assessing Liberia's claim of statehood. Chicago Journal of International Law, Vol. 17(1), s. 306 - 339, 2016.
<http://search.proquest.com/docview/1804562677/> (Viitattu 7.10.2019).

Roth, Brad R.: Reconceptualizing recognition of states and governments. Teoksessa Recognition in international relations: Rethinking a political concept in a global context. Toim. Christopher Daase, Caroline Fehl, Annan Geis ja Georgios Kolliarakis. Palgrave Macmillan, Basingstoke, s. 141 - 161, 2015.

Saunders, Imogen: Artificial islands and territory in international law. Vanderbilt Journal of Transnational Law, vol. 52: 643, s. 643 - 684, 2019. <https://cdn.vanderbilt.edu/vu-wp0/wp-content/uploads/sites/78/2019/07/12052304/Imogen-Saunders.pdf> (Viitattu 6.4.2020).

Skinner, Quentin: The sovereign state: a genealogy. Teoksessa Sovereignty in fragments. Toim. Hent Kalmo ja Quentin Skinner. Cambridge University Press, Cambridge, s.26 - 46, 2010.

Streich, Philip: To the sea! Sealand and other wannabe states. Teoksessa Weird IR: Deviant cases in international relations. Toim. David Bell Mislan ja Philip Streich. Palgrave Macmillan US, s. 15 - 28, 2018. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/detail.action?docID=5398420> (Viitattu 27.3.2020).

Summers, James: The internal and external aspects of self-determination reconsidered. Teoksessa Statehood and self-determination reconciling tradition and modernity in international law. Toim. Duncan French. Cambridge University Press, Cambridge, s. 229 - 249, 2013.
<https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/detail.action?docID=1113097> (Viitattu 11.3.2020).

Vidmar, Jure: Territorial integrity and the law of statehood. George Washington International Law Review, vol. 44(4), s. 697 - 747, 2012.
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=cookie.ip.uid&db=asn&AN=85813189&site=ehost-live&scope=site> (Viitattu 25.3.2020).

Worster, William: Law, politics and the conception of the state in state recognition theory. Boston University International Law Journal, Vol. 27, issue 1, s. 115 - 171, 2009.
<http://www.bu.edu/law/journals-archive/international/volume27n1/documents/worster.pdf> (Viitattu 12.2.2020).

Kirjallisuus:

Crawford, James: The creation of States in international law. Second edition, Oxford University Press, Oxford, 2006.

Deaton, Nelly: All about Micronations. Research World, Delhi, 2012.
<https://www.dawsonera.com/abstract/9788132333746> (Viitattu 12.3.2020).

French, Duncan: Statehood and self-determination reconciling tradition and modernity in international law. Cambridge University Press, Cambridge, 2013.
<https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/detail.action?docID=1113097> (Viitattu 11.3.2020).

Hakapää, Kari: Uusi kansainvälinen oikeus. Talentum, Helsinki, 2010.

Hannikainen, Lauri: Kansainvälisen oikeuden käsikirja. Tietosanoma, Helsinki, 2014.

Hirvonen, Ari: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17, Helsinki, 2011.

https://www.helsinki.fi/sites/default/files/atoms/files/hirvonen_mitka_metodit.pdf (Viitattu 28.10.2019).

Jyränki, Antero: Valta ja vapaus. 3.painos Talentum, Helsinki, 2003.

Klabbers, Jan: International Law. Cambridge University Press, Cambridge, 2013.

https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/t645lp/alma998635464205973 (Viitattu 17.2.2020).

Kekkonen, Jukka: Mitä on kontekstuaalinen oikeushistoria? Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, Helsinki, 2013.

Kelsen, Hans: General theory of law and State. Kääntänyt Anders Wedberg, uusintapainos, The Lawbook Exchange Ltd, 2007. Alunperin julkaistu: Harvard University Press, Cambridge, 1945.

https://books.google.fi/books/about/General_Theory_of_Law_and_State.html?id=4dAr24IK4BEC&redir_esc=y (Viitattu 6.10.2019).

Koivurova, Timo; Ringbom, Henrik; Kleemola-Juntunen, Pirjo: Merioikeus ja Itämeri. Tietosanoma, Helsinki, 2017.

Koskenniemi, Martti: The politics of international law. Hart Publishing Ltd, Oxford, 2011.

Malanczuk, Peter: Akehurst's modern introduction to international law. Seventh revised edition, Routledge, London and New York, 1997.

Mislan, David Bell and Streich, Philip: Weird IR: Deviant Cases in International Relations. Palgrave Macmillan US, 2018.

<https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/detail.action?docID=5398420> (Viitattu 27.3.2020).

Nicholson, Rowan: Statehood and the State-Like in International Law. Oxford University Press, Oxford, 2019. <https://www.dawsonera.com/abstract/9780192591920> (Viitattu 8.10.2019).

Oppenheim, Lassa: International law: a treatise. Vol.1. Peace / by L. Oppenheim. Longmans, Green (London), 1905. <http://ark.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k93562g>. (Viitattu 20.2.2020).

Raič, D.: Statehood and the law of self-determination. BRILL, Leiden, 2002.

<https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/detail.action?docID=253561> (Viitattu 24.3.2020).

Oikeustapaukset:

Austro-German Customs Union Case, Advisory Opinion, 1931 P.C.I.J (ser A/B) No. 41 (sept. 5).

Corfu Channel Case, ICJ Reports 1949, s. 4 (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v. Albania).

Deutsche Continental Gas Gesellschaft v Polish State 1929, 5 AD 11.

In re Duchy of Sealand 1978, Case No. 9 K 2565/77.

Island of Palmas Case 1928, II RIAA 829.

North Sea Continental Shelf Cases, ICJ Reports 1969, s. 3 (Federal Republic of Germany / Netherlands / Denmark).

Nottebohm case (second phase), ICJ Reports 1955, s. 4 (Liechtenstein v. Guatemala).

Reference re Secession of Quebec, 1998 2 S.C.R. 217.

Regina v. Paddy Roy Bates and Michael Roy Bates, The Shire Hall, Chelmsford, 25th October 1968.

Sopimukset:

Kansainvälinen siviili-ilmailun yleissopimus, 1944.

Montevideo Convention on the Rights and Duties of States (Montevideon sopimus), 1933.

UN Convention of the Continental Shelf, 1958.

UNGA Res 2625 (XXV), 1970.

Wienin yleissopimus, 1969.

YK kansalaisyhteisö- ja poliittisia oikeuksia koskevassa yleissopimus, 1966.

YK merioikeusyleissopimus, 1982.

YK:n peruskirja, 1945.

YK taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva yleissopimus, 1966.

Verkkosivut:

BBC.com, 'I rule my own ocean micronation' 15.4.2015:

<https://www.bbc.com/future/article/20150414-i-rule-my-own-ocean-micronation> (Viitattu 28.3.2020).

Globalis, Monaco: <https://www.globalis.fi/Maat/Monaco> (Viitattu 19.2.2020).

The principality of Sealand, Principality of Sealand: <https://sealandgov.org/> (Viitattu 25.3.2020).

The principality of Sealand, About: <https://sealandgov.org/about/> (Viitattu 30.3.2020).

The World Bank, Nauru: <https://data.worldbank.org/indicator/AG.SRF.TOTL.K2?locations=NR> (Viitattu 19.2.2020).

The World Bank, Population, total – Tuvalu:

<https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=TV> (Viitattu 19.2.2020).

The World Bank, Population total – Nauru:

<https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=NR> (Viitattu 19.2.2020).

UNESCO, Vatican city: <https://whc.unesco.org/en/list/286/> (Viitattu 19.2.2020).

United Nations, Member States: <https://www.un.org/en/member-states/index.html> (Viitattu 14.1.2020).

United Nations, Non-member States: <https://www.un.org/en/sections/member-states/non-member-states/index.html> (Viitattu 14.1.2020).

University of Oslo, Montevideo Convention on the Rights and Duties of States: <https://www.jus.uio.no/english/services/library/treaties/01/1-02/rights-duties-states.xml> (Viitattu 16.2.2020).

World Population Review, Vatican City population 2020: <http://worldpopulationreview.com/countries/vatican-city-population/> (Viitattu 19.2.2020).

Virallislähde:

Report of the International Committee of Jurists entrusted by the Council of the League of Nations with the task of giving an advisory opinion upon the legal aspects of the Aaland Islands question. League of Nations, Official Journal, October, 1920.

<https://www.ilsa.org/Jessup/Jessup10/basicmats/aaland1.pdf> (Viitattu 13.3.2020).